

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, theol. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre..
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Husvét.

Az Istennek legyen hála, ki adott nekünk diadalmat a mi Urunk Jézus Krisztus által!

»Feltámadott!« »Bizonyára feltámadott!« Ezt hirdeti az ég és a föld. Ezt a megnyílt sírbolt. Erről tesznek tanúságot ama két férfiak, a kik ott fényes öltözetben valának.

A feltámadás diadal-ünnepére hív össze a harangok ércnyelve s a míg hangjuk végig hömpölyög hegyeinken és völgyeinken, belezúg az a szívekbe is ébresztve, biztatva, bátorítva, fel-emelve és vigasztalva, mert elnyeletett a halál szintén a diadalomig!

A feltámadásról szól az ige. Az evangélium kitarja a mennyei hajlékok fényes csarnokait. Megmutatja az Úr előtt megdicsőült, örökkön-örökké élő lelkeknek a halhatatlanság égi ruhájában öltöztetett megszámlálhatatlan sokaságát minden népből, nemzetségből, nyelvből és ágazatból. És az arasznyi lét miatt busongó lélek kibontja csüggedt szárnyait, hogy átrepülje az örökkévaló birodalmat. A mulandóság fájdalomtól levert szív az örök élet reménységétől hangosan dobog fel. Nincs már félelmére nézni sírja fenekére! Az elköltözött kedveseit révedezve kereső szemek könnyeik fátyolán át egyszerre látnak nagy világosságot, mert »látják Jézus példájából, mi lehet a holtak porából!« És az enyészet rettenetes gondolatától remegő ember fölemeli kezeit az égre s bízva mondja: Élek én örökké!

»A Krisztus feltámadott a halálból és azoknak, a kik elaludtak, lett első zsengejek.«

Ez a mi Krisztusban vetett hitünk erős, megdönthetetlen fundamentuma. Reménységünk valóságának égi kezessége, záloga. Kétségeink eloszlatója. Félelmeink megszüntetője. A kötelességek megszentelője és életünk megdicsőítője.

A Krisztus hívei közül kicsoda nyithatná immár panaszra ajkait, hogy a fa felől van ugyan még valami reménység akkor is, ha levágattatik, mert kiágazik gyökere, mint a plánta, de az ember mikor kimulik, hol vagyon? (Jób, 14, 7, köv.) Sőt nem inkább győzedelmesen kiáltja-e mindenik: »Tudom, hogy az én Megváltóm él!«

Minden hívőnek szól az ígéret: »Én élek és ti is éltek!«

Az Úr eljött, hogy megkeresse azt, a mi elveszett. Meghalt, hogy megváltsa azt, a mi a bűn rabságában sinylődött. És feltámadott, hogy az övéit megtartsa s magával oda vigye az Atyához, hogy őket megigazítsa és megdicsőítse. A Golgotha keresztje égi dicsfény sugárkévéiben ragyog a Nagypéntekre következő Husvét reggelén. Megpróbáltatásaink, szenvedéseink sötét éjszákájára hajnal derül; a keresztet fényárba vonja az örökélet dicsősége.

Az Úrnak a halál felett nyert győzedelméről tegyen bizonyosságot a hívek előtt theologiai fakultásunknak ez alkalommal az ige hirdetésére kibocsátott növendéke, — — szeretett ifjú atyánkfia. Legyen áldott az ő kimenetele és bemenetele, a hívek között való forgolódása! Vele küldi egyszersmind anyaszentegyházunk tagjai számára minden jó kívánságát és atyafiságos, szives üdvözlését

a kolozsvári ev. ref. theologiai fakultás tanár-
kara s annak nevében

Kolozsvár, 1901. április havában

Kenessey Béla,
igazgató.

Protestáns theologiai fakultás a hazai tudományegyetemen.

(Az igazgató-tanács javaslata az egyetemes konventhez.)

A közelebről letűnt 1900-ik év április havában a Budapesten ülésezett egyetemes konventen, tárgyalás rendjén, előterjesztett az ág. hitvallású evangélikusok közgyűlésének egy indítványa, 43 jkvi szám alatt, melyvel az indítványozók a budapesti egyetemen egy protestáns theologiai fakultás felállítását református egyházunkkal egyetértve s együtt kívánják kérelmezni a kultuszminiszter urtól.

Az egyetemes tanügyi bizottság, mint az indítvány véleményező előadója, azt javasolja, hogy mondja ki az egyetemes konvent a protestáns theologiai fakultás felállításának elvi helyesbbségét, a mennyiben azonban e za nagy kérdés a mi egyházkerületeinken még nincs előkészítve, hívja fel az egyházkerületeket e tárgyban való nyilatkozatra s csak az ily nyilatkozatok beérkezése után határozzon a további teendőkre nézve.

Az egyetemes konvent maga részéről is vallja, hogy a különböző egyházak jogviszonyait rendező és az egyházak jogi állására vonatkozó országos törvények értelmében a protestáns egyházak is jogosan kívánhatják az állami egyetemen egy protestáns theologiai fakultás felállítását. De minthogy ez a kérdés elegendőleg előkészítve nincsen, az ágostai evangélikus egyház egyetemes közgyűlésének indítványát a konvent véleményadás végett, azzal a felhívással teszi le az egyházkerületekhez, hogy a budapesti egyetemen felállítandó protestáns theologiai fakultás kérdését minden irányu kihatásában tanulmányozván és megvitattván véleményöket, esetleg a gyakorlati megvalósítás módozatainak tüzetes kifejtése mellett, lehetőleg már a jövő évi rendes konventre küldjék be.

E konventi határozat és felszólítás által indíttatva érezte magát erdélyi ref. egyházkerületünk igazgatótanácsa is, hogy felkérje egyenként és összesen az egyházmegyéket, a püspöki vizsgálat alatt álló egyházakat és autonom összes tanintézeteket, u. m. a kolozsvári ev. ref. theol. fakultást, a nagyenyedi, a kolozsvári, a marosvásárhelyi, a székelyudvarhelyi, a zilahi, a szászvárosi és a sepsiszentgyörgyi evang. ref. kollegiumoknak előjáróságait és tanárkarait, hogy e nagyjelentőségű üggyhöz becses nyilatkozataikkal hozzá járuljanak, eshetőleg, a megvalósítás módozataira nézve határozati javaslatokat mondjanak.

Beérkezett 17 egyházmegyétől, 10 püspöki vizsgálat alatt álló egyháztól és 8 főiskolától: u. m. a kolozsvári reform. theologiai fakultástól és a kollegiumoktól mindössze 31 vélemény s nyilatkozat, melyek magyar tudományegyetemeinken protestáns theologiai fakultások felállítását, hivatkozással a vallás egyenlőségre, mindenestre szükségesnek tartják, azonban a felállítás módozataira nézve csak néhányan nyilatkoznak.

E nyilatkozatok lelkes meleg hangja mindenekelőtt felhatalmazza igazgatótanácsunkat, hogy örömmel üdvözöljük azt az eszmét, melyet az ágostai evangélikusok egyetemes közgyűlése egy protestáns theologiai fakultás létesítésére nézve fölvetett és hogy örömmel csatlakozzunk egyetemes konventünknek e

kérdésben elfoglalt amaz álláspontjához, hogy „protestáns egyházak is jogosan kívánhatják — a különböző egyházak jogviszonyait rendező és az egyházak jog állására vonatkozó országos törvények értelmében — egy protestáns theologiai fakultásnak az állami egyetemen való felállítását“

Konventünk ez álláspontjának törvényes alapját az 1848-ik évi 20 ik törvényczikk adja meg, mely megállapítja a törvényesen bevett vallásfelekezetek között a tökéletes jogegyenlőséget, viszonyosságot s intézkedik arról is, hogy minden egyházi és iskolai szükségletek „közálladalmi“ költségekből fedeztessenek. E törvényre való hivatkozással kell a protestáns theologiai fakultásnak egyetemeinken való felállítását sürgetni, erre kell utalni, valahányszor azt látjuk, hogy hazánkban még mindig van olyan felekezet, mely kiváltságos jog helyzetében a legtöbbször úgy jelenik meg, mint „uralkodó egyház“ és „állam vallás“ Törvény biztosította jogairól protestáns egyházunk le nem mondhat s érdekeinek megvédésétől el nem állhat.

Sajnos, hogy hazánkban általunk jól ismert okok miatt, részint az állam hideg magatartása és bizalmatlansága, részint a protestáns felekezetek tartózkodása és aggodalmi következtében, az egyetemen a protestáns theologiai fakultás létesítése mindeddig elmaradt. Sajnos, hogy a protestáns felekezeteknek a reformatio korától, véres tapasztalatok árán, évszázadokon keresztül szerzett ezen aggodalmi még akkor sem voltak eloszlatotok, mikor b. e. báró Eötvös József a felvilágosú: a szó legnemesebb értelmében szabadelvű kultuszminiszter 1869-ben törvényjavaslatot készített arról, hogy miként lehetne a budapesti tudományegyetemen az államköltségén protestáns theologiai fakultást szervezni. Az ideális szellemű miniszter szándéka s a bizottságok előterjesztett javaslata azonban, a katolikusok féltékenysége és a protestánsok bizalmatlansága által emelt akadályokon hajótörést szenvedett. Most azonban a változott körülmények arra mutatnak, hogy protestáns theologiai fakultás létesítése s ezzel a protestáns theologiai tudományoknak az egyetemekre való bevetele elsőrendű szükségele egyházunknak nemcsak felekezeti, de nemzeti és kulturai szempontból is. A protestantismus, mely a szabad vizsgálódás elvén épült fel s mely minden haladásnak és felvilágosodásnak principiuma, nem zárkozhatik el korunk tudományos fejlődésétől. Abban a küzdelemben, melyet a Krisztus evangéliumában megnyilatkozó igazságért s az Isten országa terjesztéseért meg kell vívnia, nem nélkülözheti a szellem fegyvereit.

Isteni kiküldetéséből folyó hivatását dicsőségesen csak úgy töltheti be egyházunk, ha gondoskodik arról, hogy lelkészei minél szélesebb körü műveltségben s minél magasabb színvonalon álló tudományos kiképzetésben részesüljenek. A protestáns theologiai tudományoknak egyetemi tanszékekről való hirdetése bizonyára hatalmas befolyással lesz papságunk tudományos készültségének emelésére s meg fogja termékenyíteni egyházi ügyeink iránt érdeklődő s azok intézésében résztvevő világi férfiak lelkét is. Jótevő hatása abban is mutatkozni fog, hogy élénkebbé teszi egyházi életünket, megsokasítja annak ethikai és kulturális erejét, föllendíti egyházi irodalmunkat s nagy

mértékben fokozni fogja a theologiai akadémiák tudományos szellemét is.

A protestáns theologiai fakultás eszméjének megvalósításában egyházunk méltán számíthat a magyar állam támogatására; méltán várhatjuk el a magyar államtól, hogy azokért a szolgálatokért és áldozatokért, melyeket a protestantismus nemzetünk javára s hazánk felvirágzására évszázadokon keresztül meghozott, segítségünkre legyen; jogosan követelhetjük a felekezetek törvényes egyenjogúságának alapján, hogy nekünk is alkalom adassék arra, hogy protestáns lelkészeink magasabb fokú egyetemi kiképzését biztosíthassuk. Különben az államnak is, mely feladata megoldásában egyházunk erkölcsi támogatására rá van utalva, érdekében áll, hogy a népet lehetőleg oly lelkészek vezessék, kik minden tekintetben hivatásuk magaslatán állanak s kiknek felsőbb fokon való kiképzésére bizonyos mértékig befolyást is gyakorolt; érdekében áll, hogy a felekezetek közötti békét már az által is megerősítse és biztosítsa, hogy a protestáns egyháznak a tudomány-egyetemen való érvényesülése s ez által a hazai kulturának irányítására gyakorlandó nagyobb mértékű befolyása elé akadályokat ne gördítsen. Ha a kath. Franciaország és Ausztria az alig 1—2 millió lelket kitevő protestáns egyháznak theologiai fakultást tudott létesíteni, ha a protestáns Poroszország az oly csekély számú róm. kath. hívők kulturális céljaira s a tudomány egyetemen való képviseltetésére évenként milliókat áldoz, vajjon, mi protestánsok, kik a nemzeti törekvéseknek erős bástyái s a szabadelvűségnek és felvilágosodásnak zászlóvivői voltunk a múltban s azok akarunk maradni továbbra is, vajjon mi, kik hazánk lakosságának 27% tesszük ki, nem több joggal követelhetjük-e, hogy az egyetemek kapuit előttünk is megnyissák s a protestáns theologiai tudományoknak az egyetemi tanszékekről leendő hirdetése elől az utat el ne zárják? Egyházunk kiváló érdeke s törvénybiztosította joga, hogy az „*universitas scientiarum*“-ba a protestáns theologiai fakultás is, mint a teljes és valóságos tudomány egyetem egyik alkotórésze fölvéttessék.

Az ágostai hitvall. evangélikusok közgyűlésének indítványa, melyet a méltóságos egyetemes konvent teljes tartalmában magáévá tett, azt kívánja, hogy a protestáns theologiai fakultás a budapesti egyetemen állíttassék föl, de figyelmen kívül hagyta, hogy hazánk másik egyetemén, a kolozsvárin, a theologiai tudományok tanításáról eddigelé semmiféle intézkedés nem történt, holott azt már az egyetem fogalma követeli, hogy benne az összes tudományok meg legyenek.

Igaz ugyan, hogy ennek a feltételnek a budapesti egyetem is csak egy oldaluan felel meg, de a kolozsvári még úgy sem. Az is igaz, hogy az államnak nemcsak kötelessége, hanem érdeke is, hogy az egyetemen minden felekezet pap-képzéséről egyformán gondoskodjék. Ezt az állam kétségtelenül meg is teszi, mihelyt a viszonyok megengedik, még pedig úgy és ott, hogy és a hol legkevesebb rázkódással teheti. Ha a budapesti egyetemen kezdi számolni a ott uralgó megcsontosodott hagyományokkal, a melyek nem egyikönnnyen tágúlnak ki a testvér-felekezetek befogadására; számolnunk kell nekünk azzal a hosszura nyul-

ható küzdelemmel és ellenállással, a mely valamikor megtörik ugyan, de célunk valóságát a messze jövőbe veti hátra.

Egészen más a helyzet a kolozsvári egyetemen szemben. Itt még egyik felekezetnek sincsenek tradíciói, melyeket előbb le kellene győzni, hogy a többiek is bele férjenek. Hogy a theologiai fakultás milyen alapon illesztessék be ennek az egyetemnek keretébe és szervezetébe, az első sorban az államtól, mint főintézőtől függ. Azonban az a körülmény, hogy a róm. katolikusoknak és görög katolikusoknak az egyik egyetemen már van theologijuk, a protestánsoknak pedig egyikén sincs, holott mindenikhez joguk van, döntő hatással billentheti a mérleget az utobbiak javára. Ehez járul az a másik kedvező körülmény, hogy a reformátusoknak Kolozsvárt már van jól szervezett s egyetemi szinten álló fakultásuk, melybe a testvér protestáns felekezetek theologijája minden nagyobb nehézség nélkül beemelhető. Ebben a kiegészített alakban kerülne bele ez a theologiai fakultás az egyetem szervezetébe.

Ezek alapján véleményes javaslatunk foglalatja a következő:

1. A protestáns theologiai fakultást a budapesti és kolozsvári egyetemen kell szervezni; fennhagyatván minden egyházkerületnek a joga eddigi theologiai akadémiája fenntartásához, de ha a terv bármiféle okból megvalósítható nem volna, úgy első sorban a kolozsvári tudomány-egyetemet kellene protestáns theologiai fakultással kiegészíteni.

2. A létesítendő protestáns theologiai fakultást a hazai protestáns felekezetek (ev. ref., ágost. hitvallású és unitárius) közösnek tekintik, s ez alapon a bibliai egyháztörténelmi és vallásbölcseleti tárgyak előadására közös tanszékek szervezendők, míg a dogmatika és gyakorlati theologiai tudományok előadására, mint a melyek a felekezetek közti különbségeket leginkább kidomborítják, felekezetenként külön, ugynevezett confessionalis tanszékek állítandók fel.

3. A protestáns theologiai fakultás állami intézmény, melynek minden személyi és dologi kiadásait az állam fedezi; de a theologiai tanárok kinevezésénél a kijelölés jogának megadásával, az egyháznak is befolyás biztosítandó.

4. A papok képzésénél s a papi oklevelek kiadásánál is bizonyos jogkört biztosítani kell az egyháznak.

5. A protestáns theologiai fakultások tanárai és hallgatói ugyanazon jogokban részesíttessenek, mint a többi fakultások tanárai és hallgatói.

6. A theologiai fakultások mellett protestáns theologiai internatusok is szervezendők, hol a theologusok mellett protestáns tanárjelöltek is otthont találnának. Ez internatusok költségeit az egyházak hordozzák.

E javaslat egyes pontjainak megokolását mellőzendőnek tartottuk, minthogy véleményünk az, hogy az itt felhozottak protestáns egyházunk autonóm helyzetéből s egyházi érdekeink megvédése szempontjából önként következnek. Óhajtásunk csak az, hogy Magyar Református Egyházunk főtiszteletű és méltóságos Egyetemes Konventje ismert bölcsességével megtalálja az útát-módot arra, hogy a protestáns theologiai fakultás

eszméje mielőbb megvalósulást nyerjen s annak áldása nemcsak egyházi, hanem nemzetünk kulturális életében is minél hatalmasabban érezhető legyen.

Molnár Albert temetése Maros-Vásárhelyt *)

Kolozsvárról másnap Maros-Vásárhelyre vitték a drága hamvakat, hol az egész város és vidék nagy részvéte mellett helyezték el végső nyugalóhelyére. 11 órakor indult meg a menet a vasuti állomástól, kísérve a gyászoló családtól és elárvult tanítványoktól Kenessey Béla igazgatóval élükön. Az iskolák növendékei és óriási közönség vett részt a menetben. A sirhoz érkezve *Tóthfalusi József* helybeli lelkész a boldogult vásárhelyi katedrájának örököse mondta nagy megindultsággal a következő imát:

„*Egy kéz küldeték hozzánk; abban összehajtott levél vala; kiteríté azt előttünk és valának benne írva sírások és jajszók!*“ A prófeta eme szavai jönnek önkénytelenül is ajkainkra, midőn itt e könnyeink által megszentelt helyen egybeseregünk s leborulunk előtted örökkévaló, szent Uristen! Mert e pillanatban látás vonul el lelkünk előtt. Sötét, bús látás. Kezet látunk mi is, mely lever kiméletlenül, sújt kérielhetlenül, sebeket ejt, mélyen vérzőket. Kezet látunk mi is: melyhez képest a villogó fegyverek éle csak olyan, mint a gyenge nádszál; a bölcsök minden bölcsessége, mint a hulló csillagok fénye az éjszakában; a hatalmasok minden ereje, mint a könnyű szellő lebbenése ébredő tavaszkor. Kezet látunk mi is: a dadalmas enyészetnek, az életet leigázó halálnak rettenetes kezét, mely sem itt a földön, sem a végtelen világok soraiban másnak nem engedelmeskedik, csak egyedül Neked, az élet Urának, halál osztójának.

És látjuk *leveled* is!... Leveledet, melyet tartja a kéz. Mely legfensőbb akaratodnak hirmondója, melyben a bölcső és koporsó felől mélységes bölcsesség végzése vannak feljegyezve. Mert, miként az ég boltozatján a csillagok ezreiben, és a föld színén a fűszálakon rezgő harmatcseppben teremtő hatalmadat s gondviselő kegyelmedet látjuk, mint tükörben: egész életünk és annak minden változása, az örömök verőfénye s a csapások sötét éjje, a mosoly s a könny is; életútunk, melyen járunk, végső célunk, melyre törünk; munkánk, melyet elvégezzük; az az áldás, melylyel áldasz, megdicsőítsz s felmagasztalsz: egyedül tőled függ; tőled édes Atyánk! a ki vagy a kezdetnek is ura, a végnek ura, minden mindenekben!

Megalázzuk azért itt magunkat előtted s szívünk mélyéből száll fel hozzád buzgó imádságunk! Mert sirja, koporsója mellett seregettünk össze egy oly férfúnak, ki felől legfelsőbb tanácsodban kegyelmesen végeztél, kit a hivatottak közül választottaddá tettél; arra méltóztatván őt, hogy lenne te melletted munkálkodó szolgáló; szent fiad képében és követségében járó; titkaid sáfára, örök szereteted hirmondója; örök, szent evangéliumod lángnyelvű prédikátora; ifju Timoteusok tanítómestere, kinek lábainál apostolok nőnek. Fenséges küldetés! Nem külső, muló fényben, hanem belső ragyogásban tündöklő! Felvilágosítani a tévelygőt, ké-

*) Mult számunkra későn érkezett. Szerk.

zenfogva vezetni az erőtlen, megvigasztalni a búsongót, felemelni az elesettet, a te karjaidra fektetni a hitlent. Isten, ember, haza és a te anyaszentegyházad s szent eszmények szeretetére buzdítani azt, a kinek szive, lelke sivár, üres. Magasztos hivatás! Pedig te édes Atyánk! ezek által dicsőítéd meg magadat benne, hogy betölthesse a szolgálatot, melyet tőled vett. Felékesítéd elméjét tudományval, az evangéliumi hit drága kincseivel, hogy azokban bővölködvén, másokat is megvilágíthasson és legyen sokaknak vezére.

És meghihletted ajkait, hogy bámulatos ékesen szólással hirdesse csodálatos dolgainat s legyen az ő szájának beszéde élő, ható, lelkeket hódító, sziveket meggyőző hogy lenne valóságú benne az, a mit prófétád mondott »*az alkalmas időben ejtett szó olyan, mint az arany alma ezüst tányéron!*«

És megáldottad. oh áldások adója! az ő szívét nemes érzelmekkel, hogy feddhetlenül forgolódhassék szent dolgaiban s legyen az ő egész élete Isten s emberek előtt kedves erények mutatója, példaadója. Megáldottad élő hittel, melylyel megharczolta az élet nehézségét s rá nézve is nem egyszer megpróbáló sülyos harcát, az ő küldetése útján, nem lankadó hűséggel, melylyel a rábizottaknak gondját viselte; szelid lélekkel, békességes indulattal, melylyel munkálta a te országodnak javát; keresztyéni türelemmel s hazafias nemes érzülettel, melylyel fentartotta és ápolta az atyafiui összeköttetést mindazokkal, kik más hitnek vallói, vagy más nyelvnek szólói valának, viszhangot keltvén lelkében apostolod beszéde: »*Minde ága zatban és nemzetségben kedves Isten előtt, a ki őt féli s az igazat cselekszi!*«

Ilyen lélekkel, ily érzülettel szolgált ő mint lelki vezére, atyja tanítványainak s a gyülekezetekben az ő híveinek, kikben az ő hitét, nevét, egész valóját szeretet övezte, kegyelet őrizte s éppen itt e helyen a tiszteletnek és hálaadásnak soha el nem muló hű emléke áldja! Bizony oh Uram! nem hiába emelted fel őt a hivatalosak nagy seregéből választottaid közé, mert a részébe jutott talentumokkal — a mi hitünk szerint — helybenhagyásodat kiérdemelve nagy hűséggel sáfarkodott s nevét, emlékét a te élő anyaszentegyházad legjobbainak sorai közt feljegyezve örökítette meg.

És mindezek mellett méltán áldottad meg jutalmul szeretettel, becsüléssel, tisztességgel, a boldogság megelégedésével az életben, — hol a te útaid egyengetésén fáradozott — az emberek részéről. És a családban, hol a gyöngéd női, hitvesi szív, a feleség gondos, hű szeretete: a tiszta boldogság nardus olaját önti a férfi gondterhes fejére s hol a testvérek, rokonok, barátok, szerető szívek melege: teszi áldottá a sok gondokkal terhelt élet elröppenő pillanatait.

Csak hogy immár mindezeknek vége édes Atyánk! Hirtelen leesett a mi fejünknek koronája!...

A gyászoló hitves-feleség, a búsongó család, kar társak, szeretve szeretett hálás tanítványok, gyülekezetek seregei, kik benne, még nem is rég, pásztorukat bírták. jó barátok sirva hajtják le fejüket: oda van örömünk! Sőt mintha egész erdélyi református Sionunk zokogna fel itt e gyászkoporsó mellett: mennyi szép remény hamvadt el, hű szíve megszakadása által!..

De, a veszteség leverő súlya mellett érezzük édes Atyánk! a te felemelő, megnyugtató, megszentelő erődöt is.

Hiszen koporsónk mellett te magad szólsz hozzánk: a halál nem megsemmisülés, hanem megdicsőülés a Krisztus által. S mi valóban tudjuk, hogy: életet nem vesztette el, de neked adta Jézus Krisztus!.

Oh Uram! Emlékezünk téged áldva, mert szolgád volt ő; emlékezünk, hogy gyászbeszédeiben „a halált” „életnek” mondta. Vigasztaló szavai hányszor hangzottak: » *az élet kialvásában lássátok meg az örökkévaló bölcsesség és örökkévaló szeretet szent törvényét!* » Mily meggyőző, felemelő igazság a koporsó mellett az ő szájában » *csak az essék kétségbe, kinek nincs hite!* » Avagy nem a Krisztus evangéliuma ez is: *csak higgy!*... *S a hitben érezni fogod, hogy Isten él benned s te élsz Istenben s lesújtott lelked felemelkedik a föld rögei közül s szól — élek én örökké!* »

Egy kéz küldeték hozzánk; abban összehajtott levél vala; kiteríté azt előttünk s valának belé írva sírások és jajszők. A próféta e szavai újból is önkénytelenül jönnek ajkainkra, mikor leborulunk előtted a drága hamvak mellett. S hogy búcsuzunk tőle, látás vonul el lelkünk előtt ismét. De most már fényes, dicsőséges látás!

Megnyílik előttünk az ég. Ott vagy te Atyánk! a mint itéletet tartasz s megadod a jók jutalmát. Ott jobboldon Urunk, a Krisztus, üdvösségünk fejedelme. Ott, trónod körül a megdicsőültek serege. E seregben egy most felszállt alak előtted Uram s esdekelve mondja » *Atyám! én dicsőítettelek téged a földön, dicsőíts meg Te is engem az egekben!* ».

Esdeklését oh vedd kegyelmesen s dicsőítsd meg az igazak dicsőségével porsátorát az ő földjén. egykori hívei körében, lelkét pedig az egekben. És dicsőíts meg minket is. vigasztaló, megerősítő, megszentelő lelkeddel a Krisztus által. Ámen.

Aztán tanítványai nevében Farkas Károly IV. é. theol. vett búcsút tőle a következő beszéddel:

„*Egy hatalmas oszlop, melynek ledőltségével megdobbán a föld s még sokáig rezeg utánna s helyén a hol egykor állott vasa, csak egy sötét üresség tátong.*” Ez volt nekünk Molnár Albert halála.

Rezeg a föld: sir a mi lelkünk, mert sorainkból kikidőlni látjuk a férfit, ki nem is olyan régen állítottat közénk oszlopul! Rezeg a föld: sir a mi lelkünk, mert távozni látjuk azok egyikét, kik örállól állítottak közénk! Oh! annyi szív sajtó sebére honnan vegyünk gyógyító balszamot? Honnan merítsünk vigasztalást?!

Rideg, üres sirbolt tátong előttünk, befogadni téged kedves halott; hideg keblére ölel: tőlünk elszakít. Oh de nem lesz neked hideg a sir, mert neked, ki oly sokat szeretél, őszinte szeretetünk melege enyhet ad a sirban; elkísér annak rögei közé. Virasztani fog feletted tanítványaid hír emlékezete, kiknek szívébe odaadó, fáradhatatlan buzgalommal hintegtetted, plántálgattad a nemes eszmék magvait, csiráit. Kedves voltál mindnyájunknak felejtetlennül. Szerettünk mindnyájan a tanítványok szeretetével; és tudjuk, hogy te mindnyájunkat atyai szeretettel övezte körül!

Némán, magunk elé bámulva állottunk a hallatán a megrendítő hírek; majdnem hihetlenné látszék előttünk. És ime! Keserű valóság! A halál kiragadta közülünk s „csak egy sötét üresség tátong utánna. Ki fogja betölteni a helyet: melyet itt hagyott? Ki fog helyén állani? Oh! ki tudná megmondani hányszor fogunk felkiáltani: Hol van Ő, kinek

fenséges gondolata, nemes érzelmei, erényei e gyarló földi életet oly igen körülsgározták; hol van Ő, ki „*földnek képében égi vonásokat látott és az elmúló lét tovasuhanó éveiben az örökkévalóság ullaívverését hallotta?*” Hol van ő, ki a meggyőződés erőteljes hangján tanította nekünk: „*Ne higgyétek, hogy a valóság világa csupán a tulvilág, mert a vallás mindenek előtt egy földi élet!*” „*Hiszem, hogy a halottaknak fényes álma van: az örökkévalóság*”... „*Igen én hiszem a sirontuli életet s szívem vágyik utánna!*” Ime vágyódása valóra vált, lelke felszállott a csillagok honába.

Kihült a szív, mely oly forrón érzett; többé nem doboghat, hogy szeretetével átkarolja, áthassa övét. Mi éreztük áldó melegét, midőn választáit nem ismerve, osztozott örömeinkben, bánatinkban. Keblén hordozott minket és nemes idealismusát igyekezett lelkünkbe beoltani, aztán plántálni. E világ hétköznapi felfogásával szemben sokszorosán meggyőzött minket arról, hogy e föld nem a nyomornak, siralomnak völgye, de Isten megszentelt temploma, melynek oltárán keresztyéni szeretettel kell áldoznunk; hogy az ember nem por, nem féreg, nem elmúló árnyék, de örök életre hivatott lény, Istennek gyermeke, Krisztusnak megváltottja.

Vallásossága a földet az égbe emelé és szívünkben, lelkünkben az Isten trónját építette.

Nem a szokásnak teszünk hát most eleget, mely mint a puszták víze nyomtalanul enyészik el a sivatag homokjában, hanem egy oly ragyogó szellemnek hozzuk meg a mindnyájunk szívéből szakadó hódolatot, mely világító fáktlyául szolgált nekünk; bár csak rövid ideig, de izzó fénynyel. Igen, Molnár Albert felejtetlenné tanárunk fényes tűzoszlop volt előttünk!

Oh mért nem lehetünk többen, kik az ő éltető szellemének gazdag tárházából egy-egy parányt magunkénak mondhatunk; mért nem lehetünk többen, kik övéinek mondhatjuk magunkat? Kikhez szeretettel, biztató reménységgel szólott: „*Jussatok mind több és több ismeretre.*” „*Lássatok látásokat. Lássátok a kötelesség fenséges arcát; az erkölcsi törvényt; egy magasabb világot, igazságok, erények világát!*” Bizony, bizony a mi elvesztett mesterünk egy magasabb világnak, igazságok, erények világának volt fáradhatatlan munkása. S ime, mielőtt minket oda elvezethetett volna, elnémult az ajka mely annyi lelkesedéssel hirdette Krisztus evangéliumát.

Sirjunk-zokogjunk-e elmúlásán annak, kinek kedvesége, szívessége párosulva a professzor mély tudásával, az embert, a jó barátot láttatta velünk; ki tanácsával, intő példájával, erkölcsi és anyagi támogatásával önfeláldozólag állott mellettünk?

Sirjunk-e elmúlásán annak, kire nézve már a reménynek, jobb jövőnek e földi életben vége van?!

... „*Én hiszem a sirontuli életet és szívem vágyik utána!*” Milyen jótékonyan ható szavak! Mennyi vigasztalást meríthetünk belőlük. Te mondtad ezt elköltözött jó Lélek. A te szavaid ezek! Akaratlanul is gondoskodtál arról, hogy elmúlásod felett vigasztalásnak hangja is szóljon tiedhez! Oh mert nagy a mi fájdalomunk, a mi sebünk vérező! De szavaidból vigasztalás szól felénk: Találkozunk!

Szünjék hát a fájdalom; búsan omló könnyeinket szárítgassuk.

Ne sirjunk hát, ne könnyezzünk! A halál nem enyészet, csak pihenés álma! A sir nem véghatára életünknek! Találkozunk!

Kedves halott! legyen áldott, örökké áldott a Te emléked; hideg poraidat borítsa enyhe nyugalom. S ha majd ama jobb jövő, melyről csak egy pár nappal ezelőtt szellemednek ragyogásával, ékesen szólásodnak meggyőző erejével oly elbűvölőleg szólottál, — mondom! ha ama jobb jövő egy új márcziusi fuvalomban leng felénk! oh nézz le akkor tiedre, hogy elménket világosítsa szellemed, karjainkat aczélozza biztató szavad!

Most már hagyjuk őt pihenni az atya szeretetében, a mely átveszi és melegével betakargatja.

Legyen áldott a sir, mely őt befogadja, legyen könnyű a hant, mely őt eltakarja!

Oh de ő nem maradhat a sirban; az iránta való szeretet őtet keblünkbe költözteti át, hogy az ő példáján lelkesedve, az ő izzó szellemének hatásától felbuzdulva, mint egy ember munkáljuk azt, a mi az ő legszentebb törekvése, ideálja volt: anyaszentegyházunknak javát, dicsőségét. „*Az lesz az ő méltó emlékezete, pantheona; ez lesz az ő földi halhatatlansága!*” Amen.

A sir feldomborult s a közönség sirva távozott az oly korán elhunyt nagy ember sirjától.

A családhoz és az intézethez özönével érkeztek az igaz részvét kifejezései. Köztük *Br. Bánffy Dezső* m. kir. főudvarmester, egyhker. főgondnoktól, *Dr. Gróf Kuun Géza* v. b. t. t. értekezleti világi-elnöktől, a budapesti, debreczeni, sárospataki, eperjesi theol. akadémiák tanárkaraitól és ifjuságától, a kézdi-vásárhelyi egyháztól stb. stb.

Legyen e helyen is kifejezve a köszönet mindazoknak, kik a család és intézet nagy vesztésében, fájdalmában vigasztaló szavaikkal részt vettek!

Neki pedig az elköltözöttnek legyen nyugodalma csendes, a mint emléke áldott lesz miközöttünk!

Referens.

Igazgató tanácsunk üléséből

Kolozsvár, 1901. márcz. 21.

Elnökölt *Br. Bánffy Dezső*, egyházker. főgondnok aa. Jelen voltak *Dr. Bartók György* püspök, *Kenessey Béla* főjegyző, *Br. Bánffy Ernő*, *Szász Dénes*, *Parádi Kálmán*, *Sándor János*, *Dr. Sárkány Lajos*, *Becsek Lajos*, ig. tanácsosok és hivatalnokok. Jegyzőkönyvet vezetett: *Módi Elek*, levéltáros.

Elnök aa. az ülést megnyitva bejelentette, hogy *Simó Lajos*, főgondnok aa. betegség okán maradt távol, amit ig. tanácsunk sajnálattal vett tudomásul.

Elnöklő főgondnok aa. hivatkozva arra, hogy az ig. tanácsnak egyik korábbi határozatával meg van bízva a néh. *Br. Radák Ádám* hagyatéka ügyében netán szükségesnek mutatkozó intézkedések megtételével, bejelenti, hogy ajánlat érkezett hozzá várományosi jogunk megváltása iránt, de miután az ajánlat egyházkerületünk érdekeinek meg nem felel, annak tárgyalás alá vételét sem kívánja. Szolgált tudásul.

Ezután *Kenessey Béla*, főjegyző aa. ismertette a körlelkésziségek múlt évi viszonyairól szóló és az egyetemes konvent elé terjesztendő kimerítő missiói jelentést, melyből örömmel értesült ig. tanácsunk a belmissiói öröndetes fejlődéséről és a körlelkészégek legnagyobb részének lelkiismeretes, buzgó munkálkodásáról.

A közoktatásügyi minisztérium által 1900-ra folyósított segédlelkészi fizetékiesztési összegből való részesítés iránt beérkezett folyamodások alapján összeállította ig. tanácsunk a kerület szükségleti kimutatását, mely szerint 5704 kor. 37 fillér kiutalását kéri oly segéd-helyettes vagy rendes lelkészek kárpótlására, kik özvegy papné, vagy nyugalmazott pap mellett szolgálnak.

Javaslatba hozatott ezeken kívül a fizetékiesztésben nem részesülő helyettes lelkészek részére is közel 4000 korona segély, habár a vonatkozó miniszteri rendelet szövege értelmében mellett ezeknek igénye minden kétséget kizáró módon, meg nem állapítható. A méltányosság azonban mellettük szól és így remélhető, hogy a konvent bölcsessége ezek részére is juttatni fog valami segítséget.

A múlt évi konvent fölhívása folytán megállapította és fölterjeszteni határozta ig. tanácsunk az állami dotáció felemelése tárgyában készült javaslatot, mely szerint egyházkerületünk szükséglete évi 128000 koronában mutatattik ki.

A nyárló-kékesi egyházközség az iránti kérését,

hogy teljes vagyontalansága miatt 2600 kor központi tartozása, melynek kamatait eddig a néhai lelkész fizette, — leirassék: nem találta ig. tanácsunk teljesíthetőnek, hanem a kölcsön kamatainak fedezésére, egyelőre 3 évre. évi 170 korona államsegélyt szavazott meg.

Tamó Gyula, torda-szent-lászlói lelkész és *Berde Sándor*, lelei lelkész anak, fedezet hiányában, nem szavazhatott meg ig. tanácsunk semmi honoráriumot, az alsó-járai, illetve bősházi egyházakban hosszú időn át ingyen teljesített beszolgáltatásukért, de lelkiismeretes működésükért köszönetet mondott.

A múlt évi közgyűlés 66. jkvi. sz. határozata értelmében fölhívást intézett ig. tanácsunk az összes egyházmegyékhez, a lelkészi könyvtárak szervezési módozatainak véleményezése végett

A deési egyházmegyei esperes aa. ama bejelentését, hogy *Irsay József*, ördögkeresztúri körlelkész aa. és neje, együtt 1000 korona értékű 5 hold szántóföldet ajándékoztak a m.-fodorházi leányegyháznak, örömmel vette ig.-tanácsunk tudomásul

Az ilosvai és m.-bándi egyházközségek indokolt kérésére. központi kezelés alatt álló pénzeikből 400 kor. illetve 2500 korona kiutaltatott, visszahelyezés föltétele mellett, építkezésre.

Király Miklós, zalathnai polg. iskolai igazgatótanár kérésére megengedte ig. tanácsunk, hogy magát legközelebbi közgyűlésünkön lelkészszé avattathassa és így megszerzendő lelkészi jellegét, jelen állásában is, megtarthassa.

Juhász Izidor, egyházmegyei jegyző aa. ama bejelentése, hogy nt *Bartha Lajos* aa. 25 éves esperesi jubileuma alkalmából 220 kor. alapítványi összeg gyűjtésére a Szeretetház javára. öröndetes tudomásul vétetett és egyuttal üdvözlő irat intézését határozta el ig. tanácsunk, nevezett esperes aához, érdemekben gazdag esperességének negyedszázados évfordulója alkalmából.

(Vége következik.)

r. s.

Irodalom.

A „Vasárnap” cs. képes családi hetilap Nagy Károly theol. tanár szerkesztésében immár 12 számmal jelent meg. Utolsó számai lelkes előfizetési felhívást közölnek a második évnegyed küszöbén. „*Az evangélium szabadságáért és diadaláért küzdünk* — mondja, — *de érezzük, hogy ez csak úgy érhető el, ha az evangélium ereje betölti minden egyes embernek lelkét. Azért keressük fel az embereket otthonukban, azért kérünk helyet a „Vasárnap”-nak a családokb n.*»

A 11 ik számban *Zsigmond Károly* cikke vezet: *«A „Vasárnap” mint missionárius»*. *Nekünk lelképásztoroknak* írja — *mindent el kell követnünk, hogy ez a lap hiveink között elterjedjen, mert nagy segítségünkre lesz az igehirdetésben, a lelkek építésében. Főleg körlelkésziségekben és nagyobb gyülekezetekben megbecsülhetetlen szolgálatot teljesít. Mily üdvös dolog lenne, ha tehetősebb egyházak és magánosok is szegénysorsú hivek számára ingyen példányokat rendelnének és osztanának ki.* — E megszívlelendő lelkes cikket «A jezsuita rend» és «Mit csinálnak a jezsuiták» követi egy humoros tárcza *Pazar Kálmán*-tól, egyházi életünk mozgalmainak ismertetése stb. zárja be.

A 12-ik szám első cikke «*Virág vasárnapján Székely Ferencztől*»; hasonló című gyönyörű vers *Szabolcska Mihálytól*, Hazai- és Világkrónika. Egyházi élet; a Tárczában *Diószeghy Mór* «*Megnyugvás*» cz. szép verse és *Incze Lajos* «*Márczius Iő-én*» cz. lendületes elmefuttatása egészítik ki. — Valóban igaz, hogy a „Vasárnap” minden száma egy-egy sugárt visz a Jézus Krisztus holdogfító, idvezítő örök evangéliumából a családokba. Kérjük lelkészeinket: gondoskodjanak, hogy minél több helyre vigye!

Különfélék.

Dr. Bartók György püspök úr a mult héten *türi* egyházközségünkbe szállt ki, hogy az egyház ügyeit — melynek lelkésze 20 év óta világtalan — rendezze. Küküllőszög állomáson Nagy József esperes és Imreh József szolgabíróval élén várta és fogadta az egész vidék magyarsága valláskülönbség nélkül. A püspök úr útjának eredménye, hogy az egyház papi állomása újra szervezetik, új papilak épül s addig is segédlelkész küldetik ki a papi teendők ellátására. A munka sikere — áldás. Bartók püspök lankadatlan munkájának ezt a sikert adja az Isten!

Bedő Ferencz dr. sz.-udvarhelyi derék pap-társunkat a mult héten szélhűdés érte — most élet és halál között lebeg. Megilletődéssel adunk hirt e szomorú esetről s kérjük a Kegyelem Istenét, hogy munkáerejét ajándékozza vissza egyházunk e hü munkásának! Egyben elismeréssel kell megemlékeznünk sz.-udvarhelyi collegiumunk felszentelt tanáiról, kik a segédlelkész által nem teljesíthető papi teendők ellátására azonnal készséggel vállalkoztak s a munkát egymás közt felosztották. Örömmel teszünk bizonyosságot arról, hogy ine, az evangéliumi só nem izetlenült meg!

Szabó Aladár dr. pesti theol. tanár közelebről egy szép cikkben emlékezik meg az *alkoholizmus* elleni küzdelem szükségességéről. Utal arra, hogy e tárgyban a napokban Bécsben világkongresszust tartanak. Szemrehányással említi, hogy a »hivatalos magyar protestáns egyházak« nem képviseltetik magukat azon. Alkalmat vesz ebből magának arra, hogy vádat emeljen azok ellen, a kik »a magyar evangéliumi belmissió-egylet« megalakulását elodázták. *„Ha az egyháznak nevesett nehézkes s külső adminisztrációval terhelt szervezetek* — írja — nem intézkednek... a felelősséget azokra hárítom, kik. nagy hangosan vetik oda: *ott van az egyház, ez az igazi belmissiói egylet,* — de ha tenni kell, élkésnek vagy elmulasztják.« Lapunk érzi e vádnak élet s feleletül csak azt vagyunk bátrak kérdezni, hogy vajon az az *„egyháznak nevesett szervezet*», melytől melünk együtt Sz. A. is fizetését huzza, nem számíthat részünkről egyébre, csak a megfizetett munka robotjára? Vajon helyes-e, hogy csak szájunk és vádjaink legyen az egyházé, szívünk pedig az egyházi felügyelet alól is kivonni tervelt egyleteké?! S nem az volna-e inkább a kötelességünk, hogy a csakugyan adminisztratív szervezetté csontosodni indult „egyház“ figyelmét agitációkkal a lényegét alkotó hitélet gondozásához visszatereljük?! A Sz. A. buzgalmának bizonyára akkor is meg lenne áldásos sikere, ha az egyház érlüktesését segítene élnékíteni. Vagy nehezebb lett volna neki a konvent vagy egyh. kerülete elnökségéhez egy idevonatkozó inlitványt adni be, mint cikkét megírni?! Vagy neki már a magyar reform. egyház csakugyan nem több, mint *„egyháznak nevesett szervezet*?!“

Szives kérelem. A »Vasárnap« képes családi hetilap e héttel megkezdte az új negyedévet. Ezzel lejárt azok előfizetése, kik 1 koronával egy negyedévre küldték be az előfizetést. Az ilyeneket szivesen kérjük, hogy előfizetésüket megújítani siessenek *Különösen kérjük lelkésztársainkat, hogy a »Vasárnap« ügyét telkarolni sziveskedjenek.* Egyházközségeikből gyűjtsék össze az előfizetési pénzeket s lehetőleg egy összegben küldjék be a kiadóhivatalnak. A téli ujságok e hónappal megszűnnek; igyekezzenek utánnuk utat törni a „Vasárnap“-nak. A nyári időben is van vasárnap délutáni pihenés, esős nap, mikor a külső munka szünetel. Ilyenkor a kártyázó társaságok helyét milyen szépen elfoglalhatná a „Vasárnap“ felolvasását hallgató társaság. A kiadóhivatal a lelkész urak kérésére és kezességére szegény emberek előfizetési díjával elvár az őszig is. Módosabb emberek és egyházak pedig egy-egy csoport számára ingyen ki-

osztandó példányokat is rendelhetnének. Segítsünk egymás építésén, mert ezzel egyházunkat építjük. Lehetetlen nem éreznünk, hogy a gonosz idők ellen védekeznünk kell. Hát védekezzünk ez uton is. Mutatványszámokat — egy levelező lapon kifejezett kívánságra — megjelölt számban készséggel küld a lelkész urak kezébe

Nagy Károly,
a »Vasárnap« szerkesztője

Hivatalos rész.

1569—1901. PÁLYÁZAT.

Igazg. Tanácsi szám.

A kolozsvári ev. ref. collegium államilag segélyezett főgymnásiumánál 1901. szeptember elsejétől a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr kinevezése útján két rendes tanári tanszék töltendő be, melyek közül az egyikre a magyar és latin nyelv és irodalom, a másikkra a német és magyar nyelv és irodalom szakcsoportra képesített pályázók folyamodhatnak. Mindkét tanszék iavadalma évi 2400 korona fizetés és 560 korona lakásbér évnegyedes előleges részletekben, vagy a lakásbér helyett szállás természetben; továbbá ötízben 200—200 kor ötödéves korpótlék és idősebségi sorrend szerint vaióelőlépés a 3600 koronáig emelkedő fizetési fokozatokban.

Az ötödéves korpótlékek megállapításánál a collegiumi előjárósága elhatározása szerint a más gymnasiumoknál rendes tanári minőségben eltöltött és a folyamodók szolgálati bizonyítványai alapján elfogadható szolgálati évek is beszámíthatók 10 év keretén belül.

A pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányait, tanári képzettségüket, eddigi szolgálatukat, katonai kötelességi viszonyait igazoló okmányikkal felszerelt s a nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi m. kir. Miniszter úrhoz címzett folyamodásukat a kolozsvári ev. ref. collegium igazgatóságához 1901. évi május hó 15-ig nyujtsák be.

A kinevezett rendes tanár a nem állami tanárok nyugdíjintézetének kötelezett tagja. Csak ev. ref. vallású pályázók folyamodványai vehetők figyelembe.

A feltételeknek teljesen megfelelő pályázók hiányában a tanszék ideiglenesen helyettes tanárral töltetik be, évi 1600 korona javadalommal.

Az erdélyi ev. reform. egyházkerület igazgatótanácsától Kolozsvárt, az 1901. évi április hó 29-én.

Dr. Bartók György,
elnök.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

500—1901. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett *szilágy-somlyói* első osztályú ev. ref. egyház *lelkészi* állomására pályázat hirdetik.

Javadalom: tisztességes lakás, mely áll 4 szoba, kamara, konyha és szükséges melléképületekből, nagy, díszes kerttel. Az egyházkerületi pénztárból félévi utólagos részletekben fizetendő dézmkártalanítási kamat: 1914 korona. Az egyház pénztárból negyedévi előleges részletekben fizetendő 886 korona készpénz. Stóla az egyházmegyei szabályrendelet szerint. A helybeli állami elemi népiskolai hittantanításért az állam által engedélyezett tiszteletdíj.

Kötelességek: a törvényben előirt lelkészi teendőkön kívül: hittantanítás az áll. el. népiskolában tiszteletdíj mellett s az ipariskolai és gymnasiumi tanulók hittani oktatása külön díjazás nélkül.

Pályázati határidő 1901. ápril. hó 30

Lelkészi minősítvénye! és szolgálati bizonyítványnyal fölszerelt kérvények nagytiszt. Viski Pál esperes úrhoz küldendők Zovány (Szilágy-megye).

Kolozsvárt, 1901. márczius 31-én

Dr. Bartók György,
erd. ev. ref. püspök.

479—1901. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a görgényi egyházmegyébe kebelezett *szászrégeni* egyházközség *lelkészi* állomására ezennel pályázat hirdetik.

Javadalom: Lakás és telek használatán kívül 1200 korona, melyből 1053 korona 64 fillér föld. pár-bér, stóla és alapítványi kamat jövedelme, s 146 kor. 33 fillérben megállapított kongrua.

Pályázati határidő 1901. Aprilis hó 30. Minősítvény és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt folyamodványok nt. Csekme Ferencz esperes aa.-hoz küldendők Gernyeszegre u. p. Sáromberke (Maros Tordamegye.)

Kolozsvárt, 1901. április hó 1-én.

Dr. Bartók György,
erd. ev. ref. püspök.

473—1901. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a deési egyházmegyébe kebelezett *koltó-katalini* ev. ref. egyház iskolájánál most szervezett *tanítónői állomásra* pályázat nyitattik.

Javadalom: Két szoba, konyha, kamarából álló lakás melléképületekkel, 400 négyszög öl veteményes kerttel; 800 korona fizetés, melyből 780 korona államszegély, 20 korona az egyház pénztárából jár.

Kötelességei: az egyházi tanterv szerinti tanítás.

Csak kellő képesítéssel bíró ev. ref. vallásu tanítónők pályázhatnak.

Pályázati határidő 1901. Aprilis hó 30.

Folyamodványok nt. Pap István esperes afiához S.-M.-Berkeszre, u. p. Nagy-Somkut küldendők.

Kolozsvárt, 1901. márczius hó 25-én.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

507—1901. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a deési egyházmegyébe kebelezett *ormányi* egyházközség IV. oszt. *papiállomására* pályázat nyitattik.

Javadalom: Lakás 2 hold 420 négyszög öl kerttel. Készpénz: 886 kor. 70 fillér, mel. ből 1200 koronáig végleg megállapított állami kiegészítés 869 kor. 70 fillér, 17 kor. alapítvány kamatja; 14 hold 970 négyszög öl szántó, 7 hold 1040 négyszög öl rét. 5 hold 200 négyszög öl legelő, 300 négyszög öl belsőség, összesen 27 hold, 900 négyszögöl kanonikum haszon élvezete, 160 kor. értékben; a hivatól 32 kor. értékű kepe.

Továbbá *Girólt leányegyházból* 5 hold 700 négyszög öl rét, 900 négyszög öl legelő haszonélvezete, 13 kor. értékben; a hivatól 34 kor. ért. kepe. ezért minden harmadik vasárnapon köteles Giróltban isteni tiszteletet végezni.

Pályázati határidő 1901. május 9-e. Minősítvénnyel és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelendő folyamodványok nt. Pap István esperes afiához S. M.-Berkeszre, u. p. Nagy-Somkut küldendők.

Kolozsvárt, 1901. április hó 1-én.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

PÁLYÁZAT

Segédlelkészi állásra a makói (Csanád-megye) ev. ref. egyházban.

Fizetés: készpénzben évenként 1200 korona, egy szobából álló lakás a parochián. Az állami és községi tanintézetben a vallástanításért járó díjazás felerésze, egyenlően megosztva a másik segédlelkésszel. Minden halott anyakönyvi bejegyzésére 25 fillér.

Kötelessége a segédlelkésznek a templomi és temetési szolgálatot hetenkint a rendes lelkésszel felváltva végezni, — irodai munkákat vett utasításra teljesíteni, — a rendes lelkész betegsége vagy elfog-

altsága esetén, a szolgálati héten kívül is minden lelkészi szolgálatot teljesíteni, — a rendes lelkész, mint főnök, minden utasításának eleget tenni

A választás 3 évről 3 évre érvényes, kölcsönösen kikötött 3 havi felmondás mellett.

Pályázati kérvények f. év. április 20-ig alulírott elnökséghez küldendők.

A makói ev. ref. egyháztanács Elnöksége.

MEGHÍVÓ

Az udvarhelyi evang. ref. egyházmegyének Székelykeresztúri köre tavaszi egyházi értekezletét, a múlt 1900 év december 13 án tartott gyűlés megállapodása következtében Székely-Keresztúrra hívom össze a jövő április hó 11-re délelőtt 10-órán kezdődőleg az ev. ref. énekvezértanítói lakásba.

Tárgysorozat. 1. Isteni tisztelet; tartja Kovács István rugonfalvi lelkész 2. Elnöki megnyitó 3. Múlt gyűlés j. könyvének hitelesítése. 4. Titkári jelentés az egyházközségi értekezletek megalakításáról és egyháztársadalmi tevékenységéről Baczó Lajos bethfalvi lelkész által. 5. Felolvasás szintén általa. 6. Felolvasás Belle László tanár által 7. Egyháza történetét felolvasa Karácson István helybeli lelkész. 8. Lehető indítványok Megjegyzem, hogy az isteni tiszteleten közreműködik egyházi fiók-értekezletünk dalkara Baczó Lajos karnagy vezetése mellett.

E fenti gyűlésre értekezleti körünk tiszteletes lelkészeit, valamint a már beiratkozott értekezleti tagokat s úgy az egyházunk szent ügyei iránt érdeklődő minden egyes hitbuzgó hiveinket ezennel tisztelettel meghívom. S egyben felkérem lelkész társaimat, hogy egyházközségeikben lakó tagtársainkat sziveskedjenek gyűlésünk tartásának idejéről értesíteni. Kiváló tisztelettel:

Jakab Albert,
kört. egyh. ért. elnök

558—1901. PÁLYÁZAT ÖSZTÖNDIJAKRA.

Egyházmegyénk tavaszi közgyűlésén kiosztatnak a Benkő- és Szabó alapok ösztöndíjai. A Benkő alaphoz folyomódhatnak papok, a Szabó-alaphoz papok és tanítók tanuló gyermekei. A husvéti Értesítő hitelesített másolatával felszerelt folyamodványok. április 20-ig, hozzám küldendők. Gernyeszeg, 1901. márcz. 27

Csekme Ferencz,
görgényi esperes.

524 1901. KÖRLEVÉL.

a görgényi egyházmegye lelkészi-karához.

Az Egyházi Törvényekhez kiadott Utasítás 205. §-a alapján, hivatalos tisztelettel kérem alulírott kartársakat, az ürességben levő nagypéterlaki egyházunkban, a jelen év Szentgyörgynaptól Szentmihálynapig terjedő egyházi félév alatt, a rendes ünnep és vasárnapi istentisztelet megtartására, a következő sorrendben megjelenni sziveskedjenek:

1. Ápril. 28. Benedek Árpád	13. Julius 21. ifj. Kis Lajos
2. Május 5. Bóka György	14. Julius 28. Kövendi Kálmán
3. Május 12. Bőjte Ödön	
4. Május 19. Csiki Károly (nagyhetet hirdet)	15. Auguszt. 4. Lénárt József
5. Május 27. Dénes József (urvacsorát oszt)	16. Aug. 11. Lőrinczi Miklós
6. Junius 2. Farkas Károly	17. Auguszt. 18. Orbán Gábor (nagyhetet hirdet)
7. Junius 9. Gergely Lajos	18. Aug 25. Péterffy Ferencz (urvacsorát oszt)
8. Junius 16. Horváth Ödön	19. Szeptemb. 1. Pap Lajos
9. Junius 23. Imre Árpád	20. Szept. 8. Szász Márton
10. Junius 30. Jánosi Béla	21. Szept. 15. Székely Ferencz
11. Julius 7. Keresztesi Gyula	22. Szept. 22. Teleki József
12. Julius 14. id. Kis Lajos	23. Szept. 29. Zoltáni Imre

Szives és pontos megjelenésre a kartársakat, az Utasítás 206. § figyelembevételével, atyafiságos bizalommal, ujjalag kérem.

Gernyeszeg, 1901. márczius 19.

Csekme Ferencz
görgényi esperes.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, theol. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre...
félévre

12 kor.
6 kor,

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A segédlelkészi kongrua.

Tudvalevő dolog, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter kiutaltványozta az 1900 ik évi segédlelkészi kongruát, az öt egyházkerület részére. 23,000 korona összegben. Most már kiosztásra kerül a sor. Ez pedig nem lesz könnyű. Mert a bizottság kérdőíve szerint csak az 1900. évben alkalmazott segédlelkészek számíthatnak segélyre. Ezek is csak úgy, ha állásukat a lelkész munkaképtelensége, nyugdíjazása, halála okán töltik be és pedig az egyházi főhatóság intézkedése folytán. Ime, e segedelemhez is mily nehéz hozzájutni. Csak szegény segedelem. Mert nekünk is, most is az a véleményünk, hogy ez az utaltványozás alig egy lépésnyi közeledés az 1848. XX. tczikkhez. Az összeg csak kegyelemmorzsa. Mert egyházunk többre lenne érdemes a hivatalos társadalom, az állam részéről. Mert egyházunk mindég művelésére, mindég erős támogatására volt az államnak. Mert felvilágosult szellemet hirdetett a szószéken. Fevilágosult szellemet terjesztett künn. Alkotmányos életet fejlesztett az egyházi közigazgatási élet terén. Egyházunk erős szervezet a társadalom egészséges fejlesztésére, ezért meg is követelheti az állam támogatását. Megkövetelheti eddig bebizonyított életrevalósága és állami törvényünk alapján. Ezért hát nem várunk, hanem követelnünk kell a kongrua fokozatos és olyan arányu felemelését, hogy így megvalósulást nyerjen az 1848. XX. tczikk. Azért, hogy az egyház hivatalnokai, a papok, a tanítók ne tengődjenek a hivek *adományszerű* adóján, hanem állami fizetésben részesüljenek és pedig fizetési osztály szerint. De ne 1600 és ne 600 korona legyen a fizetés. Hanem minden rendes állomás fizetése legyen 2400 korona és helyettes állomás fizetése 1600 korona. Így. Mert csak így nyer egyházunk elismerést az államtól. Így ismeri el támogató erőnk szükségét. Így tudja aztán a papság társadalmi állását biztosítani és hivatását zavartalanul teljesíteni.

Vegye le rólunk a terhet az állam, hogy egyházunknak, melynek célja a nevelés, a tanítás, ne kelljen annyit vesződni az egyházi adó rendezésével. Mert bármily igazságos törvényt hoz e tekintetben egyházunk, a nagyközönség mégis csak terhet lát az

egyházi adóban. E miatt elégedetlenkedik. A teher szaporodása miatt aztán ott hagyja egy része egyházunkat. Az államnak kell eszközölni az arányos megadóztatást és ez által a terhet megkönnyíteni. Ezt pedig az állam teheti. Mert azt mondja, hogy *kell*. Ez elől a *kell* elől el nem menekülhet senki. Igaz, az egyházi törvény is ezt mondja. De ez elől van menekülés oda, a hol a teher kevesebb.

Jövőben legyen minden jobban, érdemünkhöz méltóbban, az alkotmányos törvénynek megfelelőbben. De hát mi történjek a mostani kongruaösszeggel? Minő kulcs szerint osszák ki?

Az idei konvent fog ez irányban dönteni, a kerületek véleménye alapján. Álláspontunk az, hogy az összes fizetés kiegészítés alá került lelkészi állások kerületi aránya szerint osszák meg ezt a segélyt is, mely tulajdonképpen járuléka a fizetés kiegészítésnek. Ajánljuk, hogy a konvent lépéseket tegyen az összeg felemelése iránt. Mert maga az erdélyi egyházkerület, már ez első évben, közel 10 ezer kor. szükségletet mutat ki, pedig a bejelentésben fölvevett 26 egyházon kívül hány van még olyan a kerületben, hol a munkaképtelen lelkész nyugalmazása és helyére új lelkész állítása föltétlenül szükséges volna. Kérnünk kell a szóban forgó átalány tetemes fölemelését azért is, hogy a lelkészi nyugdíjintézet még mindig késő megalapítását nyugodtabban várhassuk. A mai viszonyok között remélni is lehet egy ily irányu kérés sikerét, míg halogatás esetén végleg megmaradunk az alamizsnánál. Gondolkozzanak ezen a konventi képviselők!

th. s.

Szükségesek-e az interludiumok?

Midőn végzetem évekkal ezelőtt az erdélyi ev. ref. egyházkerület egyik egyházában tárta föl előttem a munka terét s önkénytelenül is némi összehasonlítással vizsgálni kezdettem. a honnan jöttem, a nagyalföldi és a hova jöttem a környező egyházak rendtartását, viszonyait, népét s ez utóbbiak szokásait, körülményeit: legelőször is templomi éneklésünk siralmas árvasága ragadta meg figyelmemet. Mintha a templomi éneklés nem elválhatatlan s egyik alkotó

része volna isteniszteletünknek, egy olyan szívszükség, mint az imádkozás; hanem csak valami esetlegesség, ráadás, mely lehet akármilyen, s ha talán épen nem nélkülözhető is, de a gyülekezet részéről mellőzhető. »Csak odafönt a karban szokás — úgymondának énekelni!« És a nem karban, nem az orgona körül ülők? Hát bizony azok, mint a marosvásárhelyi derék felolvasó mondá: »unatkoznak.« És még ha csak unatkoznának, ha az Istennek énekkel dicséretét egyszerűen rábiznák a karban ülőkre, a fizetett fő sáfárra, a mesterre... de nem! ha véletlenül valami idegen jó, s alant foglalva helyet, énekelni kezd, úgy megcsodálják, hogy csaknem kimosolyogják.

Valóban nagyon eljött az ideje, hogy templomi éneklésünk árvaságát meglássuk, szívünkre vegyük, s minden lehetőet megtegyünk, valamit a siker teljessége megkíván. Annyival inkább, mert szilárd meggyőződése, hogy a buzgó énekesek egyházunknak leghihetőbb tagjai, bárhová vezette is az ilyeneket végzetők, soha nem feledhetik, sőt mindig kívánják a templomot és nem lesznek megelégedve semmi más nem ev. ref. templommal, semmi ott hallott, bár a legragyogóbb s leginkább szívhez szóló egyházi szónoklattal, »mert nem énekelhették ki magukat«. S megfordítva igen sok hitsorsosunk azért hagyja el könnyű szívvel egyházát, mert nem énekelve, az isteni tiszteletben tevékeny részt nem véve, egyformán unatkozik úgy az egyik, mint a másik templomban.

Ily nagy jelentőségű lévén a tempiumi éneklés, lehetetlen a legmélyebb hálával nem fogadnunk első sorban a mi méltó dicsekedésünknek, főpásztorunknak, az énekügyben is megbizonyított lángoló buzgóságát, midőn egyetlen alkalmat sem hagy figyelmen kívül, hogy a gyülekezeteket s egyeseket ne intené szeretettel a buzgó éneklés gyakorlására.

És nem lehet, hogy viszhangra ne találjon Lakatos Sámuel urnak e lapok hasábjain is megjelent aktuális és nagy értékű szövege, melyben egyebek közt reá mutat az intelligens osztályhoz tartozó nőnek ama fonák s eléggé nem kárhóztatható, mert — catholikus jellegű, de még azoknál indokolt. nálunk teljesen indokolhatatlan s másokat megtévesztő szokására, hogy énekes könyv helyett ima-könyvet visznek magukkal a templomba (talán most díszkötésű énekes-könyvek egyházkerületünk területén nem kaphatók!)

Őszinte lelki örömmel olvastam Seprődi János urnak e lap 8-ik számában »az interludiumok« cz. alatti cikkét is, mint a melyben — egyházi éneklésünk egyik szerinte megoldatlan problémájával foglalkozva — kétségen kívül ének ügyünknek kíván szolgálatot tenni. Ezt elősmerve, de másrésztől, mert bizonyára számosabban vannak csak e lap olvasói közt is olyanok kiket Seprődi urnak az interludiumok kérdésében foglalt álláspontja épen úgy nem elégt ki, mint őt a Szügyi döntése: ennél fogva ne vegye roszt néven, ha cikkére némi megjegyzést kívánok tenni; nem az „összehangolás“ czéljából, hiszen ha valaha, épen most van az idő, melyben nem azon mozzanatokot kell keresnünk, melyek bennünket elválasztanak, hanem sokkal inkább azokat, melyek összehoznak, egygyé tesznek.

Az tehát a kérdés: Szükségesek-e az interludiumok?

A békési ev. ref. egyház zenei nagy képzettségű kántora, Szügyi József, — kinek Chorál könyve a magyar és erdélyrészi összes énekeket magában foglalja, s úgy tartalmát, mint műértékét tekintve, egyetemes magyar prot. zene irodalmunkban első helyen áll mint cikkíró is említi e kérdésre *igen*-nel felel. Ellenben Seprődi ur azokat elhagyandóknak tartja.

Azaz, — értsük meg a dolgot! ha absolute elhagyandóknak tartaná, tisztelve mindenki véleményét — talán nem szólnánk ellene. Ámde tétovázva ingadozik az *igen* és a *nem* között, határozottan elítéli a közjátékot, s bizonyos esetekben mégis »*határozottan szükséges valami*« nek mondja. És cikkírónak épen ezen ingadozása készlet felszólalásra — Ugyanis a fölvetett kérdés azon inkább kevesek közül való, a melyeknél nincs közép út. Vagy igen, vagy nem, de cikkíró által ajánlott harmadik eset nem lehetséges, tehát vagy megtartjuk, *de mindenütt* a közjátékokat, vagy elvetjük, de akkor is *mindenütt* és kivétel nélkül.

Templomi gyülekezeteinknek legnagyobb alkotó része ugyanis: a kevésbbé, vagy épen nem iskolázott köznép, ha bír is veleszületett zenei hallással, de nem bír az énekek szövegének s a dallam egyes tételeinek oly mérvű analizálásával, hogy képes lenne megítélni, hol szükséges a közjáték, s hol szükségtelen. De tegyük fel hogy bír, tegyük fel, hogy a gyülekezet minden egyes tagja képes lenne az értelmileg szorosan együvé tartozó verssorokat megszakítás nélkül énekelni, csak a mondat bevégezésénél tartana szünetet: mivé lenne akkor a rithmus, nyelvünk s dallamaink ezen legjellemzőbb sajátága, kincse? S tegyük fel azt is, hogy a gyülekezet képes lenne felfogni, tudni, hogy hol van ugrás a dallamban, s ebből kifolyólag, hogy hol szükséges sor végén a mély és magas hangokat összekötő — Seprődi úr szerint csak ez egyetlen esetben megengedett — közbejáték: vajon az emberi erők különféleségénél fogva nem az következne-e be, hogy az ugyanazon sor végén létező dallambeli ugrást az egyik magára nézve nagynak, a másik kicsinynek érezve: némelyek követelnék, mások tiltanak a közjátékot. Vagy talán átvizsgálók énekes könyvünket, s ott a hol a »*melodia, vagy a szöveg követeli*«, jeleznek, hogy „itt vigyázz, mert árok van, ugorj! de előbb várd meg, míg a kántor a tulsó pontot kiméri s megmutatja«?!.

De mindezekről eltekintve, hátha azon eset áll elő, hogy a szövegben szoros az összetartozás a következővel, de épen azon sor végén, a hol a dallamban áthidalandó ugrás van? Mi lesz akkor? a kántor csináljon is, ne is közbejátékot?!...

Ne! uraim! ne ilyenek felett vitatkozzunk! hanem lássuk meg az ezeknél értékesebb, megérett, aratásra való gabonát, s ahoz álljunk mindnyájan.

Nem megoldatlan, de igenis megoldott problémája egyházi éneklésünknek az interludiumok kérdése, megoldotta s általánosította azt nem az orgonisták sólozása hiúsága, hanem a dolog természetében levő szükségesség, törvényszerűség, népünk rythmus érzéke, s mindenekfelett az az egy szívvel s lélekkel egyszerre éneklési vágy és éneklés, mely hatalmas erejével még

a hitelent is elragadja s minden lelket Istenhez, a vilákok alkotójához emel, de a mely egyszerre való gyűlekezeti hatalmas éneklésnek egyik feltétele: *a kezdet is jelentő*, vagy jelző interludium, ezen jel nélkül az éneklés bizony nem csupán száraz, hanem sokkal inkább egyenetlen haladású lesz.

Ezeket kívántam Seprődi János úr cikkére — gondosan kerülve az összehangolást — megjegyezni.

Végül legyen szabad általánosságban rámutatnom a hiányokra s az énekügyünk körüli teendőkre. Első és fődolog, hogy minden iskolába járó gyermeknek legyen énekes könyve, s azon igyekezzünk, hogy minden újabb nemzedék énekes könyvünk minden dallamát biztosan tudja énekelni s a szövegekből is minél többet tudjon könyv nélkül. — A hol lehet alakítsunk énekkarokat, de *legelső sorban egyházi énekeink szépen és jól éneklése céljából* — A lelkészek gondnokok s a presbyteriumok gondoskodjanak arról, hogy templomainkban a padok kellő számú énekes könyvvel láttassanak el.

A kántorok pedig soha se feledjék, hogy az orgonával Istent imádják, neki zengvén dicséreteket, szép énekeket. Olyan legyen hát az ő éneklésök s orgonajátékuk, hogy az a vallásos buzgóság emelésére szolgáljon s ne megbotránkozásul, mert valósággal megbotránkoztató visszaélés, midőn az orgonán a komoly szívet fölemelő s előkészítő hangok fenséges harmóniája helyett, — mint azt nem egyszer hallottam — fölzúg az „azt mondják nem adnak engem galambomnak” s több efélék félreismerhetetlen dallama. Vagy a mi még gyakoribb, értelmetlen és értéktelen, de azért cikornyás klimpirozások hasogatják a levegő eget s ránczigálják vissza az áhitattal emelkedő lelkek buzgóságát. Itt a hiba, itt a fogyatékoság, vagy ha úgy tetszik az ötödik kerék s annak minden átka és szomorú következménye. Az ilyeneknek megszüntetésére igyekezzünk buzgó törekvéssel. Itt fogjunk kezdet egy mással s béke lésszen velünk.

E. S. K.

Válasz az előző cikkre.

A mint látni méltóztatik, az előbbi cikk két-harmad részében azok az örök igazságok vannak lefektetve, a melyeket ha nem is a Noé bárkájától, de Gelei Katona István Nagy Gradualejának előszavától kezdve Lakatos Sámuel marosvásárhelyi feiolvasásáig, nagyon sokszor elmondtak az emberek, s a melyeket minden irni-olvasni tudó ember helyeseknek tart.

Mégis híveink nem éneklése — úgy gondolom — szorosan összefügg az annyiszor felpanaszolt vallási közömbösséggel s mindkettőnek közös szülő oka sokkal mélyebben van, hogysen az eddig hallott frázisokból meg lehetne érteni. Azokat a rendesen rosszul használt »felvilágosodás« szóval jelölik meg, pedig valójában a »feltudosság« fejezi ki. Ugyanis a múlt század a tudományokra vetette magát különösen; s ma már annyit tudunk, a mennyi elég a kételkedéshez, de még annyit nem, hogy pozitív hitünk lenne. (Az emberiség történetében az ilyen pillanatok mindig reformokat előztek meg s nem lehetetlen, hogy mi is az előtt állunk.) Ebből következik, hogy a múlt század túlnyomólag az emberiség értelmi erejét fejlesztette ki s elhanyagolta, sőt visszanyomta az érzelmiakat. Ma értelmi erőnkkel bátran hivatkozunk s azokat nagyra tartjuk, érzelmeinkkel bele vegyülni a közösbe szégyel-

jük s épen azért titkoljuk. Ugyanaz a jelenség ez, a mi a meglett férfi és a nő, meg a gyermek lelki világa közt tapasztalható. Az értelmére büszke férfi kicsinyeli az érzelmet megnyilatkozását s érzékenységnek czimezi, mely csupán az asszonyokhoz inéltó.

Egy művészet sem alapul annyira közvetlenül az érzelmeken, mint a zene és ének. Azért huzódoznak az emberek társaságokban az énekléstől, vagy a zenéléstől, mert legbensőjükből egy darabot visznek a hallgatók elé. A hivatalos művészek eltanult fogásokkal rászédhetik a hallgatóságot, de a diletánsnak egyéni érzésével kell pótolnia a fogásokat. Nagyon szomorú eredménye lenne, ha titkos szavazattal megkérdeznék, hogy azok is, a kik énekelnek templomainkban, miért énekelnek. Elíjesztően kevesen lennének, a kik áhitatból, meghatottságból, mert az az arcon is meglátszanék, sőt köny is jőne a szemből, a mely érzékenységet nem tartja a mai nemzedék magához méltónak. A tudományok tulságos felkarolása és az értelmi erők tulságos kifejlésztése elnyomta az emberekben a kedélyt és a naivságot; ezért nem énekelnek sem a társaságokban, sem a templomokban. És ami érezteti hatását az úri renden, természetesen kevésbé, de érezteti a köznépbén is. Csak meg kell figyelni, hogy a közönséges falusi ember Erdély keleti részén, pld. Kibédén, messze a mételyező középpontoktól, mennyire az eszével tárgyalja a socialis kérdéseket, Árpád fönfoglalását s a föld akkori egyenlő felosztását. Csak meg kell figyelni, hogy a deési kovács mester minő értelmi erőmegfeszítéssel bizonyítgatja, hogy Árpád idejében minő helyzete volt a kovács, szatler és kocsigyártó iparoknak. Ezeket és más kérdéseket, még a vallásiakat is, ma a legutolsó falusi ember is *érteni* akarja s így előtte az „érteni“ ige összes származékaival keveset érő. Az ilyen hívek nekünk alig fognak énekelni a templomainkban.

Aztán az igazat megvallva, maga a református templomozás is sokkal inkább az értelmi erőre épít, mint az érzelmeire. Istentiszteletünk középpontja, az az ige hirdetés, első sorban értelmünknek szól, sőt legtöbbször az imák sem egyebek, mint elmefuttatások és értekezések. A zsoltár dallamok s az azok szellemében költött dicséreteket, Calvin egyéniségének, a XVI. századnak, és a gályarabok lelki világának megfelelően komolyak, néha komorak, mindenkor fenségesek, melyekben derültebb kedélyvillanást, vagy épen naivságot hiában keressünk. Az élet viharaitól sujtott és megpróbált férfi egész lelkével követi ezeket a dallamokat, mert megérti; de a nők imádságos könyveket visznek a templomba s a reif gyermekek ezer örömmel szaladnak a katolikus templomba minisztrálni.

Ime, én is bele estem abba a hibába, a melyet az előbbi cikkben megróttam; éppen azért hirtelen rátérek a cikk velem foglalkozó részére.

Elismerem, hogy az interludiumokról lehetőleg minél kevesebb frázissal igyekeztem elmondani a véleményemet, mert azt gondoltam: okos ember kevés szóból ért Ellenfelem azonban nagyon felületesen olvasta el cikkemet s nem volt képes megérteni. Mutatják ezt hamis idézetei. Az igaz, hogy én a mai interludiumokat elvetendőkné tartom; de másfelől hamisan idéz, mikor azt mondja, hogy egyes esetekben én az interludiumot „szükséges valami“-nek tartom. Egy ártatlan pillantás a cikkem illető helyére, meggyőző mindenkit, hogy én abban a bizonyos esetben nem az interludiumot tartom szükséges valaminek, hanem „szükségesnek tartok *valamit*“ Röktön rá megmondom érthetően, hogy ez alatt a „szükséges valami“ alatt épen nem a mai interludiumokat értem, mert azok sok időbe kerülnek, hanem értek egy egyházas-on kezelt rövid összekötő futamot.

Tulajdonképen ennyi elég is volna arra, hogy mennyi ingadozás van az én álláspontomban; de hogy mindenkit meggyőzzek, röviden összefoglalom cikkem

gondolatmenetét az interludiumokról: hadd tünjen ki az az ingadozás.

Abból indulok ki, hogy a zoltárookra és dicséretekre nézve ugyanazok az aesthetikai törvények érvényesek, a melyek a többi egyházi és világi műfajokra: pld. hymnusok, hazafias dalok, népdalok, cantaték, oratoriumok, stb. Mert nincs külön ízlésünk az egyházi énekekre és külön a többi műfajokra. Továbbá, ha a gyakorlatban találunk is még eltérést, de Wagner óta minden gondolkodó ember egyet ért abban, hogy szöveges zenénél, a milyen a choral is, alap a szöveg, annak természetéhez alkalmazkodik a dallam s arra épül a kísérő összhangosítás. Megvizsgáltam tehát a szöveget, s úgy találtam, hogy a mai interludiumok a szövegek szempontjából nézve nem szükségesek, sőt károsak, mert hosszabb időre megszakítják a verssorok egymásutánját s így megzavarják az értelmet. Ezzel tulajdonképen el is volna döntve ama divatos interludiumok kérdése; de én nem akarva fél munkát végezni, megvizsgáltam azokat a dallam szempontjából is. És úgy találtam, hogy tisztán zeneileg véve, mivel a zenei gondolat minden egyes sorban bevégeződik, **lehetséges** a mai interludium, bár **nem szükséges**. Ezzel arra akartam rámutatni, hogy a szó költészet és a zene, mint külön művészetek, templomi énekeinkben sem forrnak tökéletesen egybe. De így van ez minden szöveges zenei műfajnál s Wagner épen ezt az összeforrást akarta tökéletesebbé tenni.

(Vége következik.)

Seprődi János.

Igazgató tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1901. márcz. 21.

(Folytatás és vége.)

Erkedi egyházközségünk fölterjesztette templom-és torony-renoválási terveit és 4000 korona központi kölcsönt kért az építkezési szükségletek részben való fedezésére. Minthogy azonban a törlesztő kölcsönök kiadását az 1899. évi közgyűlés megszüntette és mert a 6000 koronát meg nem haladó építési költségvetések elbírálása, az 1900. évi közgyűlés határozata szerint, az egyházmegyék jogkörében tartozik, egyik kérése sem volt teljesíthető.

Nem találta teljesíthetőnek ig.-tanácsunk Jónás Bálint, k.-borsai lelkész aa. ama kérését sem, hogy a m.-macskási egyházközségbe való beszolgálat alól fölmentessék, mert más lelkész, ki e teendővel megbízható volna, közelben nincsen. Könnyítésül föl-hivatott azonban az esperes arra, hogy a templomi szolgálatok végzésére, rendre-rendre másokat is küldjön ki és hogy a beszolgáló lelkész jogos fuvardíj követelésének kielégítéséről, a fennálló szabályzat értelmében, gondoskodjék.

A marosvásárhelyi kollég. előljáróság, mint a Pataki-Ágotha-alap kezelője, az alapító levél rendelkezéseinek megfelelően intézkedni kívánván a mező-madarasi iskola felállítására: az erre vonatkozó tervezeit bemutatta, jóváhagyást kérve a végrendelettel való amaz eltérésre, melyszerint internátust berendezni egy ily falusi népiskolában nem látja szükségesnek. Ig.-tanácsunk maga is helyeselve az előljáróság indokait, a tervezethez hozzájárult.

Ugyancsak jóváhagyást nyert a m.-madarasi ehk. és a Pataki-Ágotha-alap között létrejött ama szerződés, melyszerint a Pataki iskola felállításával az egyházközség iskolája megszűnik, de az egyik tanítót fizetni és szállással ellátni jövőre is az egyházközség lesz köteles.

A bukaresti papi állás közelebről bekövetkező megüresedésére tekintettel, kimondotta ig.-tanácsunk, hogy ez állást is a missiói állomások betöltésére nézve fennálló módozatok szerint fogja betölteni.

Incze Lajos, erzsébetvárosi körlelkésznek a ke-

rületi közgyűlés által ig. tanácsunkhoz áttett kérése kiadatott a segélyosztó bizottságnak, lehető tekintetbe vétel végett.

A nagyenyedi Belhlen kollegium 1898. évi számadása, a marosvásárhelyi egyházközség 1901. évi költségvetése és a theol. fakultás 1899-1900. évi számadása, számvetői felülvizsgálat alapján, jóváhagyást nyert.

A múlt évi egyhker. közgyűlés 39. jkvi sz. határozatának végrehajtása érdekében föl-hivatott a Bethlen-kollegium előljárósága, hogy a tanítóképző színvonalának emelése tárgyában szükségesnek látszó intézkedésekre vonatkozó s tervezetét június hó 1-éig mutassa be.

Helyeslő tudomásul vette ig.-tanácsunk a Bethlen-kollegium előljáróságának amaz elhatározását, mely szerint a tanítóképző intézet női magántanulóinak vizsgáló bizottságát két női tanerővel egészítette ki.

Ezek után még néhány apróbb ügy nyert elinté- zést, azután közigazgatási bírósággá alakulva:

a) föloldotta ig. tanácsunk az udvarhelyi ehmei bíróságnak Tóró Dénes, volt szentlászlói lelkész javadalom megosztási ügyében hozott ítéletét, formai hiányok miatt;

b) elutasította Bíró Sándor, hógözi egyháztag kepe-ügyi felelőszését, a zsin. törv. 251. §-sa alapján és

c) indokainál fogva jóváhagyta a sepsi egyházmegyei bíróságnak az oltszemi énekvezérei állás szabályszerű úton leendő betöltését elrendelő ítéletét, a javadalom előleges megállapítására vonatkozó rendelkezés mellőzésével.

Ekkor az ülés, a tárgysorozat teljes kimondásával, bezáratott.

r. s.

Az udvarhelyi egyházmegyéből.

Értekezleti igazgató választmány.

Egyházmegyei egyházi értekezletünk igazgató választmánya márczius 12-én a székely-udvarhelyi papi lakon, a rendkívüli közgyűlést megelőzőleg, szép érdeklődés mellett megtartotta egybehívott gyűlését.

Bod Károly elnök a mai nap-on összehívott közgyűléssel is indokolván a választmány ülését, melegen üdvözölve a szép számban egybegyűlt tagokat, megnyitja a gyűlést.

Tájékozás és tudomásvétel végett felolvastatik a múlt gyűlés jegyzőkönyve. Elnök megteszi jelentését az időközben elintézet ügyekről. Rendes jegyzőkönyv szereztetett be, abban a fiókkörök alakuló gyűléseinek jegyzőkönyvei eredeti példányban be vannak fűzve, a köz- és választmányi gyűlések jegyzőkönyvei bevanak vezetve s rendesen hitelesítve. Rendes pénztári könyv s a tagok törzskönyve mind az elnök helyes vezetői képességét dicsérik. A 28. szám alatt elintézet kisebb ügyek is az ő meleg és soha meg nem szűnő odaadásáról tanuskodnak. Ki kell itt emeljünk az Udvarhelyről jelentkező értekezleti tagok nagyszámát, mi jórészt a tanári kar egyes tagjai odaadásának köszönhető. Ígyis van az rendén. Örvedetes jelenség, hogy egyházunk tehetősebb férfiai közül többen alapító tagként jelentkeztek.

Mivel az értekezlet az idej közgyűlését egyházmegyénk központjában, Sz.-Udvarhelyen tartja, intézkedni kellett az egyházmegyei értekezlet közgyűlése s a kerületi gyűlés előkészítése tekintetében is. Megállapodott a választmány, hogy mi közgyűlésünket az egyházmegyei rendes tavaszi közgyűlést megelőzőleg tartjuk meg. E végből elrendeltetett, hogy a fiókkörök elnökei május 1-ig működésükről a jelentést haladéktalanul tegyék meg. Kimondatott, hogy a közgyűlést előkészítő bizottság a székelyudvarhelyi városi fiókkör megbizottaival együtt, magát tetszés szerint kiegészítve, a kerületi értekezlet fogadása és sikere érdekében minden lehető kövessen el. Utasításul adatott, hogy e bizottság saját kebeléből okvetlen küldjön ki egy fo-

gadó, ismerkedő és bankett rendező, templomozás és közgyűlést előkészítő, mulatság-rendező albizottságot. E nagy bizottság ügyvivő elnökei dr. Kovács Mór udvarhelyi ügyvéd és Bedő Ferencz udvarhelyi lelkész, a rendes elnök Ugron János országgyűlési képviselő, collegiumi gondnok. Ezen lelkész férfiak vezetése alatt, buzgó elnökünk, esperesünk, gondnokaink, papjaink, tanítóink, presbitereink közreműködésével, reméljük, az udvarhelymegyei reformátusság úgy fogja fogadni értekezletünket s Püspökünket, mely méltó lesz multunkhoz s az itt elfoglalt számbeli elsőségünkhöz, protestáns nevünkhöz.

Elnököt választmány felkérte arra is, tegye magát érintkezésbe a kerületi értekezlet elnökével és választmányával, a kerületi értekezlet közgyűlése időpontjának s módozatainak megállapítása tekintetében. Menyhárt András esperes még arra kéretett fel, hogy egyházvizsgálatai alkalmával buzdítsa a híveket, papokat, tanítókat az egyháztársadalmi munka lelkes és kitartó felkarolására.

Lajos János,
bögözi lelkész.

A kálvini egyház hanyatlása Apaffi Mihály idejében.

Irta: *Szádeczky Béla.*

(Folytatás és vége)

Említettük Bethlen Miklós haza és vallás szeretetét. Az igazi vallásos bensőség hatja át az ő reánk maradt *önéletrészét*. Ezt árulja el már ennek a címe is. (»Bethlen Miklós élete, magától igazán iratott. *Kit az Isten tud.*«) De erről győz meg jóformán minden egyes sora az ő feljegyzéseinek, melyek közé oly gyakran sző be bibliai idézeteket, hogy némely helyen csak a bibliában jártas olvashatja értelemmel. Nem csak vallása iránt érdeklődő, hanem szoros theologiai tanulmányokkal foglalkozó, igazi *biblikus-theologus* volt ő, mint korának, az előző időknek sok más főura.

Cserei az ő *historiájában* szinte ultra-kálvinista. Nem enged egy jöttát sem egyháza igazaiból. Ezt azonban nem vethetjük szemérc neki, mert igaz meggyőződésből teszi.

Ha egy más emlékiratot, czegei *Vass György* naplóját forgatjuk, szinte meghat az a vallásos bensőség, melylyel a mindennapi élet prózai eseményeit át és áthatja. Czegei minden év feljegyzéseit hosszú elmélkedéssel, imával végzi, azonkívül fontosabb családi események elbeszélése közbe is ilyeneket sző. 1682-ben pl. (nov. 17-én) Méhesre megy s a következő naphoz ezt a feljegyzést teszi »Jövel ezért édes Jézusom, jöjj bé te is én velem együtt az én házamban, s lakjál én velem, hogy a te bejöveteleddel hadd szenteltessek meg és a te itt való lakásoddal hadd legyen szent ez a ház és a te általad én magam is hadd szenteltessem meg, hogy míg ez világon élek hadd éljek úgy, mint te szent felségednek tetszik, holtom után pedig vigy bé a te szent atyádnak országában; melyet cselekedjél nem én érettem, hanem tenmagadért Ámen.

November 19-hez ezt írja naplójába: »Viradtig jött hozzám az sámsondi praedikátor *Felvinci* uram, ki is prédikált az házamban reggel, estve könyörgést tött. 20 novembris ment el, de elsőben könyörgést tött.

De maga a fejedelem is jó példával járt elő a vallásos buzgóságban. Elégé bizonyítják ezt egyháza

érdekében írt levelei. Bizonyságul szolgál ránk maradt naplója (mely most jelenik meg az Erd. Múzeum füzeteiben.) A fejedelem maga is foglalkozott theologiai kérdésekkel. Egy theologiai munkája is jelent meg ezzel a címmel: »Az egész keresztyéni vallásnak rövid fundamentumi.«

Végül ehhez kell vennünk, hogy az egyház vezető férfiai a *papság* mindent elkövet, hogy feltartóztassa a hanyatlásnak indult egyházat. A szószerk volt az az immunis terület, hova a megváltozott idők lázító szelleme nem juthatott el. Az ó-testamentumi prófétákat hívják mintegy segítségül, hogy a veszedelemben rohanókat az ótestamentumi példákkal intsek és buzdítsák és ha szükséges dorgálják. Különösen két egyházi férfi érdemelne meg, hogy velök e helyt többet is foglalkozunk, kik fáradhatlan tevékenységükkel, úgy az egyházi életben a szószerkről, mint nehezebb politikai kérdések megoldásával is tanácsukkal igyekeztek a veszedelem felé rohanó Erdélyt feltartóztatni. Ezeknek most csak nevét említem fel.

Az egyiknek nevét ugyan már említettem is, *Tofeus Mihály* volt az, a fejedelem udvari papja s később a kálvini egyház egyik legnagyobb püspöke

Tofeus nyomdokaiba lépett később az ő veje *Nagyari József* szintű az Apaffiaknak udvari papja Mindkettő ellenállhatatlan predikátor volt.

A történelem alakulásait azonban ők sem változtathatták meg, a fejedelemség megszűntével megkezdődött Erdélyben is az ellenreformacio, de Istennek legyen érte hála, a kálvini institutio szellemében reformált evangéliumi vallás nem csak történeti traditioiban, hanem régi alapjaiban ma is erősen áll ez erdős, bérczes hazában.

Irodalom.

Nagyti-szteletü Uram!

A magyar protestáns egyházak az utolsó kétszáz esztendőben soha sem voltak annyira kitéve az ellenők iránított támadásoknak, mint éppen napjainkban: s a néppárti hecczkáplánok izgatásai nem új csapáson indulnak, midőn a szabad eszméket szolgáló magyar vallásfelekezetek ellen törnek, mert hiszen a sötétség mindenkor a világosságban kereste leggyűlöltebb ellenségét. A protestáns egyház, mely keletkezése óta a szabad lelki meggyőződésnek és a magyarságnak volt sziklavára egyszersmind, nem szemlélheti tétlenül azt a romboló aknamunkát, mely körülöttünk folyik. Hiszen kétszáz év előtt is az volt az ország szerencsétlensége, hogy a jezsuita papság és társaik a német zsoldosokkal egyesülhettek a magyarság vesztére.

Az itt mondottak tanulságait mutatom be „*A Hazáért és Szabadságért*“ című ifjusági iratomban, mely vonzó elbeszélésekben a kurucz-labancz világot ismerteti. A magyarság szenvedései, a jezsuiták és német zsoldosok karöltve járó garázdálkodásai, bárha leírásomban mérsékelt színeket használok, világosan mutatják, hogy abban az általános felfordulásban is a protestáns egyház egy fogalommal olvadt össze a haza legszentebb érdekeit védő magyarsággal.

Ámde ifjusági irodalmunk még mindig nélküli a nemzeti irányt és ügyet sem vet az itt vázolt mely erkölcsi igazságokra. Ifjusági irataink idegenből fordított fantasztikus ürességektől hemzsegnék és cifra aranyos kötésben csekély kivétellel ponyvaterméket terjesztenek.

Pedig gyermekeinké a jövő és hazánk és a protestáns egyház függetlensége és szabadsága ifjuságunk

lelkületének irányításával elválaszthatatlanul van öszszeforrvva.

Ezen igazságok felismerése vezette tollamat ezen munkám megírásánál is és ezen törekvésem már méltánylásra is talált, mert a Luther-társaság egyik oszlopos tapjának, ki „A Hazáért és Szabadságért“ cz ifjúsági iratomat elolvasta, ígéretét bírom, hogy nevezett illusztris társaság könyvemet 500 példányban fogja megrendelni tagjai számára.

Ezek alapján kérem, Nagytiszteletű Uram, méltassa pártolásra munkámat, hogy az évváró vizsgálátok alkalmával mint jutalomkönyv arra érdemes tanuló között kiosztásra kerüljön.

Munkáimnak külső kiállítása is igen szép. Egy-egy pld. ára kemény kötésben, arany és színes díszítéssel és illusztrációkkal **1 korona 20 fillér**, bolti árban 2 korona, (moirée selyemkötésben, aranyvágással, velin papirosra nyomva, 3 korona).

Mindkét mű saját kiadásomban jelent meg és csak nálam rendelhető.

Midőn Nagytiszteletű Uram támogatását ismételtlen kérem, hazafias üdvözlettel vagyok. Budapesten 1901. márczius 15-én Nagytiszteletű Uram hive **Barna Jónás**, székesfővárosi tanár, VII. ker., Akácfa-utca 57 szám.

E munkát ajánljuk kollégiumaink tanári és tanító testületei, a lelkész és tanító aai figyelmébe. E munkák felhasználhatók vasárnap délutáni istentiszteletek alkalmával is. Felhasználhatók a protestáns esték felolvasásain, szabad előadásban. A tanítók felhasználhatják jellemképek felmutatására. Vizsgái ajándékkul szintén értékesek.

Gondolatok az új század legelső bűnbánati napjaiban. Egyházi beszéd, írta és a nagy templomban elmondotta **Dicsőfi József**, debreczeni lelképásztor. Ára 20 fillér.

E 16 oldalra terjedő egyházi beszéd nem irodalmi becsénél s nem is hatásánál fogva lett híressé. Mint predikáció felette áll ugyan a mindennapi „tanításokon“ de bizonyára nem térített meg ötezelelkeket, sőt kevesebbeket sem. Textusa Máté VII. 5 „*Te képmutató vesd ki először azt a gerendát a te szemedből és azután gondoldj arra, hogy a szálkát a te atyádfia szeméből kivessed.*“ A képmutatás bizonyára egyike azon bűnöknek, melyek ellen a ker. katedrából küzdeni kell. Hanem az ostor a templomban bizonyára csak az Idvezítő kezében volt helyén. A gyűlölködés szenvedélye által elragadtatott lelképásztor a szószéken — nem keresztyén templomba illő jelenség. A bűnök irtásánál is féltő gondot várunk, a metsző kés mellett a szerető szív részvétét sugárzó s nem haragban villámló szemeket. Nem lesujtást, hanem fölemelést. E törekvés nem látszik e beszédből.

Hátha még hozzávesszük azt a körülményt, hogy e beszéd éle azon **személyek** ellen irányúl, a kik bizonyos egyházkormányzati kérdésben az író lelképásztorétól eltérő nézetnek hódolnak?! E feltevést félreismertetetlenül igazolja beszéd. Nős, akkor egyenesen terrorizmus számba megy a dolog. A templomi szószéket ily eszközül felhasználni — csakugyan nem járja! Dicsőfi és a debreczeni papok elég emberek ahhoz, hogy a **tanácssterem kérdéseiben** a tanácssteremben vivják meg a harcot, de az istenháza nem pártusák küzdteréül emeltetett. „Az én atyám háza imádságnak háza!“ Idáig nem szabad fajúlnia a do-

lognak. Csak vissza az újságok lapjaira s a zöld asztal mellé, hol mindnyájan a padimentumon állunk. A templomot és katedrát pedig ne érintsék a napi küzdelmek szennyes hullámai.

A Heidelbergi kátét kiadta második kiadásban dr. Erdős József. Kapható László Albert könyvkereskedésében, Debreczen. Ára 1 korona.

Révész Bálint Vasárnapi, ünnepi és alkalmi imádságait sajtó alá rendezte Csiky Lajos, debreczeni theol. tanár. Az érdemes munka 6-ik kiadásban jelent meg. Ára kötve 6 korona. Megrendelhető Kókai Lajosnál Budapesten.

Különfélék.

A „közhasznú szövetkezet“ megalakulása. E lapok olvasói is élénk figyelemmel kísérték Kádár János dr. ig. tanácsi titkár abbéli fáradozását, hogy kizárólag társadalmi alapon és szövetkezeti formában oly pénzüzetet létesítsen, mely a kereskedelmi törvény által kijelölt üzleti tevékenység folytán elérendőtiszta jövedelmével közczélokot szolgáljon: magyar nemzeti alapon nyugvó kultur- és humán-intézményeket támogasson. Örömmel adunk hírt róla, hogy e sok akadálylyal találkozott törekvés, végre is, eredményre vezetett és a szövetkezet, mely előre láthatólag rövid idő alatt Erdély egyik legaldásosabb hatású, kulturmissziót teljesítő intézményévé fog kifejlődni, f. évi márczius hó 24 én tényleg megalakult. Az intézet igazgató-választmányába kebeleli Nagy Pál, Barcsay Tamás, Ujvárossy József, Rettegi Sándor, dr. Gyarmathy Dezső és Ujfalvi Lajos nagybirtokosok, dr. Vályi Gábor egyetemi tanár, Kenessey Béla theol. igazgató, Nagy Gábor, Karácsony Sándor, birtokosok, Bartha Lajos, Sándor János és Vén Mihály, esperesek, továbbá Vársárhelyi Boldizsár és Tóthfalusi József, lelkészek választattak meg egyhangú lelkesedéssel. Az igazgatóság elnökévé Deésy Gyula, gyalui lelkészt és k. kalotai esperest választotta meg a közgyűlés, igazgatósági tagokul pedig: dr. Damokos Ödön, Szalántzy Jenő nagybirtokosok, Somkerek Miklós esperes, Deésy Zoltán alispán, Csiszár Gyula főjegyző, dr. Mihály József ügyvéd, Nagy Károly th. tanár, dr. Boér Elek ügyvéd, tb. főszolgabíró és földbirtokos, Fekete Nagy Béla városi tanácsos, és dr. Kádár János ig.-tan. titkár lettek megválasztva. Végre a felügyelő bizottság dr. Elekes Viktor esperes, dr. Ignác István főispáni titkár, Csézer Lajos gazd. tanár, Vajda Ferencz lelkész, Klein Jenő és Horváth Pál főkönyvelőkből alakult meg.

Gyászrovat. Bedő Ferencz, sz.-udvarhelyi lelkészársunk meghalt f. év április hó 3-án. Temetése nagy részvét mellett történt ápr. 6-án, délután 3 órakor. Imát tartott felette Menyhárt András, esperes. Emlékbeszédet tartott a templomban Nagy Károly, theol. tanár. A temetőben meghatóan intézett hozzá búcsusztót Bod Károly, kollégiumi tanár. A megboldogultat gyászolja négy árvája és testvére. Nyugodjék csendesen!

A »Protestáns Egyházi és Iskolai Lap« ez évi 13-ik számában emlékezik meg lapunk néhai szerkesztője elhunytáról. E lap tudvalevőleg különös előszeretettel foglalkozik a „megtéréssel“. Hanem, hogy a boldogult Molnár Albertet is ilyen megtért hőssé avathassa, oly sötét színekkel festi a „megtérés“ előtti állapotot, hogy az egyenesen az erkölcsi megbélyegzésig megy, a min méltán botránkoztak meg a boldogult ismerősei, kik az ő ritka szép jellemét, kifogástalan, példás papi életét közelebbről ismerték. E nagy tapintatlanság első sorban legközelebbi környezetét sebezte

meg a boldogult emlékezetének kegyeletes ápolása közben, de nagy visszatetszést szült minden körben. hol csak tudomást vettek a különös „Necrolog“-ról. *A Prot. Egyh. és Isk. Lap-nak sürgős kötelessége nem csak a megboldogult áldott emlékezte iránt, de saját maga iránt is, hogy e súlyos ballépését saját hasábjain mihamarább jóvátenni igyekezzék.* Egyelőre várunk erre és számon tartjuk, hogy megtörténik-e?

A biblia a római zarándokok között is terjedt a pápai jubileumi évben, mert a brit-bibliaterjesztő társulat árusítói a vasúti állomásokon is hozzáférhetővé tették a bibliát a zarándokoknak.

Új evangélikus felsőbb leányiskola. A dunánianeni evang. egyházkerület felsőbb-leányiskolai bizottsága márcz. 7-én gyűlést tartott Pozsonyban. A gyűlésen elnökölt Baltik Frigyes, püspök. Elhatározta a bizottság, hogy Modorban felsőbb-leányiskolát állít. Az építő bizottságot fel is hatalmazta, hogy az építkezést megkezdje. A költségeloirányzat, a telek árával, 106.368 korona.

Keresztügy a budapesti tudomány-egyetemen. Az egyetem vakbuzgó kath. irányu ifjusága átlépte az egyetemi tanács határozatát és márcz 18-án reggel, erőszakkal függesztette ki a keresztet az előadó termekben. Magától érthető, hogy az egyetem rektora hivatalosan levétette a keresztet és kivítette. Az ifjuságnak ilyen szerű eljárását nem helyeselhetjük, mert felekezeti tüzet szít ott benn az ifjuság között és felekezeti gyűlöletet terjeszt künn a nagy társadalomban.

Hány lélek van Magyarországon? Az ideai népszámlálás szerint Magyarországon és Fiumében van 16792399 lélek. Horvátországgal együtt 19303531

A babonás róm. kath. egyház. A bécsi érsek levelező lapokon a következő imádságot küldte szét: Oh, páduai szent. könyörögj érettem! Dicsértessék az úr Jézus Krisztus? Amen. Oh, páduai Szent Antal, segíts meg engemet! — Ezt az imádságot 9 nap elkell egyszer mondani. Minden nap kell ebből az imádságból valakinek adni. A ki terjeszti, annak egy kívánsága beteljesedik. Aki nem terjeszti, vétkezik és csapás éri. — Vajjon ilyen ámitásokkal követelhet-e magának részt a római egyház a közművelődés terjesztésének a munkájában?

Szükséges-e az orgona-közjáték? Egy utrechti orgona-művész azt mondja, hogy ő barátja a 2 taktusos, rövid közjátéknak. De, ha ezt a kántor szélsősége hosszú melódiára változtatja, akkor ez az éneklők áhítatosságának a rovására történik. Vagy legyen helyes, rövid közjáték, vagy semmi. Ez utóbbi sem rossz. Az éneklés nem döcögős. Az áhítatosságot semmi sem zavarja; folytonos az éneklés. Mi a mellett vagyunk, hogy a rövid közjáték szükséges. Különben e fontos dologról gondolkozzanak kántor aai. és írjanak róla. Lapunk szívesen fogja közölni.

Terület adományozás egy templom részére. A marosújvári reform. egyházközség építendő temploma részére Lukács László pénzügyminiszter 400 méter területet engedett a kincstár tulajdonából, térhaszonélvezet feltétele mellett.

Lorántffy-Zsuzsánna-egyesületet alakítanak Szatmármegyében. Központ Szatmár. Célja a protestáns nőnevelés.

Tanítók-Háza Kolozsvárt. Az Eötvös-alap orsz. segélyegyesület helyi bizottsága kérest intézett Kolozsvár törvényhatóságához, hogy a Tanítók-Háza részére ingyen telket adjon a város. A város valószínűleg átadja erre a célra a tulajdonát képező Kőfaragó-telket, mely az Egyetem és Petőfi-utca sarkán fekszik.

A kongrua le nem foglalható. Bernáth Elemér, a debreczeni kir. ítélő-tábla elnöke, körrendeletet intézett a debreczeni kir. ítélő-tábla kerületéhez

tartozó kir. törvényszékek elnökének és járásbíróóság vezetőinek, s felhívja őket, hogy figyelmeztessék a járásbírósa; bírói tagjait és a járásbíróági végrehajtókat, hogy a lelkészi kongrua foglalás tárgyát nem képezheti.

Doktori ezím. Ő felsége, a király, megengedte, hogy a budapesti műegyetem műszaki doktorokat avasson. E címet azok a végzett műegyetemi hallgatók szerezhetik meg, a kiknek műegyetemi oklevelük van és szigorlatnak vetik alá magukat.

Mi az ultramontán? A Sárospataki Lapok 13—1901. száma így felel: Dr. Clasen, volt müncheni lelkész a következő feleletet adta: „Az ultramontán a róm. katolikusok között az az egyén, a ki hízlegésre és fenyegetésre hajlandó reakcionarius, a ki képmutató a legszélsőbb határig s a ki a vallásos dologban nemtelen szenvedéllyel dolgozik, s politikát és vallást egymás ellen játszik ki, úgy azonban, hogy sok embert ellenségévé tesz saját vallásának, a ki egyébként hasznos, munkás tagja lenne saját egyházának.“ Ezt mi is aláírjuk, mert teljesnek tartjuk a fogalmi meghatározást.

Új tanár a pápai reform. theol. akadémián. A dunántúli egyházkerület márczius 28 án tartott közgyűlésén az említett akadémia gyakorlati tanszékére Csizmadia Lajos, lepsényi lelkészt választotta. Mi is üdvözljük az új tanárt és áldást kívánunk munkájára.

Nyilvános számadás. A kolozsvári ev. ref. Női-énekkar által 1900. év decz. 14 én rendezett zeneestélynek bevétele volt: jegyekből 504.80; felülfizetésekből: 155.44. — összesen 660.24. korona. Összes kiadás volt: 248.04. korona. Tiszta jövedelem tehát 402.20. kor.

Felülfizettek: Dr. Bartók György püspök 50 kor. (Alapítvány az énekkar számára). Hegedüs Sándor miniszter 20 kor. özv. Br. Wesselényi Istvánné 10 kor. özv. Br. Bánffy Zoltánné 6 kor. özv. Ziska Jánosné 25 kor. Palkovits altábornagy 10 kor. Szacsvay Sándor 10 kor. N. N. 5 kor. Nagy Gábor vendéglős 4 kor. Dr. Szeremley Béla 2 kor. Dr. Sárkány Lajosné 2 kor. Szekula Ákos 2 kor. Pallós Albert 2 kor. Dr. Parádi Ferencz 2 kor. Németh Sándor 1 kor. Kálmán János 1 kor. Biró Sándor 1 kor. Pap László keresk. 2.44 kor. A felülfizetésekből a tett rendelkezésekhez képest esik: az énekkaralpra: 97.72; az orgonaalpra 57.72 kor. — Fogadják a kegyes felülfizetők hálás köszönetünket a jótékony czélok nevében.

Levonva az énekkarnak két évi fennállása óta tett kiadásait 257.43. koronát: marad az Énekkar tiszta vagyona: 50 kor. alapítvány és 29.05 kor. pénztámaradék.

Az énekkar elnöksége.

Köszönetnyilvánítás. A kolozsvári kereskedelmi bank részvénytársaság 20 koronát, a kolozsvári takarékpénztár és hitelbank részvénytársaság 50 koronát, a nagy-enyedi kiségitő takarékpénztár részvénytársaság 50 koronát adományozott a kolozsvári ev. ref. Szeretetház árvái részére.

A nemes szíví adományozóknak hálás köszönetét nyilvánítja a Szeretetház intézőbizottsága.

Köszönetnyilvánítás. Thusa György nyug. ref. tanító, a ki 50 évig sáfarkodott a népnevelés ügyében, elhalt neje Madaras Zsuzsánna emlékére egy diszes gyász-zászlót ajándékozott a koronkai ev. ref. egyházközségnek. A nehéz, fáradságos munkában eltöltött élet már önmagában dicsőség, érdem. — Áthatva az egyház iránti szeretet, megszentelve az áldozatkészség és jócselekedetek által, maga a keresztyéni élet. Fogadja e helyről is hálás köszönetünket. A presbiterium nevében Kovács László ref. lelkész. —

Hivatalos rész.

878—1901.

FÖLHÍVÁS.

Valamennyi egyházmegye és püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség közgyűléséhez és a theologiai fakultás előjáróságához.

A múlt évben tartott egyházkerületi közgyűlés 66. jegyzőkönyvi számú határozatával kimondotta, hogy

«a lelkészi könyvtárak felállítását szükségesnek tartja és felhívja az egyházkerület autonóm hatóságait, hogy a létesítés módozataira nézve — tekintetbe véven a tiszáninneri egyházkerület szabályrendeletét is — adjanak véleményt, és ezt oly időben terjesszék föl az Igazgatótanácshoz, hogy ez, az egyházkerületi egyházi értekezlet útján, egy megfelelő szabályzatot kidolgoztatva, már a jövő kerületi gyűlésnek elfogadás végett be is terjeszthesse».

Ennélfogva fölhívjuk a czímben jelzett autonóm testületeket, hogy a kérdést legközelebbi ülésükben tárgyalás alá venni és véleményes javaslatukat hozzánk, 1901. évi június hó 15-éig fölterjeszteni szíveskedjenek.

Tájékozásul közöljük egész terjedelemben a tiszáninneri egyházkerület hasonló szabályzatát:

„Szabályrendelet a lelkészi könyvtárakról.

1. „A lelkészi könyvtárak létesítése minden egyháznak köteleességévé tétetik; ennél fogva a lelkész lakon, vagy megfelelő helyen, az egyházak viszonyaihoz képest, egy kisebb vagy nagyobb, de a czélnak mindenestre megfelelő könyvszekrény állítandó be ezen felirással: «A . . . i ev. ref. egyház lelkészi könyvtára.»

2. A lelkészi könyvtárak feladata az, hogy a vallás-és egyház-tudomány körébe eső s a lelkészek önműveléséhez szükséges, maradandó értékű könyvek minden lelkész részére biztosítsanak; ebből folyólag ezen könyvtárakba az egyházkerület által megrendelt könyvek okvetlenül fölveendők.

3. A lelkészi könyvtárak felállításáról az egyházak tartozván gondoskodni, e végből bizonyos, csekélyebb összeget, legalább 5 forintot minden évi költség-előirányzatukba kötelesek felvenni és hogyha ezen összeg abban az évben fel nem használtatnék is, az, mint könyvtári alap, a kitűzött czélra tovább kezelendő. A lelkészi könyvtárak részére a költség előirányzatban fölveendő összeg csak az egyházak rendes jövedelmének terhére írható elő; fedezhető az közadakozásból, vagy egyesek ajánlatából is, csupán e czélra kirótt egyházközségi adókból nem.

4. Miután a lelkészi könyvtárak felállítását közegyházi érdek teszi szükségessé, abban az esetben, ha az egyes egyházak sem rendes jövedelmökből, sem a 3. §-ban említett más módokon nem volnának képesek a könyvtári szükségletet fedezni, az e végből szükséges összegért indokolt folyamodást nyújthatnak be az egyházmegyéhez, a mely a kért összeget az e czélra felhasználható segély alapjából megadni köteles; ha azonban erre az egyházmegye sem volna képes, ugyanaz a segélyezés meg nem adatását indokolva, az illető kérvényeket az egyházkerülethez terjeszti föl, a midőn a kerület fog gondoskodni a hiánylatoknak közsegély útján leendő fedezéséről. Az egyházmegyei vagy egyházkerületi segély csak az egyházkerület által megszerzettnek rendelt könyvek megvételére vehető igénybe.

5. A lelkészi könyvtárak állagáról egy, az egyházkerület által minden egyház részére kiadott törzskönyv vezetetik, a melybe a megsabott rovatok szerint minden megszerzett és bekötött könyv pontosan bejegyzendő. Ezen törzskönyv a könyvtárban helyeztetik el és az egyházlátogatóság által minden évben megvizsgáltatik és aláíratik. Minden könyv czimlapján feljegyzendő „. . . . i egyház lelkészi könyvtára” — s a lelkészi hivatal pecsété ráüendő.

6. A lelkészi könyvtárak gondozása és megőrzése a lelkészeknek szigorú kötelessége, megjegyeztetvén, hogy ezekből, mint nem közkönyvtárakból, idegeneknek használat végett könyvek ki nem adhatók s azoknak esetleges használata — a lelkész felelőssége mellett — csupán a lelkészlakon engedhető meg.

7. Lelkész változás esetén a könyvtárnak megvizsgálása és az új lelkésznek átadása az egyházmegyei hatóság kötelessége; az átadás és átvétel a törzs-

könyvben az illetők aláírásával hitelesítendő, a midőn az esetleges hiányokról az előbbi lelkész, vagy lelkész halála esetén az ellenőrzést elmúlasztók szavatolni s a hiányt pótolni kötelesek.

8. A lelkészi könyvtárak megalapítása és szervezése következőképen rendeltetik el:

a) Minden egyház presbyteriuma azonnal gondoskodik egy alkalmas könyvszekrény készíttetéséről és ennek költségét legfeljebb 2 év terhére előirányozza. Ezen első költség, mint oly nagy fontosságú alapítás kezdete, a hívek buzgóságára s egyházi nagy érdekeinkre való hivatkozással, igen hihetőleg még a legkisebb egyházakban is a szegényebb igényekhez képest be lesz szerzhető; ha azonban valamely egyházban akár részben, akár egészben nem volna előállítható ezen első, szükséges fedezeti összeg sem, úgy az ilyen egyház a 4 §-ban említett módon a segélyezésért fog folyamodni, a minél fogva a könyvszekrények 2 év lefolyása alatt mindenestre föl fognak állíttatni

b) 2 év mulva, az az a könyvszekrények felállítása után, az egyházkerület által kijelölt könyvek lesznek első sorban a lelkészi könyvtárak részére megszerzendők.

Ezen könyvek első alapját fogják képezni a lelkészi könyvtáraknak és a következő 3 év folyamán alatt minden lelkészi könyvtár számára megszerzendők lesznek. Ezek megszerzésénél igénybe vehető az egyes vagyonosabb és lelkesebb egyháztagnak ajándékozása is, a mely eset az ajándékozott könyvekben feljegyzendő; azonban, ha mégis volnának egyházak, a melyek önerejükben és saját körükben nem volnának képesek az említett könyveket 3 év alatt megszerezni, ezeknek viszont a 4. §-ban jelzett módon fog megadatni a közsegély

c) A könyvtári törzskönyv az egyházkerület által ingyen adatik minden egyháznak. Ezen törzskönyvbe a szabályrendelet is beíratandó.

9. Az alapítás és szervezés 5 évének eltelté után az egyházkerület időnként fogja megállapítani a megszerzendő könyveket oly módon, hogy egy-egy év terhére 5 frtnál nagyobb összeg ne essék s ha valamely munkának magasabb ára volna, annak megszerzési ára több év terhére osztassék fel, annál is inkább, mert minden évben úgy sem fognak megjelenni oly maradandó értékű könyvek, melyek a lelkészi könyvtárakban helyet foglalhassanak.

10. A lelkészi könyvtárakba felveendő, avagy fölvehető könyvek felett, a püspök elnöke alatt kiküldött szakbizottság javaslata alapján, az egyházkerületi közgyűlés határoz.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató tanácsának Kolozsvárt 1901. márczius 21-én tartott üléséből.

dr. Bartók György,

e:nök.

Kádár János.

titkár.

1871 - 1901.

KÖRLEVÉL

valamennyi erdélyi ev. ref. kollegium méltóságos t. Előjáróságának és valamennyi erdélyi ev. ref. egyházmegye nagytiszteletű esperesének.

Ezennel hivatalosan tudatjuk, hogy a nagyenyedi ev. ref. tanítóképzőintézetben az idej tanítóképesítő rendes vizsgálatok szóbeli része folyó évi június hó 28-ik s következő napjain fog megtartatni egyházkerületi biztos, nagyságos Csató János kir. tanácsos és kollegiumi főgondnok, akadályoztatása esetére méltóságos Br. Kemény Simon kollegiumi gondnok elnöklése mellett.

Miről az érdekelt ifjuság s az illetékes hatóságok tudomás és mihez tartás végett értesítettnek.

Kolozsvárt, az 1901. évi márczius hó 30-án.

Dr. Bartók György,

elnök.

Parádi Kálmán,

tanügyi előadó

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY. theol. ta: ár

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre .
félévre

12 kor.
6 kor,

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Kidobottak.

(A konvent szíves figyelmébe)

Nem szeretnők lapunkat s különösen ezt a helyét személyek vagy csoportok érdekeinek szolgálatába állítani. De meggyőződésünk szerint azoknak érdeke, kikről most szólni fogunk, magyar ref. egyházunknak közérdeke.

A *theologiai akadémiák tanáraitól s a nyugalmazott lelkészek mellett szolgáló rendes papokról van szó.* „Kidobottak“-nak neveztük őket és e névvel nem túloztunk, mert valósággal kidobattak, kizárattak olyan intézmények köréből áldásaiból, a melyekbe eredetileg belefoglalva voltak s az igazság és jog szerint ma is beletartoznának, t. i. a theologiai akadémiák tanárai „a nem-állami intézetek tanárai országos nyugdíj-intézet“-be. a nyugalmazott lelkészek mellett szolgáló rendes papok pedig „a ref lelkészek egyetemes özvegy-árvai gyámintézet“-be. Az elsők kihagyattak a törvényből éppen a református egyház vezető férfainak politikai befolyására, a második csoportot kizárta a konvent, mint a gyámintézet vezetősége. z elsőre nézve eljárásukat az irányadó körök felekezeti autonómiai aggodalmakkal igazoltatták, helyesebben takargatták, a másodikra nézve gyakorlati és pénzügyi okokra hivatkoztak.

Hát jól van. Ha igazuk volna: hadd szenvedjenek rövidséget az egyéni érdekek, mert senkinek sincs joga — legkevésbé pedig éppen az egyház szolgálóinak — arra, hogy — ha még oly fontos és életbevágó érdekeiket is az egyház közérdekeinek és jogainak csorbítása árán elégtessék ki.

De ha nincs igazuk, akkor a konventnek s tagjai közt első sorban azoknak, kik az első ballépést elkövették, sürgős kötelességük annak orvoslására hathatósan közremunkálni.

Mi pedig azt tartjuk, hogy nem volt és nincsen igazuk sem az egyik, sem a másik esetben.

Az említett lelkészek ismeretes ügyében (t. i. azon határozatban, hogy egy rendes ál-

lomásról csak egy egyént vesznek fel a gyámintézetbe és pedig a nyugalmazott papot) éppen pénzügyi szempontból nincs azért, mert hiszen eltekintve attól, hogy egy ilyen intézmény annál biztosabb alapokon áll s számításai annál megbízhatóbbakká lesznek, minél több tagja van, elveszíti a nyugalmazott lelkész mellett szolgáló *fiatalabb* s így — emberi számítás szerint — a halálesetnek kevésbé kitett rendes lelkész belépési járulékanak — ki tudja hány évre terjedő! — kamatoskamatját, az ugyanannyi évi tagsági járulékot és ennek kamatoskamatját. S a helyett, hogy szaporítaná azon tagok számát, kik — mondjuk — 25 éves koruk óta fizetnek, szaporítja azok számát, kik 35—40—50 éves korukban állnak be és 30—40—50 évi befizetések és kamatok helyett, kapja az intézet ugyanazon összeget 10—20 éven át. S míg ha mindkettőt bevenné mindkettőtől huzhatná a fizetéseket, huzza csak egytől. Azonkívül elvesztve a pénzügyi előnyt, felidézi azt a káros következményt, hogy az ilyen papi családokat minden gyámoltás esetleges áldásától elzárja s ennek következtében megnehezíti az ilyen állomások rendes lelkésszel való ellátását s a legtöbb esetben az állami kiegészítés igénybevételének útját is elzárja az illető egyházközségre nézve.

Hasonlóan áll a dolog a theologiai akadémiák tanáira nézve is. Mi sérelmet szenved azzal egyházunk autonómiája, ha az általa, saját maga megállapította kvalifikáció alapján beállított, saját fegyelmi hatósága alatt álló tanárnak egy intézet általános feltételei teljesítése mellett nyugdíjat biztosít?! Egészen más, ha ezért az állam valami beavatkozásra utat nyitó kikötéseket tenne. De tudunkkal efelől szó sincs. Aztán ha gimnáziumi és más akadémiai tanárainknál a nyugdíjintézeti tagságot nem akadályozta autonómiai skrupulus: mért akadályozza éppen a theol. tanárokét? Az, hogy egy intézet tanárai számára a nyugdíj keblileg biztosítva van, csakugyan nem elég ok arra, hogy a más *négynek* tanárait a bizonytalan jövő

esélyei közt lebegni hagyjuk továbbra is különösen, a mi az utóbbi gyakori megrázó esetek után annyira fontos dolog — az özvegyárvai ellátás tekintetében.

Azok a kebli alapok, a melyek itt-ott kisebb nagyobb összegekben vannak, rendeltetés nélkül ugy sem maradnak. Az állami intézet ugy sem ad 5 éven innen özvegy-árvai, 10 éven innen nyugdíjellátást s nem történhetik-e meg *éppen a theologiai tanároknál*, hogy pl. egy 15 évi lelkészkedés után theol tanárrá választott ember tanárkodása negyedik évében özvegyet és 5—6 kiskorut hagy árvaságra, vagy maga 8—9 évi tanári szolgálat után válik munkaképtelenné? Ki gondoskodik ezekről? Nem jól fog-e akkor a kebli intézet segedelme?!

Igaz, hogy most a theologiai tanárok bevétele a nevezett intézménybe nehezebben megy, mint ment annak idején a kihagyatása, — de nem lehetetlen. A miniszter urnak nem nagy fáradságába kerül ezt akár novelláris törvényhozás útján megcsinálni. Csak ne lágymelegedkedjék és politikuskodjék a konvent ebben a dologban is, hanem legyen már egyszer határozott és erélyes fellépésü.

A konventi tagok pedig függetlenítsék már magukat a kebli tekintetektől s nézzék az általános szükségét, a közérdeket. E két kérdés által 80—100 intelligens református magyar egyháziszolga családja van életbevágóan érdekelve. Legyen szabad ezeknek nevében a köz érdekében és egyházunk közjává való hivatkozással arra kérni a konventet, hogy:

1. A nyugalmazott lelkészek mellett szolgáló rendes lelkészeket is vegye be az orsz. ref. papi özvegyárvai gyáminintézet kötelekébe, és

2. Tegyen sürgős és elhatározó lépést arra nézve, hogy a theologiai akadémiák tanárai is *lehetőleg még ez év folyamán* bevétessenek a nem állami tanárok országos nyugdíjintézetébe.

Verus.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter jelentése

az 1894. XXVII. t.-cz. alapján létesített országos nyugdíj és gyámintézet 1899. évi állapotáról.

(Ismertetés.)

A szóban lévő nyugdíjintézményt közönségesen a nem állami tanárok nyugdíjintézetének nevezik, a melynek részesei az 1894. XXVII. t.-cz. alapján a felekezetek, törvényhatóságok, község és társulatok által, vagy örök alapítványokból (ide nem értve a szerzetes rendek kezén levő alapítványokat) fentartott középiskolák, valamint az ily jellegű jogakadémiák, tanító-, tanítónő- és kiseddóvó-képző intézetek, illetőleg a felsorolt tanintézeteknél működő igazgatók, tanárok, tanítók és tanítónők.

Ez országos tanári nyugdíjintézet az 1895-ik évben nyílt meg s azóta áldásos működést folytat, úgy az 1899. év végén kötelekében 87 tanintézetet 784 rendszeresített tanári állással számlált s az ezeken működő tanérek közül ugyanazon év végéig 666 egyént (igazgatót, tanítót, tanítónőt) vett fel.

E nyugdíjintézeti tagok befizetéseiből, a tanulók járulékaiból és az államkincstár részéről az 1894. XXVII. t.-cz. 3 §-ának e) pontja értelmében évenként fizetendő 60 000 frt pótlékból létesített pénzalap tiszta cselekvő vagyona az 1899. év végén volt 1.162.587 frt 18½ kr.

A nyugdíjalap javára eszközölt tőkésítésekre nézve tudatja a kultuszminiszter úr, hogy az 1899. év folyamán egyrészt az 1898. évi december hó végéig az egyesült budapesti fővárosi takarékpénztárnál 4½% os kamatozás mellett elhelyezett 81 673 frt 68 krból — az 1899. évi zárszámadás szerint 10.600 frt felvétellett, másrészt az alapba befolyt bevételekből a nevezett takarékpénztárnál és a pesti magyar kereskedelmi banknál együtt 233 830 frt 4½%-os kamatozás mellett elhelyeztetett, minek folytán az alap 1899. év végével a vagyonmérleg szerint 785 000 frt névértékű regálékártalanítási 4½%-os kötvénynyel és 304 903 frt 68 krnyi takarékpénztári betéttel, vagyis, *kamatozó tőkékben összesen 1,089 903 frt 68 krral* rendelkezik.

A nyugdíjalap terhére ez idő szerint folyósított nyugdíjfelvezmények a következők:

I. Tanárok nyugdíjai. Az 1899. év végéig nyugdíj czimén utalványoztatott s állandóan folyósított 62 tanár részére mindössze 88 920 frt.

A nyugdíjazottak közt vannak a mi erdélyi evang. reform. kollégiumnaink tanárai közül *Herepei Károly* évi 1900 frt nyugdíjjal; *Nagy F. Károly* évi 878 frttal; *Szabó Sámuel* évi 1480 frttal; *Bihari Sándor* évi 2000 frttal; *Koncz József* évi 2000 frttal, és *Jánosi Gábor* évi 602 frtt.

II. Özvegyek ellátási díjai és temetkezési járuléka. Mindössze 27 özvegy ellátási évi díjösszege együtt: 13 153 frt; négy esetben utalványozott temetkezési járulékok pedig 917 frtot és 33 krt teszen.

Kollégiumaink tanártestületeiből özvegyi ellátásban vannak: özv. *Székely Töhötömné* évi 372 frttal; özv. *Makkay Domokosné* évi 560 frttal; özv. *dr. Székely Bendeguzné* évi 452 frttal; özv. *Szilágyi Gyuláné* évi 600 frttal; özv. *Lázár Imréné* évi 288 frttal.

III. Nevelési járulékok az 1899. év végével 8 tanár után visszamaradt 34 árva részére voltak folyósítva, összesen 2 639 frtban.

Kollégiumaink tanártestületeinek árvái: *Makkay László*, *Ernő*, *Irma*, *Róza*, *Erzsébet* és *Sándor* (Enyedről) évi 560 frttal; *Szilágyi Gyula*, *László* és *Béla* (Enyedről) évi 300 frttal; *Lázár Helena*, *Imre*, *István* és *Gyula* (Enyedről) évi 192 frttal.

E számtételek világosan mutatják, hogy az országos nyugdíj- és gyámintézet már fennállásának rövid ideje alatt is mily nagy jótéteményeket nyújtott a munkaképtelenné vált tanároknak és az elhalt tagok után hátramaradt özvegyeknek és árváknak.

Egy másik körülmény, mely a kultuszminiszter úrnak a nem állami tanárok nyugdíjintézete jelen állapotáról adott jelentését különösen kedvessé teszi, az a szabatos, férfias hang, mely az egészet áthatja s mintegy nyilván hirdeti, hogy az intézmény számvetési alapja helyes, fejleszthető s a részvényes tényezőktől túlterhelés nélkül megbírható, a miért egész terjedelmében való olvasása csak megnyugvást ébreszthet minden értelmes emberben, ki a társadalmi élet tökéletesedésében gyönyörűségét találja.

Mint hogy a kultuszminiszter szóban forgó jelentése a m. kir. tudomány-egyetemi könyvnyomdában csak kevés példányban nyomult ki, a könyvpiacra nem árutatik s a mi erdélyi egyházkerületünk 7 kollégiumának mindössze is csak 7 példányban küldetett meg; kötelességemnek tartottam hivatalomból kifolyólag a jelentés lényegét a fentebbiekben ismertetni, hogy úgy az érdekeltek, mint a kik erről még mit sem tudnak, tudomást szerezzenek a kálvinista tanárok életében történt emez újabb változásról.

Parádi Kálmán,
mint tanügyi előadó.

Helyreigazításul és felvilágosításul.

A „Protestáns Egyházi és Iskolai Lap“ folyó évi márcz. 31-én megjelent számában Sz. F. Molnár Albert volt kolozsvári ev. ref. theologiai tanár haláláról emlékezvén meg, az ő multja ösmertetésében, meg engedem, hogy téves, mondhatnám rosizndulatu informatio alapján, minden magasztaló dicsérete mellett is Molnár Albert multját olyan színben mutatja be mintha, az ő multjában sok jellembé vágó szennyfolt lett volna. S minthogy Molnár, már csak a túlvilágból, égi honából, lelki szemeivel láthatja azon sorokat s „Sz. F.“-nek szelid lelkületénél fogva csak megbocsáthat; de azon közlött súlyos vádak ellen magát nem védheti: nekem mint néhai Molnár egyedül élő nagybátyjának (anyai részről) erkölcsi kötelességem a porba dobott kesztyűt felvenni, az ő emlékét a reá mázolt foltoktól megtisztítani és a nagy közönség elé a maga nemes tisztaságában állítani elő.

Nem tudom, hogy »Sz. F.« honnan vette értesülését, de azt látom, hogy Molnár Albert családját, családi össze költéseit — ha nem is mindenben kellő pontossággal, — de mégis ismeri. Tévedés csak annyi van benne, hogy Molnár Albertnek apai nagyanyja, professor Molnár Sámuelné, született Antai Borbála, néhai boldog emlékezetű Antal János ev. ref. püspöknek nem testvére, hanem édes leánya volt, s így Molnár Albert Antal püspöknek dédunokája. A családi összeköttetést illetőleg csak ennyit kívántam helyreigazításul megemlíteni; de nem így a Molnár személyét illetőleg.

„Sz. F.“ téves forrásból merítette Molnár Albertnek a m.-vásárhelyi ev. ref. collegiumi tanári széktől való megválása történetét, alkalmasint nem ösmerve a valódi indító okot. Ezt rectificálnom kell. Ezzel tartozom korán elhunyt kedves öcsém emlékének, tartozom az ő nemes, erőslékű, páratlan odaadó szeretettel telt bánatos feleségének, tartozom önnön magamnak és tartozom az „Sz. F.“ közleményét olvasott nagyon tisztelt közönségnek. Én e rectificatiót annyival inkább tehetem, mert a most élő emberek között rajtam kívül senki sincs (Dr. Antal László, Molnár Zsigmond, Antal Ferencz, kik Molnár ügyét akkor intézték, meghaltak) a ki a tanári széktől való megválásnak igaz történetét, de különösen annak valódi indító okát annyira ösmerné, mint én — igen mert én nemcsak nagybátyja, hanem meghitt barátja voltam neki.

A midőn Molnár 1877 őszén Marosvásárhelyt a tanári széket az egész marosvásárhelyi, túlhajtott pedanteriával túltelt rokonságot bucsu nélkül ott hagyta, aztán 24 órával egy megdöbentő sürgőnyt kaptam, Molnár Albert apai nagybátyja, Molnár Zsigmond m.-vásárhelyi ügyvédől. Én kün voltam a tanyámon tengerit oszlani s feleségem a táviratot lovas legénytől kiküldötte hozzám. A táviratban ez volt: »Albert megörlött, keresd fel azonnal Kelozvárt és vidd ki magadhoz.« Én e váratlan, megdöbentő hirre befogattam és a tanyáról hegyen, völgyön, árkon-bokron keresztül torony irányában vettem utamat Kolozvára. Molnár szállását hamar feltaláltam. A »Biasini« vendéglőben volt szállva. A vendéglős »Ajtai« régi jó ösmörösöm lévén, ötét bizalmasan ugyan, de egyszersmind óvatosan kikérdeztem Molnár viselkedése felől. Az értesítés megnyugtató volt. Kivételem nélkül fenn a vendég szobájába étkezik az ebédlőbe még csak le sem ment, egész napon át, késő estig irással van elfoglalva, egy kis délutáni séta kivételével, szeszese italokat absolute nem iszik. Ezeket vettem értesülésül. A midőn megérkeztem a »Biásini« szállodába Molnár éppen kin volt a sétatérén, rendes napi sétáján.

Oly jól esett a kétségbeséshez közel álló lelkemnek az Ajtaitól kapott felvilágosítás, hogy azt csak érezni tudtam, de szavakban visszaadni lehetetlen.

Felmentünk Ajtaival a Molnár szobájába. Az író asztalon láttam egy megkzdött dolgozatot: »Hallgatás és elhallgatás a költészetben« czímmel. Ez a munkája 1878-ban a fővárosi lapokban meg is jelent több számon keresztül, és élénken emlékszem, hogy a kritika nagy elismeréssel és kiváló dicsérettel szólott róla. Az asztal mellé leültem.

Ajtai kimentve magát, magamra hagyott és én olvasni kezdettem a megkezdett munkából és mentől tovább olvastam, annál inkább meggyőződtem Molnárnak teljesen normális lelki állapotáról. Nem volt azon sorokban és az íróasztalon talált egyéb irásokban az örütségnek legkisebb nyoma sem, annál kevésbé találtam ott olyas valaminek a nyomára, a miből vallási lelki meghasonlására, a súlyos erkölcsi kihágásaira, alkoholista szenvedélyére következtetni lehetett volna.

Megkezdett munkája s egyéb írásai áttekintése után egészen újjászűlve kiindultam a sétatérre öcsém felkeresésére. A midőn már távolról felösmertem, félrehuzodtam, hogy egyedüli magános sétájában is megfigyelés alá vehessem s csak azután kerültem szembe vele, találkozáva. A nyert tapasztalat az én örömet határtalaná tette. Oly tiszta volt annak tekintete, hogy azon át, én a lelkébe láttam be. Nem nyomta azt tisztelt »Sz. F.« ur sem a hitével való meghasonlás, sem a súlyos erkölcsi kihágások, sem alkoholista szenvedélye, sem pedig a tisztátalan jellem nyomasztó sulya legkevésbé sem.

Ezen találkozást, mint pusztán a véletlen játékát adtam elő és miután egymás látásán kiörvendeztük magunkat, meghívtam, hogy jöjjön ki hozzám egy pár napra látogatóba. »Nem megyek bácsi hozzád most« — mondá és hogy mikor megyek, azt sem tudom megmondani — én ott hagytam M.-Vásárhelyet, ott hagytam a tanári széket, szökve jöttem el a korbázból és most megyek világgá — ez oly erős elhatározásom, hogy ezen változtatni már nem lehet, engedj meg édes bácsi, de ezen most egyelőre még a te kedvedért sem változtatok, erre férfui önézetemet sértő, lábbal összetiport igen nagy okom van; de azt még neked sem mondom el soha.

Haza jöttem eredmény nélkül. Albertet magammal kihozni nem sikerült. Észleleteimet közöltem Molnár Zsigmonddal, a ki rögtön hozzám utazott és együtt — a két nagy bácsi — mentünk be Kolozvára.

Ösmertem én Molnár Zsigmondot még a forradalom előtti Collegiumi életből Nagy Enyedről. Nekem mint akkor már sógorom, igen kedves, derék és szeretett praeceptorom volt, de az már régen volt, akkor én csak gyermek ésszel tudtam mérlegelni és megítélni az emberi természetét és azért az én tisztelt praeceptorom és kedves nagy bácsi társam világnézeteit csak ezen utban ösmertem meg. Megtanultam ezen utban s különösen Kolozvárt a Molnár Alberttel való találkozásunkon, hogy az én néhai kedves emlékü nagybácsi társam, kit különben mint ritka puritán jellemű embert és jó hazafit mindég tiszteltem, nagyon ósdi ember; roppant túlhajtott fogalmi vannak a társadalmi viselkedésről, úgy hogy nála erkölcsi kifogás alá esett, ha valaki egyedül, vagy többed magával egy vendéglőben egy pohár bor és czigány mellett mulatott.

Ezen hármas találkozáson nagyon sokat tanultam. Kezdettem belelátni a dolgok mélyébe. Lélektanilag tanulmányom tárgyává tettem. ezen előttem rejtélyes esetet és elmondhatom, hogy sejtelveim folytán, csendben, feltűnés nélkül, később alkalmalig Marosvásárhelyt véghezvitt kutatásaim után, teljesen megtaláltam az indító okot, mely Molnár Albertet a tanári szék elhagyására bírja. De álljon itt maga az indító ok megvilágítva a mint azt sikerült nekem ott Marosvásárhelyt több éveken keresztül kinyomozni.

Molnár négy évig volt külföldi egyetemeken theologiai stipendiumokon és az 1875-ik évben vette az utasítást, hogy a hátralevő két évet fordítsa természettudományi tanulmányokra, mert a marosvásárhelyi Collegiumban ezen tanszék kell, hogy betöltse hazajövele után.

Mikor végezte tanulmányait és lejött M.-Vásárhelyre a világ látott, szellemes, tudományban mivelt elegáns megjelenésű ifjut mindenki örömmel fogadta — szép jövőt jósoltak neki; azonban apai ágon levő rokonsága, nevezetesen Dr. Antal László mint nagyanyjának édes testvére és Molnár Zsigmond, mint apai nagybátyja, máskülönbén igen előkelő, köztiszteletben álló és azt valóságban meg is érdemlő férfiak, a *Molnár Albert jövője intézésében súlyos hibát követtek el*. Nem tudták az utat az ifju lelkéhez megtalálni, nem tudták őt megérteni s túlhajtott puritanismusokban s még messzebb hajtott erkölcs-bíráskodásukban,

erkölcsi hibának declarálták, ha valaki egy vendéglőben zeneszó s pár pohár bor mellett néha-néha elmúlt s éppen ezért Molnár is ezen elvek szerink kívánták befolyásolni, vezetni. *Egy szóval Molnár, mint már önálló és önérzetes fiatal embert járszalagon akarták vezetni* és túlbuzgóságuk annyira ment, hogy kémekekkel vették körül s ha hírül kapták, hogy a megelőző este a kávéházból, vagy vendéglőből 10 óraker ment haza, a »*családi tanács össze ült és a vétkesnek ad audiendum verbum ott meg kellett jelenni*, hol keményen megdorgálták. Ezen eljárás sértette önérzetében az önálló világlátott ifjut és miután a kénkedési rendszernek is nyomára jött — daczolt a családi tanácsal s csak azért is elkeseredetten mulatott. Erre a családi tanács szigorúbb, sőt egyik tagja — nagybátyja — *meg nem engedhető eszközhöz nyult* és ez a végletekig felingerelte, elkeserítette Molnár, ekkor már magáról teljesen meg feledkezve még fokozottabb mértékben daczolt és mulatott. *Végül a családi tanács eléggé nem kárhóztatható határozatából Molnár a kórházban megfigyelés alá helyezték el* — igen természetesen, Molnár a valódi okot nem tudta, a miért kórházban tette Dr. Antal — különben csakugyan beteg is kellett hogy legyen szokatlan mulatozásaiért.

Mikor azonban megtudta, hogy mi czímen van a kórházba — megszökött onnét — eljött Kolszvárra s onnan elment „Világgá“. Ekkor kaptam az előbb említett sürgönyt Molnár Zsigmondtól.

Ennyiből áll s ennyi időre terjed Molnár Albert alkoholistá szenvedélye, az én tiszta tudomásom szerint és sem az előtt, sem azután alkoholistá soha sem volt. De hogy miből lehet kimagyarázni Molnár »súlyos erkölcsi kihágásait, meghasonlott hitét és tisztátlan jellemét« azt nem tudom felfogni tisztelt „Sz. F.“ úr. E súlyos vádatk habár informatio alapján is, talán csak nem abból következtetheti, hogy Molnár a családi tanácsal és nem hitével meg hasonlása idejében egy néhány hétig Bachus istennek talán egy kissé áldozott? és határozottan mondom, hogy csak daczból és nem gyilkos szenvedélyből áldozott. Hát a ki „Bachus“-nak egy kissé áldozni szokott, az nem lehet súlyos erkölcsi kihágásoktól ment, hitében meg nem hasonlott és tiszta jellemű ember?

Az említettem hármass találkozásunk után Molnár Albert másnap felment Budapestre. Ott a „Szőnyi“ magán tanítézetben alkalmazást kapott s azon kívül a „Fővárosi lapokban“ s úgy hiszem a „Vasárnapi Ujságban“ is írt cikkeket. Velem ezen idő alatt is a szeretetteljes összeköttetést fentartotta.

A következő évben a „Szőnyi“ tanítézet megszűnt és Molnár állás nélkül maradván 1878 december havában lejött hozzám Tordára. Az ő gyöngéd szíve megsugta neki, hogy én megértettem ötöt, tanári székének odahagyása indító okát sejtem (*akkor még csak sejtettem*) és ezért nem dobok követ reá; hanem igaz testvéri szeretettel fogadom. Ezen időtől nálam volt mint családomnak szeretett tagja, kedvence, míg a M.-Sámsondi egyház lelkészének megválasztotta és oda beköszöntött. Nálam volt szinte egy évig, tölem járt pályázni jobbra, balra. Mikor M.-Sámsondra megválasztották ugyan akkor biztos kilátása volt egy másik I-ső osztályú lelkészi állás elnyerésére is; de abban állapodtunk meg, hogy fogadja el a sámsondi állást és a másiktól lépjén vissza, hogy M.-Vásárhely közelében lehessen — tervünkben megbeszélésünk szerint ez volt a végcél.

Tehát nem áll az, hogy a m.-sámsondi papi állásba Dr. Antal László segítette volna be — ámbár ez nem való nekik kisebbségére — ezt csak az igazság kedvéért jegyeztem meg. Dr. Antal akkor talán már nem is élt, de ha élt is, semmit sem tudott arról, hogy Molnár 1877. decz. hava óta nálam van Tordán — nem mert Molnár a m.-vásárhelyi rokonainak magáról az ő Tordán létéről semmi hírt nem adott — velük nem érintkezett.

Tanári székétől való megválaszának indító okát nekem ezek után sem mondta meg soha s tudva, hogy e kérdés fájón érinti — én sem kérdeztem soha; de láttam, hogy ő tudja, miszerint én már ösmerem az igazi forrást.

És most mélyen tisztelt olvasó! Én rectificáltam Molnár Albert élettörténetét, a marosvásárhelyi tanári székétől

való megválasza idejétől M.-sámsondi lelkészi szék elfoglalásáig. Megírtam igazán, híven a legjobb tudásom és lelki-ösmerelem szerint és azt a kérdést vetem fel:

Talál-e a mélyen tisztelt olvasó Molnár Albertnek ezen kritikus időszak közötti életében valami olyan sötét pontot, a mit életösmertetője »Sz. F.« neki tulajdonított? Találja-e abban a „súlyos erkölcsi kihágásoknak“ hitével való meg hasonlításnak — piszkos jellemnek“ még csak az árnyékát is? piszkos jellemnek a mely czikkirő szerint „*megtisztult*“? és hitével való meghasonlításnak? Istenem! hiszen éppen erős hite tartotta fenn „világgá jártában“ — az hozta vissza nekünk. Erős vallásos hit nélkül bizonynyára elzüllött volna — mint sok más nagy tehetség.

És azt kérdelem még »Sz. F.« nagyon tisztelt czikkirő urtól: össze tudja-e egyeztetni a kegyelet követelményeivel azt — habár informatioóól eredt is, hogy egy embernek a ki meghalt s magát itt a földön a megtámadással szemben már nem védheti, a legdrágább földi kincsét — tiszta mosoktalan jellemét oly kiméletlenül meghurcolja?

A jelen körülmények között egy halottal szemben még abban az esetben sem megengedhető, ha netalán a között szennyfoltok közül valamelyik homálylyal vonta volna is be az elhalt múltját — azoknak holta után az elő hurcolása.

Az egész közlemény egyébaránt reám azt a benyomást tette, hogy itt valami rejtett seb nyílt meg és valami régen gyűjtögetett epe ömlött ki, bármennyire igyekszik is „Sz. F.“ azt a Molnár utóbbi életére, »*megtisztult jellemére*« halmozott dicsérettel takargatni.

Úgy-e te drága elhunyt egyetlen öcsém szelidlelkű szelleme! — te ezt a méltatlan meghurcoltatást is megbocsátod, én is megbocsátom!*)

Torda, 1901. április 11.

Dulló János.
árvaszéki ülnök.

Válasz a „Szükségesek-e az interludiumok“ cz. cikkre.

(Folytatás és vége.)

Igy állván a dolog, azt hiszem, mindenki előtt világos, hogy én a mai interludiumokat, melyek mechanikusan következnek minden verssor után, teljesen elítélem, mert előttem a szöveg értelme a fő. De másfelől a zenei rész sem maradhat teljesen figyelmen kívül s a *mennyire a szöveg engedi*, annak is kedvezni kell, azért ajánlottam, hogy minden zsolttár és dicséret szöveget zeneileg át kell dolgozni.

Ahoz értőnek nem kell magyarázni, hogy mit értünk zenei átdolgozás alatt; mégis okúlva ellenfelem esetén, részletezem

Tulajdonképpen minden szövegre saját külön dallamot kellene költeni, még pedig átkomponálva, azaz minden versszaknak külön dallamot. Ez ma ezer és egy okból nem lehetséges. Tehát megelégszünk a készen átvett choral dallamokkal, de arra gondosan ügyelünk, hogy egymással homlokegyenest ellenkező dallam és verssorok ne kerüljenek össze, mint pld. az Erdélyi Énekeskönyv I. dicséretében, a hol, mikor a szöveg emelkedik: „Lelkesítsd gyüiekezetünk,“ a dallam homlokegyenest száll lefelé és valami lemondás felét fejez ki. Ez az egy példa elárulja, mennyire önkényesen huzták rá a meglévő zsolttár dallamokat ez újonnan készített dicséretszövegekre. Az ilyen izléstelenségeket kell elkerülni a figyelmes átdolgozással.

Ha már a szöveg karakterének megfelelő dallamot megtaláltuk, vagy fordítva a dallam természetével találó szöveg készen van, következik az összhan-

*) Miután a kegyeletes érzelmeiben magát méltán sértve érzett hitves súlyos »Nyilatkozat«-ának maga a »P. E. és I. L.« helyet adott hasábjain s ez által az özvegy nyilatkozata eljutott ugyanazon közönség kezébe, mely a sértő »Necrolog«-ot olvasta: lapunk eleget vél tenni hivatásának, ha kerülve minden — subjective bármily érthető — erősebb nyilatkozatot, adja ezt a komoly, férfias, objectív *életrajzi adalékot*. *Egyházi* laphoz, úgy véljük, ez a hang és ez az eljárás illik és nem a kölcsönös meghurcolni akarás. A harag mindig rossz tanácsadó, mert — igaztalan.
Szerk.

gositás, az orgona kíséret és ekkor lép előtérbe az interludiumok kérdése. Erre nézve csupán utalnom kell dolgozatom összefoglaló részére, melyben körülbelül ezeket mondtam. A mai interludiumokat végkép elhagynám. De a dallam érdekében, a hol tán sinábbá kellene tenni az átmenetet pld. dallam-ugrásnál, lehető röviden, akárhányszor *egyetlen* összekötő hangzattal átmennék a következő sorra. Ez is tehát csupán a dallam kedvéért hozott áldozat. A dallam a maga fermataival így is kevés megszakítást előidéz a szöveg zenei előadásában, mondhatnók: zenei szavalásában; de ez a kis megszakítás nem jogosít fel minket arra, hogy perczekig felfüggeszük a szöveg értelmét a mai interludiumokkal.

Ezekből világos, hogy így feldolgozva, minden egyes zsoltár és dicséret megkapja a maga egyéni köntösét, a mely rá illik, nem úgy, mint a ma divatos s minden darabra egyenlően ráhúzott uniformis. Ezt a choral könyv készítőknél kell mintaszerűen elkészíteni s a kántorképzőkben meg kell tanítani, hogy ne szoruljon senki a maga kevésbé fejlett ízlésére. A minta és a gyakorlat közt fog lenni eltérés; de ki vár teljes megegyezést? Az igazsághoz pedig ezek a feldolgozások mindenestre közelebb fognak állani, mint a ma divatos éneklési mód.

Ezeket és így mondtam el dolgozatomban. S ha akad valaki, a ki figyelmes olvasás után ebben ellentétet, homályosságot, akár csak ingadozást is lát, annak készséggel elismerem, hogy köztünk fogalomzavar van s így mi egymást soha e földi életben meg nem fogjuk érteni. Ennyi elég, sőt tán sok is, az interludiumokkal szemben elfoglalt álláspontomról.

Egy kissé sajnálom ugyan az írómet s a helyet is, de ha már benne vagyok, foglalkozom azokkal a gyermekesen naiv érvekkel is, melyek az interludiumok mellett akarnak bizonyítani.

Ellenfelem abból az alaptételből indul ki, hogy „a fölvetett kérdés azon inkább kevesek közül való, melyeknél nincs közép út. Tehát: „vagy megtartjuk, de mindenütt a közjátékokat vagy elvetjük, de akkor is mindenütt és kivétel nélkül.“ Vajjon minő logikai okoskodás vezette ellenfeletem ehhez az axiómához? És ilyen okoskodások mellett mi lesz szegény „arany középputtal? Horatius is csupán a költőknek nem ajánlta. Mindenki másnak nagyon is a lelkére kötötte. Sőt a józan ész éppen azt mondja, hogy mikor ugyanazon dologról egymással homlokegyenest ellenkező nézeteket vallanak az emberek, akkor az igazság valószínűen valahol a középen van. Ilyen homlokegyenest ellenkező nézeteket vallanak (pld. Hodossy és Szügyi) az interludiumokról, s éppen azért próbáltam az igazságot a középuton keresni. Lehet, hogy azt a körültekintő óvatosságot nevezte ellenfelem ingadozásnak, a mely minden gondolkodó embernek sokkal inkább kötelessége, mint a kategorikus kijelentések.

Ilyen kiindulási pont után tisztában lehetünk érveivel is. Pld. egészen ferde helyzetből nézi a köznépet, illetőleg a hívek közösségét és az interludiumokat. Mert ugyan ki bizza rá a népre, vagy ki követeli a közönségtől, hogy megítélje egyes esetekben a közjátékok szükségességét, vagy nem szükségességét? A közös éneklésnél mindig van énekvezér, akár a kántor, akár a közönségből valaki, a ki kezdi az éneket s a többi utána igazodik, akár van interludium, akár nincs. A népfiai az iskolában interludium nélkül tanulják az egyházi énekeket; maga a nép virrasztásoknál és temetéseknél a nélkül énekel; sőt a hol orgona nincs, még a templomokban is interludiumok nélkül énekelnek a hívek s nem akadnak fenn a hang eltalálásában, mert a nép csak olyan dallamot énekel a kántor után, a milyent nála nélkül is meglehetősen ismer és tud. Tehát azok az „árok“ és „ugordj“ aggodások egészen feleslegesek.

Curiosum, hogy a magyar rythmust félti az interludiumok elhagyásától. Nagyon lekötölezné, ha csak

két elfogadható szót mondana arról, hogy a magyar zemei és versrythmus egyáltalában megnyilatkozik-e, s ha igen, miben nyilvánul a mi nem mensurális, hanem Gregorian-féle éneklésünkben, melynél minden szótagot egyformán hangsúlyozunk s a rövid hangzókat ép oly hosszúra nyújtjuk, mint a hosszúkat.

Egészen felesleges az a kérdése, hogy csináljon-e interludiumot a kántor ott, a hol a szöveg értelme gyors átmenetet kíván, a dallam pedig összekötést. Cikkemben is itt is megkapja rá mindenki a feleletet, ha figyelemmel olvassa. Csak annyit jegyzek meg, hogy ha a mi összes zsoltár és dicséret dallamaink nem volnának idegenből átvettek, a melyeket sokszor erőszakosan húztak rá a magyar szövegre, akkor ilyen ellentétek szöveg és dallam közt alig is fordulnának elő. Ha egy magyar ember, vagy mondjuk rókon magyar lelkek költötték volna, a mi templomi énekeinket, akkor szöveg és dallam közt csak annyi ellentét volna, a mennyi van szóköltészet és a zeneköltészet közt.

Ennyi, azt hiszem elég is, mert az egész előbbi cikkekre nézve nagyon jellemző az „összehangolás“ szó. Ugyanis az én cikkemben sajtó hibából áll: „összehangoltak“ e helyett: „összehorgoltak“ s azt hiszem e cikkben az „összehangolás“ épen ellenkezőleg „széthangolás“-t, „dissonantiá“-t akar jelenteni. Jellemző még a cikke végén szereplő „megért aratásra való gabona“ és „az ötödik kerék“ melyek hogy miért vannak ott, s mit akarnak, jelenteni, a jó öreg Baróti Szabó Dáviddal: „mandani tudja ki meg?“

Sokkal többre becsülöm a Szügyi József tehetőségét és sokkal jobban tiszteltem egyéniségét, hogy sem ilyen védelmezőket kívánnék neki. Nekem is a jó isten rendeljen komolyabb ellenfeleket, a kik hadd mutassák ki jobban esetleges tévedéseimet, de használjanak többet az egyházi énekügynek.

Seprődi János.

Harcz a nyáj körül.

Kolozsvárt történt innep harmadnapján. Herepei Gergely lelkész az istentisztelet után az egész gyülekezet jelenlétében ünnepélyes beszéd kíséretében vett át (helyesebben: *vissza*) egyházunkba egy özvegy iparosnét jelenlevő *hét* kiskorú árvájával a róm. kath. vallásról. Az átvétel befejezéséül urvacsorában része sítve az asszonyt. — Az érdekes eset a következő: A huzgó ref. családból származott leány szívét követve egy asztaloshoz ment nőül. A rövid boldogságot hosszú szenvedés követte. Az eliszákosodott férj korai halála után a régebb jómodu család koldus botra jutott, — az utcán maradt. Pár napra a temetés után egy selyem ruhás uriaszony jelentkezett a családnál »Szent Antal — az árvák pártfogója nevében«, ki mint hirdetik, felekezeti különbség nélkül támogatja az árvákat. Kenyér, hus, ruhácskák s egy kis aprópénz is volt a Szent-Antal kosarában s egyik szegletében egy „olvasó“. Az asszonynak úgy mondták, hogy ez olvasó használat mellett mondott imádságokat hallgatja meg csak a Szent. A család éhezett, az anya használta az „olvasót“ s ime a szent csakugyan meghallgatta: jött a kenyér rendesen. De nyomában jött a feketecsuhás pap is. S a vége? — Az özvegy 7 kis gyermekével papistává lett. E végből új kezdet lett. Most meg a reform. pap indult a *visszahódításra*. A visszahódítást megkönnyítette az, hogy az asszony „olvasó“ imádságait az áttérés után már nem pártfogolta Szent-Antal; a selyemruhás asszonnyal és csuhás-pappal együtt elmaradt a kenyér és aprópénz is. A ref. pap most elhelyezte iskolákban és jó családoknál az árvákat, az özvegynek pedig gyűjtésből egy varrógépet vett, mellyel kenyerét megkereshesse. Ezek után az asszony gyermekeivel együtt visszatért megható ünnepélyes jelenetek közt a ref. egyházba. Semmiképpen sem akarjuk éppen ez eset alkalmából szóvá tenni a vásárt, a lí-

czitációt, a hajsztát, melyet a kath. egyház nagy fufanggal és a törvény sokszoros kijátszásával úz a lélekvásárlás körül a humanizmus czége alatt folytatva térítési kísérleteit. Az esetből magunkra nézve akarom levonni a tanulságot. Kellett volna-e elképzelhető nagy nehézségekkel „visszatéríteni“ ez asszonyt, ha a férj szomoru temetése után, melyet a ref. pap végezett, másnap a szerencsétlen családnál a selyem ruhás „Szent-Antal anyja“ és csuhás pap helyett a ref. pap és egyházközségi árvaatya jelennek vala meg s teljesítik vála ugyanazt, a mit most teljesített az elhelyezés körül a pap?! Vajjon lett volna-e akkor is pápistává az özvegy?! Nem lehetett s nem kellett volna-e akkor is a gyülekezet elébe állítani őket és azt mondani: „Ime, ezek a mi árváink, a ti árváitok, felénk, felétek nyújtják támogatásért kezeiket!?” A hitet megingató vallás- cserélgetés torturái helyett nem hithűség és megerősödés származott volna-e abból? Egy derék pap odaadó utánjárása újra a mienkké tette s bölcs gondoskodása — hisszük — meg is tartja ezeket egyházunknak. De hát mi *van* és mi *lesz a többiekkel*?! Azokkal a százakkal és ezerekkel elszórva városaink zeg-zugaiban, falvaink szalmafedelés kunyhóiban, a kiknek esete nem ver ilyen nagy port fel? Ki vesz azokról tudomást? Ki tartja őket számon? Ki gondoskodik róluk? Honnan nyerne *rendszeres* támogatást, gondozást? *Rendszerest* — mondom, — mert ime még a Szent-Antal kenyere is elfogy!

Kérdéseket tettünk fel, a melyek sürgős és alapos feleletet várnak. Gondolkozzunk, írjunk ezekről; de *első sorban cselekedjünk* ez irányban. *Gyülekezetileg szervezett szegény és árvaügyünk rendezése, vezetése mikor jön el a te országod*?!

Református.

Egyházi Értekezletünk köréből.

Egyházkerületünk Egyházi-értekezletének Igazgató-Választmánya f. hó 10-én tartotta meg Deésy Gyula alelnök elnöksége mellett az ez évi közgyűlést előkészítő ülést. Örömmel jegyezzük fel, hogy a vidéki tagok közül is megjelentek *Bodor János* zágoni, *Pécsy Árpád* brassói-, *Vásárhelyi Boldizsár* deési- és *Vajda Ferencz* sz.-lónai, *Egerházi Lajos* tordai lelkészek és *Benke István* s.-szentgyörgyi tanár, ki mindenütt ott van, a hol egyházi érdek szolgálatáról van szó. Jelen volt a főtiszteletű püspök úr is.

Deésy Gyula elnök megnyitójában fájdalommal emlékezett meg egyh. elnökünk és egyik alelnökünk szomoru elhunytáról. A közgyűlésnek emlékük megörökítésére indítvány fog tétetni. A titkár jelentése a mult választmányi ülés határozatai végrehajtására tett intézkedésekre nézve tudomásul vétetett. A „Vasárnap“ szerkesztőségébe főmunkatársul felkértegetett és megnyeretett *Vajda Ferencz* sz.-lónai lelkész jónévű egyházi író, egyben az elnökség és szerkesztőség felhatalmaztatott, hogy a szerkesztőség és kiadóhivatal munkakörének szükségeltethető különválasztására és munkatársak szerzésére nézve saját legjobb belátása szerint intézkedjék. Bejelentetett, hogy az elmúlt negyedévben a „Vasárnap“ 830 példányban járattatott kerületünk 136 egyházközségébe. Szomoru tudomásul vétetett, hogy ez áldozatokkal életrehívott fontos vállalatot kerületünk lelkészeinek alig egyharmada részesíti pártolásban; igaz, némelyek, mint a brassói, zágoni, deési, vajdaszentiványi, topliczai, hévizi, vajai, nagy-borosnyói, medgyesi s még egy pár búzgón és lelkesen. Ha a másik kétharmad is felébredne, a lap nemcsak fenntarthatná magát, hanem szerény díjazásban is részesíthetné munkatársait, sőt valamit még közszükségeinkre is áldozhatna. De mikor lesz ez?! A lap terjesztése körüli buzgalom fokozása kívánatosnak jelentetett ki. *A pénztárnok jelentéséből* kiemeljük, hogy az Értekezletnek eddig 16 alapító, 389 rendes és 34

pártoló tagja van. Kiktől eddig befolyt 1870 kor. 80 fill. Hátralékban van a mult évről 681 kor. A taggyűjtés erélyes folytatása most már az egyházmegyei értekezletek munkakörébe fog átmenni, miután az udvarhelyi egyh. m. értekezlet előterjesztésére az Ig.-Választmány elhatározta, hogy oly értelmű előterjesztést tesz a közgyűlésnek, hogy az Alapszabályok megfelelő módosításával jövőre csak egy tagság legyen: *az egyházkerületi értekezleti* tagság évi 2 kor tagsági díjjal. E tagok lakhelyeik szerint csoportosulva és szervezkedve alkotandják az egyes egyházmegyei, fiókköri-, esetleg egyh. községi egyházi értekezletet. Az egyházmegyei értekezleti pénrtárnokok által begyűjtendő 2 korona egyh. kerületi értekezleti tagdíjak 25%-a az egyházmegyei értekezletek javára visszatartandó, melyből esetleg ő ad majd megfelelő és általa megszabandó hányadot a fiók, illetőleg községi értekezlet felhasználására. Az egyh. kerületi értekezlet pénztárába beszolgáltatandó 75%-ért pedig a tagok *ingyen* fogják kapni az „Évkönyv“-et. Ily módon próbálja meg a többféle tagsági díj megszüntetését, és a tagok számának sokszorozását. Vajha sikerülne!

Az ülés főtárgyát az ez évi közgyűlés előkészítése képezte.

Ideje lesz május 30—31 napja. Helye: Székely-udvarhely városa.

A programra nézve, melynek részletes megállapítása és meghívókkal kapcsolatos szétküldése és publikálása a helyi választmánnyal egyetértve az elnökségre bízott, kimondatott, hogy

1.) *Az ünnepélyes istentiszteleten* imát mond *Deésy Gyula* esperes egyh. alelnök; alkalmi egyházi beszéd tartására *Dr. Bartók György* püspök urat volt szerencsénk megnyerni.

2.) *A díszülésen* (templomban) elnöki megnyitót *Dr. Grt. Kuun Géza* világi elnök ő nagyméltósága lesz kegyes tartani; a titkári jelentést *Nagy Károly* egyh. titkár terjeszti elő; ünnepi felolvasást pedig *Kenessey Béla* egyh. ker. közjegyző ur tart.

3.) *A tárgyaló ülésen* felolvasás tárgylul kítuzetett: „*A protestáns pap személyének és működésének jelentősége az egyházi és társadalmi életre*“ Referensnek *Sándor János* n.-enyedi egyh. megyei esperes határozatott felkérteitni.“)

A Molnár Albert, Váró Ferenoz, Jancsó Lajos és Egerházi Lajos tavalyi közgyűlésünkön felolvasásai kapcsán tett határozati javaslatok, illetőleg indítványok referálására és a vita bevezetésére megfelelő sorrendben felkérteittek: *Pokoly József*, *Vásárhelyi Boldizsár*, *Bodor János* és *Péchy Árpád*.

Még pár apró tárgy elintézése után az ülés d. u. 2 órakor véget ért s a tagok azzal bucsuztak: *a viszontlátásra sokadmagunkkal a derék székelanyavárosban — Székely-udvarhelyt május 30-án.*

R.

Meghívó.

A n.-enyedi egyházmegyei „egyházi értekezlet“ lelkészi és világi tagjait van szerencsém a Felvinczen folyó évi május 9-én d. e. 9 órakor isteni tisztelettel kezdődő értekezleti gyűlésre tisztelettel meghívni.

Tárgy: A Protestáns lap idei 13. számában közzölt felhívás értelmében az egyházkerületi értekezlet-hez felterjesztendő vélemények megállapítása. Ezen kívül a felvinczi egyházközség multját ismertetni fogja helybeli lelkész aa.

Isteni tiszteletet tart Nt. Jancsó Sándor nagyenyedi lelkész aa.

Lelkésztársaim szíveskedjenek e meghívót a körükben lakó világi tagtársakkal és érdeklődő hitroknokkal közölni.

Miriszló 1901 április 12-én.

Sándor János, esperes
értekezleti egyh. elnök.

*) Fájdalom lapunk zártáig már megérkezett válasza, hogy elvállalni nem tudja. Szerk.

Meghívó.

A sepsi ev. ref. egyházmegye egyházi értekezletének 1901. évi május hó 2-án d. e. 9 órán kezdve Uzonban tartandó — tisztújítással kapcsolatos — közgyűlésére az értekezlet mtt. tagjait és az érdeklődő közönséget tisztelettel meghívom.

Tárgyak: 1. Elnöki megnyitó. 2. Istentisztelet, mely alkalommal imát mond tiszt. Czeglédi János rétyi lelkész, alkalmi egyházi beszédet tart tiszt. Tárkányi György vallásnár aa. 3. Az „Egyházi éneklés”-ről felolvas tiszt. Demes Péter kis-borosnyai lelkész aa. 4. Pénz- és könyvtáros aa.-nak 1900. évre vonatkozó jelentése. 5. az új egyházkerületi szabályok alapján, az egyházi értekezlet tisztikarának megválasztása. 6. Az erdélyi ev. ref. egyházkerületi egyh. értekezlet által kibocsátott „Mit tegyünk?” kérdés tárgyalása.*) 7. Indítványok.

Tiszteletes lelkész társaimat fölkérem, hogy a mennyiben presbiteriumaikban a 6-dik pont alatt jelzett kérdést még nem tárgyalták volna: sziveskedjenek azt tárgyalás alá venni és a közgyűlést megelőző oly időben küldeni meg t. Zsigmond Károly értekezletti jegyző aához, hogy azokról, mint értekezletünk előadója, jelentést tehessen, továbbá, a kik tagsági díjjaikkal hátralékban vannak, sziveskedjenek járulékaikat, nt. Vén Mihály esperes pénztáros aához haladék nélkül beküldeni.

Ülés végén, tiszt. Pünkösti István uzoni lelkész aa. által kijelölendő helyen, a szokott mérsékelt díj mellett közebed leend.

S.-Sz. György, 1901. április 14. Révay Pál,
ref. lelkész, ért. elnök.

Közérdekű üzenetek.

A. L. Husvét hetében tényleg több napi lap azt a hirt közölte, hogy a lelkészi fizetés kiegészítés első évnegyedi részletét kiutalta a miniszterium, minélfogva a papok, még az ünnepek előtt kézhez veszik járandóságukat. A folyósítás eljárási formáival és általában a hivatali ügykezeléssel ismerős egyének azonnal beláthatták a közölt hirt második felének lehetetlenségét, mert hiszen a pénzkezelés által igényelt pontosság megtartása mellett az egyházkerületek részére egy összegben folyósított kiegészítés reparációja, az egyházmegyéenkénti kimutatások összeállítására és 1899. évben túlévezett összegek levonásba hozandó hányadának kiténtése, legalább is 8—10 napi dolgot ad az egyházkerületi főhatóságnak is.

Erdélyi egyházkerületünk pl. épen husvét szombatján vette kézhez az első évnegyedi kongrua-összeget és az igazgató-tanács titkári hivatala oly fokozott gyorsasággal dolgozta fel a nagy munka-anyagot, hogy 17. és 18-án már nemcsak az esperesekhez, de a 447 kiegészítésre jogosult lelkész mindenikéhez, közvetlenül is, leküldötte az értesítést arról, hogy mily összeg van részére kiutalva. Azt hisszük, hogy ennél gyorsabb eljárást Ön sem tartana lehetőségre, ha ismerné az ügy közelebbi részleteit és ha tudná, hogy a miniszterium betürosor jegyzékének egyházmegyei csoportosítása, a megállapításoknak az eredeti kiutalásokkal való konfrontálása és az 1899 re, valamint részben 1900-ra fölvetett többleteknek kiszámítása, elszámolása mennyi fáradságot és munkát igényel azoktól a más teendőkkal is túlhalmozott központi hivatalnokoktól, kiknek munkájáról nem egyszer meg nem érdemelt kicsinyléseket hallunk és olvasunk.

Arra a kérdésre, hogy miért nem kapják kongruájukat közvetlenül az állampénztárból, direkt feleletet nem is adunk, csak épen rámutatunk arra, hogy ezt nem az erd. egyházkerület igazgató-tanácsa intézte így, hanem maga a törvény rendel el a felekezeti főhatóságok útján való kifizetést és hogy vajjon helyes-e e rendelkezés azt kérdezze med Tiszteletel bizalmasan saját protestans autonomia érzékétől.

*) Tárgyalásra voltaképpen nem a »Mit tegyünk?!« cz. köriratnak, hanem a tavalyi egyházker. értekezlet közgyűlésén benyújtott s az E. P. L. ezidei 13. sz.-ban jelzett határozati javaslatokra adandó véleményeknek kell kerülniök. Szerk.

B. K. Az 1901 évi fizetéskiegészítési összegek első évnegyedi részletével egyszerre folyósította a miniszterium az 1900. évről elmaradt kongrua-összegeket is, minélfogva most már ezek is fölvehetők, szabályszerű nyugták beküldése mellett. Azok a lelkészek tehát, kik a kezükön levő adatokból kétséget kizárólag tudják, hogy mily összeg illeti még őket 1900-ra: siessenek nyugtáiknak esperesi uton való beküldésével, hogy annál korábban vehessék kézhez járandóságukat. Különben az ig.-tanács külön-külön is tájékoztassa a lelkészeket a részükre folyósított összegek felől. r. s.

Különfélék.

Budapestről vesszük az express tudósítást, hogy a közalap-végrehajtó bizottság az ezen évben kiadandó „egyszersmindenkori” segélyre nézve azt a javaslatot terjeszti a konvent elé, hogy kapjon:

a Dunamelléki egyh. ker.	1200 koronát,
Dunántul	3220
Tiszán inneni	4720
Tiszántuli	6200
az Erdélyi „ „	7680 „

Összesen tehát 23020 koronát. A tőkesegély kiosztására nézve csak holnap holnapután intézkednek.

Személyi hírek. Dr. Bartók György püspökünk ápril 11-én az egyetemes tanügyi bizottság ülésére Sárospatakra, onnan a konvent ülésére Budapestre utazott. Kerületünkből felmentek még: Kenessey Béla egyh ker. közjegyző, közalapi előadó, Sándor János esperes, konventi képviselő; Pokoly József képviselőt egészségi okok és örvendetes családi körülmények akadályozták a felmenetelben, helyette és a boldodult Molnár Albert helyett póttagok hivattak be.

Theologiai fakultásunk Előjárósága olyan értelmű felterjesztést tett a Mélt. Igazgatótanácshoz, hogy a néhai Molnár Albert előadásainak bevégzését ez évben tanártársai vállalják magukra és pedig Kenessey Béla a Homiletikát, Pokoly József a curapastorálist és Nagy Károly a liturgikát. A jövő iskolai évre nézve is a tanártársak által való helyettesítést javasolja, hogy az 1902-ben tartandó közgyűlés kellő körültekintés után tölthesse be e nagy fontosságú taniszéket.

Bedő Ferencz temetése általános és nagy részvétellel ment végbe Sz-Udvarhelyen. A végtiszteségen megjelentek az összes megyei és állami hivatalok főnökeik vezetése alatt, Hollay főispánnal élükön, a többi felekezetek papjai, az egyházmegye gondnokai, papsága és óriási résztvevő közönség. Látszott, hogy Bedő Ferencz nem közönséges munkása volt egyházának és a közügynek. Négy apátlan-anyátlan árva, magukkal is jóltehetetlen öreg nagyszülők és egy egész gyászoló gyülekezet kísérté ki koporsóját a még csak 50 éves embernek, 25 éves papnak.

Sz. Udvarhelyi egyházközségünk adminisztrációjával a püspök úr Biró Aron felső-boldogaszonyfalvi lelkész aat bizta meg. — Mint halljuk, az egyház módját keresi, hogy az üresedésben levő nagyfontosságú állomást még a kegyév lejártá előtt, lehetőleg már az őszszel betöltse és pedig a viszonyok követelte módon átalakítandó díjlevél alapján, magasabb fizetéssel javadalmazott lelkészszel. Helyesen!

Egyházkerületi Egyházi Értekezletünk ez évi közgyűlése május hó 30—31 napjain Sz-Udvarhely városában fog megtartatni. Az előkészületekről lapunk más helyén irtunk,

Szélhámos. Egy magát piaristának mondó s okmányokat is mutogató szélhámostól óvjuk paptársainkat és világi urainkat. Áttérési szándékról beszél és Ko-

lozsvártt teendő vizsgájára útaztához pumpol útiköltiséget Rendes taxa 5 korona, de kapott már egy pár helyett. Deés és Torda vidékén 10 et is. Jó lesz kidobni és a rendőrség figyelmébe ajánlani

A »Kis Tükör« megbotránkozása mértékéhez képest jó vastag betűkkel jegyzi fel azt a »körtünetet«, hogy Nagy Borosnyón az egyházközség pártfogása alatt műkedvelői-társaság szerveztetett s ez húsvét ünnepén tánczczal egybekötött színelőadást rendezett. előadva a „Czigány“-t. Hát a vélemények lehetnek eltérők. Mi egyházunknak valláserkölcsei hivatása mellett kulturális hivatását is valljuk s ha az egyházvezetőinek intéző keze abba is befoly, hogy ifjuságának korához és természetéhez mért szórakozást készít, hogy őket a korcs-mák ledér légköréből kivonja — ebben mi csak jót látunk. Hogy a vallásról némelyeknek szélesebbkörű fogalma van, mint a »Kis Tükör«-nek s az egyház hivatását is némelyek úgy fogják fel, hogy abba a népnevelés kulturális vonatkozása is bele tartozik — erről mi nem tehetünk.

Húsvét ünnepét ugyanesak megünnepelték a budapesti reformátusok. Mert nagypénteken és húsvétban is osztottak úrvacsorát. 11 helyen volt istenitiztelet. 35 egyházi beszédet mondtak el és 25 alkalommal osztottak úrvacsorát.

A kolozsvári Ferencz József-tudományegyetemet gyász érte. Dr. Halász Ignác, a magyar nyelvtudomány és összehasonlító ugor nyelvészet nyilvános, rendes tanára, elhalt április 9-én, Budapesten, életének 46-ik, egyetemi tanárkodásának 8-ik évében. Temetése ápr. 12-én volt, Budapesten, az izraelita vallás szertartása szerint. Nyugodjék csendesen a tudós, a jó tanár, a nemes érzésű ember!

„Az ev. ref egyetemes konvent előtt“ címmel a „Magyar Szó“ egyebek mellett a következőket írja: Távol áll tőlünk a gyanúsítás, vagy akár csak a rossz gondolat is abból a szempontból, hogy a konvent nem teljesíti kötelességét, — de azt igenis egész határozottan ki kell mondanunk, hogy *nem úgy teljesíti kötelességét*, amint kellene. Epen ez irányban adjuk elő követelményeinket.

Minek tagadjuk, mikor a kövek Is azt kiáltják: *nincs e hazában vallás-egyenlőség!* E hazában a r kath. egyház tagjai *egyházi közteher viselést nem ismernek*, ellenben a protestánsok ez alatt nyögnek, e miatt kényszerítettnek meggyőződés változtatásra! Hát legyen egyenlőség, de nem elvben, hanem *valóságban*, — nem papíron, hanem az *életben*. Vajjon nem itt van-e az ideje annak, hogy a konvent ezt a kérdést úgy indítsa meg, amint azt a országos és az egyházi egyenlőség igazsága megkívánja?

Mit várunk tehát, sőt mit követelünk? Nem egyebet, mint azt, hogy elvégre tegye meg hát a konvent azt a lépést, amely a felekezeti jogegyenlőség elvét az állammal úgy valósíttatja meg, hogy honpolgár és honpolgár között a „cultus disparitas“ nem *csak az adózási különbségre!* Talán csak nem *luxus adónak minősítendő a protestánsok egyházi adója. akik az állami adónak százszorosát is fizetik azért, mert protestánsok?!*

Aztán vajjon nem megkövetelhetjük e a konventtől azt, hogy adja tudtára a magyar államnak, hogy a szabadságnak minden olyan értelmezése, amely *valamely felekezetnek kedvez, félremagyarázása a szabadságnak*. Nem érkezett-e el az ideje annak, hogy a vallásszabadság eszméjét a modern kor szellemének cége alatt arcúl ütü *reversalis hajsza lehetetlenné tétessék?*

Soh'se áltassuk magunkat azzal, hogy *azelőtt is vesztettünk, azelőtt is volt kárunk, tehát, hogy talán több is, mint most, csak hogy nem tudtuk!* Ez a felfogás megjárta akkor, amikor még csak a hajsza elején. legelején voltunk, de őt esztendőnek

kétségbeejtő tanulságai után ilyen felfogással nyugtatni meg magunkat: bűn önmagunk ellen!

Azt várjuk, sőt követelhetjük hát mi protestánusok valamennyien a konventtől, hogy szem előtt tartva az ország, a haza szent érdekeit. a szabadság eszméjét: tegyen lépést olyan irányban, hogy a *reversalis hajsza az útja vágassék be, stigmatizáltassék a becsület és tisztesség nevében az, aki a lélek szabadságát veszélyeztet!*

Hogy a *zsinati* tartozó dolgok előkészítésében a konventnek immár sürgősen kell eljárni s hogy az eljárásban olyan elveket kell az elmék elé dobni, amelyek terénkenyítőleg hassanak: olyan követelmény, a mely elől, úgy gondolom, nem is akar a konvent kitérni. Amde itt is fel kell említeni azt, hogy nem a politikai módszer követését ajánljuk a javaslatok készítésénél és elbírálásánál, mint a legközelebbi alkalommal, t. i. hogy nyakra-főre s javaslat nélkül is történtek hozzászólások, határozatok, hanem megtartva a kellő nyugodtságot s autonómikus fokozatokat!

Kevés követelmény, talán több óhajítás e sorok tartalma: de egy bizonyos, az t. i. hogy a konventtel nem vagyunk megelégedve, mert a protestáns érdekekért *nem úgy működik, amint kellene!*

Ám cáfoljon meg a mostani! *Protestáns.*

Szerkesztői üzenetek

Többeknek, kik lapunk néhai szerkesztőjéhez beküldött cikkeik sorsáról kérdezősködnek, tudomásukra hozzuk, hogy a dolgozatok kezeink közt vannak és sort kerítünk rájuk.

J. B. — Emlékszünk a néhai szerkesztő azon üzenetére A mi álláspontunkra vonatkozó kérdésére tájékozására kijelentjük, hogy magunk is határozottan és feltétlenül az *egyházi és nem állami felügyelet, irányítás és ellenőrzés* mellett szervezendő egyháztársadalmi munkásság hívei közé tartozunk *Határozottan előnyt adunk az intézményes szervezeteknek az egyetivel szemben*, már csak a népszokássá válандó intézmények erkölcsi erejénél és tartósságánál fogva is, — de törvényhozási kénszerre egyáltalán nem gondolunk. Ebbeli nézetünket ki fogjuk fejteni, de nem zárkoznánk el az ellenkező nézetek fejtegetése elől sem. A jelzett ellentétes álláspontok fognak e tekintetben szemben állani egyh. kerületi értekezletünk ez évi közgyűlésén a Molnár Albert-féle javaslat tárgyalásánál is. Mégérdemli a dolgokról való gondolkozást! Szíves üdvözléssel!

Hivatalos rész.

FELHÍVÁS

A »Rikánbelöli ev ref egyházmegye özveg-árva gyámintézetének“ alapszabályai 13 § c. pontja értelmében felhivom mindazokat, a kik az 1901 évi segélyre jogosultak, hogy életben létüket és jogosultságukat tanúsító igazolványaikat az intézet elnökéhez — nt. Péter Károly esperes úrhoz — (Szörccse, u. p. Kovaszna) április 30-ig terjeszszék be. A lelkész urakat pedig arra kérem, hogy erről értesítsék a hatóságuk alatt tartózkodó özvegyeket és árvákat.

Zabola, 1901. április 14.

Földes György,
gy. int. pénztáros.

533—1901.

FÖLHÍVÁS.

Felhivom tiszt. paptársaimat, sziveskedjenek utasítani egyházközségükben lakó azon papi és tanítói özvegyeket és árvákat, kik az udvarhelyi egyházmegye gyámintézetétől segélyt nyerni jogosultak, hogy életben létük és özvegyeségi bizonyítványaikat ez évi ápr. 30-ig adják be tiszt. Bedő András afiához Bikafalvára (u. p. Sz.-Udvarhely). Az elkészve érkező folyamodványok nem vetetnek figyelembe.

Kecsetben, 1901. ápr. 8.

Menyhárt András,
ref esperes.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, theol. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 2. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre.
félévre

12 kor.
6 kor,

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Konvent után.

Az ideai ref. konvent ülései lezajlottak. A mit mi lelkünkben sejtelmesen éreztünk, de kimondani nem akartunk, a minnek azonban a „Magyar Szó“, ez a budapesti politikai élet levegőjének szimatját igen jól ismerő lap »Konvent előtt« cz. cikkében kifejezést adott: bebizonyult újra, hogy a magyarországi ref. egyház egyetemes konventje, ez az illusztris testület, mely iránt egykor egyházunk magasabb érdekei megvédése és szélesebb látkörű vezetése tekintetében oly szép reményeket tápláltunk, a hozzá fűzött várakozásoknak nem felelt meg. Bebizonyult, hogy egyházunk magasabb érdekei védelmében nem elég erélyes, vezetésében nem elég széles látkörű, intézkedéseit titubáló határozatlanság, magatartását mellékérdekekkel való kaczerkódás és megalkuvás jellemzi, határozatainak kellő érvényt nem tud szerezni és így leszállítja saját tekintélyét és súlyát.

Ez eléggé súlyos vádak igazolására nem bolygatjuk a multat, de felhasználjuk a jelen ülészak eredményeit.

Mindenek előtt olyan különös benyomást tesz a távolról szemlélőre, hogy míg egy minden nagyobb jelentőség nélküli kérdésben mint az, hogy a lelkészi fizetéskiegészítés kifizetésének módozatait a kerületek állapítsák-e meg a miniszterrel, vagy a konvent, olyan nagy vitát folytatnak: addig sokkal nagyobb fontosságú kérdésekben szinte idegesen keresik a megoldásnak olyan módját, hogy a felszólalások minden oldalról elmaradjanak. Mintha félnénk ügyeinket a nyilvánosság előtt traktálni! Pedig nem tapasztaljuk, hogy ez akár evangélikus testvéreinknek, akár a katolikusoknak ártana, sőt azt látjuk, hogy a férfias, nyílt fellépésnek mindenütt megvan a maga eredménye.

A mi konventünkben azonban épen ez hiányzik. Ha az evangélikusok felhívják, hogy közös akcióval sürgessük a tudomány-egyetemen a prot. theologiai fakultás felállítását:

a konvent hoz egy sè hideg, se meleg határozatot, melyből az állam képviselője észreveheti, hogy a kérdés megoldására a konvent nem fektet súlyt; leteszi az ügyet a kerületekhez véleménynyilvánításra s titkos meglepedéssel szemléli, hogy felhívására a kerületek nagy többsége ügyet sem vet, nyugodtan várja a sürgetést, a mely könnyen el is maradhat. — Felír a miniszterhez a theologiai tanároknak a nem állami tanárok orsz. nyugdíjintézetébe való bevétele tárgyában s mikor a miniszter egy kerek esztendő leforgása alatt sem méltatja feleletre: akkor az ügy *szorgalmazásával* megbizsa azt az elnökséget, a mely maga nyíltan kijelenti, hogy ő a kérdés ilyen megoldásának nem volt barátja. Hanem, ha parancsolnak vele. . . Persze, ki fogja majd a jövő évben rossz neven venni, hogy az öreg lábak nem járhatnak gyorsan?! Ilyen példák eléggé mutatják, hogy a konvent határozataival szemben egy új tudományra van szükség, a melyik arra tanít meg, hogy mely határozatát akarja maga a konvent komolyan vétetni s melyiket nem.

Midőn a konvent egyfelől ilyen határozatlan magatartásával saját súlyát kisebbíti, tekintélyét kockáztatja, másfelől sok mindennel elárulja, hogy az egyetemes magyar reformált egyház ügyeinek vezetésében nem tanúsít olyan széles látókört, a milyent tőle méltán várnánk. Ime a példák: Tisza Kálmán a konvent elnöke tavaly kénytelen volt bevallani, hogy a mit most a konvent kér a minisztertől, a theol. tanároknak az orsz. nyugdíjintézet kötelékébe való felvételét, azt annak idejében éppen ők az egyház részéről akadályozták meg. Szilágyi Dezső csak most vallotta be, hogy ha annak idejében gondoltak volna arra: ma a horvát-szlávon magyar ref. missió lelkészei is részesülhetnének a fizetésük állami kiegészítésében. Azok a minduntalan felmerülő pótló tárgyalások, melyeket a miniszterrel a lelkészi fizetések kiegészítése tárgyában folytatnak, kiáltó bizonyosságai annak, hogy mennyire hiányzott ez ügyben a vezetők-

nél az egységes, jól átgondolt és a részleteket is felölelő, áttekintő és érvényesítő tervszerűség. Ma már a vak is látja, hogy e sokat magasztalt törvény alkalmazásánál is éppen a tiszta magyar nemzeti ref. egyház húzza a legrövidebbet és hogy ez a törvény sem a magyar nemzeti államra, sem egyházunkra nézve nem eredményezi azt, a mit tőle vártunk. És az egyházi adózási ügy rendezésének évek óta napirendre tűzött kérdéséről mit szóljunk? Két év alatt „félretettünk“ e czélra 28 ezer koronát és — a megoldáson gondolkozunk. A szomorú példákat nem volna nehéz sokszorozni, de hagyjuk ezt! Magunk vagyunk a legfőbb hibások, mert nem termelünk eszméket, mert gyámsághoz szoktattuk magunkat.

Míg ezek a dolgok még csak gondolkodóba ejtenek: az az erélytelen meghunyászkodás, melyet egyetemes egyházunk magasabbrendű érdekei, méltósága védelme körül tanusítunk — ez valóban elszomorító. A most lezajlott konvent két példát mutatott erre. A kisebbik kezdem.

Az egyik egyházkerület védelmi intézkedéseket sürget a konventnél az egyházunkat bomlasztó szekták s különösen a baptisták garázdálkodásai ellen. És a felelet? — Tessék fokozni a hitélet erejét és mindenkinek gondoskodni saját védelméről. Nem akarom kicsinyleni az ezen határozatban foglaltató igazságot, sőt akarom, hogy értsük meg, a kiket illet, az e határozatban rejülő szelid s bizonyára nem alaptalan szemrehányást. De kérdelem, nem gondolt a konvent arra a csáberőre, mely a titokzatosságban rejlik s arra a fanatizmusra, mely az elnyomottakat, üldözötteket jellemzi, a kiknek első sorban éppen elnyomtatásuk szerzi a barátokat? Meg vagyok győződve, hogy ha a konvent hivatalosan felhívja erre a miniszter figyelmét s ez által alkalmat ad arra, hogy — mondjuk — bizonyos szekták az állam részéről elismertessenek és megkövetelhesse tőlük a nyomában járó szervezkedést: a védekezésre a legjobb utat választotta volna. Mert minálunk ma még a szekták vonzereje bujkálásukban, titkolódzásaikban, itt-ott folyó üldöztetésükben és a kebelükben grasszáló prófétáskodó anárchiában van. A mely pillanatban a napvilágra kerülnének elismerten, rendet feltételező szervezetben: elsenyednének, mint a — penész. Nem volna szabad felejtenünk, hogy vannak «*élősdiek*», a melyeknek haláluk, ha önálló életre kényszerítetnek. Nálunk — legalább még ezidő szerint — ilyenek a szekták.

Súlyosabb dolog a másik, a konvent ez évi híres nagy ténye: az «*erdélyi püspök*» czim kérdésében elfoglalt álláspontja. E kérdésnél súlyos belső bajunk került napvilágra. Eddig is meg volt, sokan reá is mutattak, de legalább leplezni, takargatni lehetett. Mostantól kezdve világos, a tagadás semmit sem ér. Konventünkre s általán egyházi életünkre nehéz

lidércznyomás nehezedik, mely megbénítja lélekzésünket, elernyeszti akaraterőnket.

E kérdésről szólva, tartozunk egy felvilágosítással. A minden furfangra és kormányzolgálatra kész politikai sajtó évek óta úgy tárgyalja e dolgot, mint a mely a Br. Bánffy Dezső „bosszupolitikájának“ eszköze, s a mely nem is vert volna fel hullámokat, ha Bánffy báró nem fujta volna. Nős, hát erre az idétlen inszINUACZIÓRA, mely egyként sérti úgy a kerületet, mint a volt miniszterelnök egyéniségét, ki kell jelentenünk, hogy e kérdésben ő az erdélyi egyházkerületben egyenesen a csillapító szerepét töltötte be. Ama híres első miniszteri rendelet megjelenése után lapunk s vele épen e sorok írója volt az, ki a pár napra rá összeült egyházkerületi közgyűlés tagjai közt agitációt indított e kérdésnek azonnal való felvetése s a sérelmes miniszteri rendelettel szemben való állásfoglalás iránt. A mi midőn az elnöklő főgondnoknak, az akkor már leköszönt miniszterelnöknek tudomására jutott, maga kérte a dolognak elhalasztását, biztosítván az illetőket, hogy ha csakugyan sérelem forog fenn, annak orvoslására a hivatott tényezők módot fognak keresni, de ő a maga részéről minden nagyobb zaj elkerülését óhajtja. Csak egyedül ennek tulajdonítható, hogy e sérelem hivatalos tárgyalásában egyházkerületünket az erdélyi szász evangélikus egyház megelőzte.

Ismerve a Báró Bánffy Dezső egyéniségét, vártuk, hogy „zaj nélkül, de erélyesen“ keresnek és találnak orvoslást a hivatott tényezők. Nos, a mi egyházkerületünk kereste is „erélyesen“, a konvent pedig már tavalyi ülésében „zaj nélkül,« egyetlen felszólalás nélkül — némán. Az orvoslást, a miniszter második körrendeletét e tárgyban ismerjük. Miután — mondja — „erdélyi püspök“ és „erdélyi róm. kath. püspök“ ugysis egy dolgot jelent(!) lehet akár melyiket jogosan használni. Mi ez ellen „erélyesen“ tiltakozva a törvényhozáshoz fordultunk; a konvent pedig — hála az erdélyiek igazság- és önérzetének, — nem épen némán! tudomásul vette és „ez idő szerint“ megnyugodott benne. Hogyan? Hát nem látott sérelmet benne? De igen, — ezt egyhangulag konstataulta. De hát akkor a Zsin. törv. 58. §. d.) pontban előirt köteletségéhez mérten micsoda *szükséges* intézkedést tett ennek elhárítására? — Tudomásul vette és ez „idő szerint“, „tekintve a tekintendőket“ megnyugodott benne. Igen, mert ez volt a „szükséges“ intézkedés egy csávába került miniszter megszabadítására és egy kormányt érhető kellemetlenség elhárítására. Bánffy Dezső báró pedig hiába igyekezett megmagyarázni, hogy a zsinati törvényben a »szükséges“ kifejezés az egyház- és nem a kormány érdekeire vonatkozik. — Leszavazták.

Rámulva kérdezzük, hogy miként történhetett ez, hogy a konvent saját jobb belátása ellenére cselekedett? A magyarázatot az a li-

dércznyomás szolgáltatja, melytől a konvent szabadulni nem tud s amelynek neve — *politika*. A politikának egyházi ügyeinkre gyakorolt káros hatását eléggé érezzük arra, hogy keressük immár a szabadulás útját. A ki megszabadít e lidércznyomástól, nagy jót fog tenni egyházunkkal s hálánkra érdemes.

Nagy Károly.

A romániai ev. ref. egyház és hívei.

Minden körülmények között figyelemreméltó az a felszólalás, melyben Barabás Endre polg. isk. tanár úr e lapok hasábjain a romániai magyarokról s azok ref. egyházairól emlékezett meg. Különös érdeme pedig az, hogy a kérdést felszínre hozta, hiszen eddig csak lappangott. Tudott ez is, az is róla, talán még megbeszélések tárgyát is képezte, de teljes nyilvánosságra csak ő hozta s így megadta az alkalmat másoknak is, hogy hozzászóljanak.

Részint ez, részint az a körülmény, hogy magam is 1889-től kezdve csaknem 3 évig voltam a missió segédlelkésze, s azóta is viszonyaimnál fogva folytonos összeköttetésben vagyok a bukaresti magyarsággal, késztet arra, hogy egy pár szóval hozzájáruljak a felvetett kérdés megvilágításához.

A bukaresti ref. egyház alakult a múlt század első évtizedében, Sükei Imre maros-széki származású ref. lelkész vetette meg alapját. Első temploma fából volt, melyet 1865 körül bontottak le. A mostani új templomot az akkori lelkész Koós Ferencz építette, ki apostoli buzgósággal összekoldulta annak költségeit. Nevének emlékét hirdeti a bukaresti ref. templom és a ma is virágzó magyar társulat. De fennen szól erről az őszes bukaresti magyarság szellemi élete is, mert a mi intézmény ott ma virágzóban van, annak eredete mind az ő kezdeményezésére vihető vissza. Működése előtt az egyház, a künlévő magyarság, csak lappangott, ő ébresztette öntudatra, ő mutatta meg a haladás irányát.

Kivándorlóink túlnyomó része iparos, más része cseléd vagy gazdasági munkás, az értelmiségből egy pár kétes existenzia (tisztelet a kivételnek!) ha arra veszi vándorutját. A régi időkben több is ment ki, jobban is volt dolguk. Ezeknek ivadékai vagy románokká lettek, vagy az üldöztetés, gunyolódás és esetleg a boykottálástól való félelem miatt szegénylik, sőt letagadják magyar voltukat. Ha élni akarnak, kénytelenek így tenni. Ott a testvérek között nagyobb a sovínismus, mint itt nálunk. Erdélyi egyházkerületünk néhai püspökének Borosnyainak egyik utóda, mint bukaresti orvos az egyháznak gondnoka volt. Fia ügyvéd, de nem érintkezik a magyarsággal. Ugyancsak orvos és főgondnok volt Dr. Lukács is. Utódai nem tudnak magyarul. Szöllösi volt főgondnok fia szép társadalmi állást foglalnak el, de nem magyarok. Sokat lehetne elősorolni az értelmi osztályból, kiknek gyermekei ma már azt állítják, hogy elődeik Deczebál vagy Traján (melyik is a kettő közül?) katonái között keresendő. Még inkább így van ez a többi kivándorlóval. Innen

hazuról vitt ismeretük legtöbbször az irás és olvasásra szorítkozik. Nemzetünk multjának története ismeretlen előttük. A folytonos gunyolódásban, lenézésben, üldözésben nem esoda, ha különb származású és multú nemzetnek tartják a románt a magyarnál. Gyermekeiknek egytizedrésze ha beszél magyarul. Ezt az egytizedet a ref. egyházak mentik meg az elveszéstől.

A most bevándorlók nagyobb része nem telepszik meg állandólag Romániában. Egy része csak az év bizonyos szakában „szerezni” megy; más része 2—3 évre, hogy „összeszedje” magát. De vagy a jóllét, vagy a nyomoruság, vagy a könnyű élet ottrekeszti nagyrésztöket.

Főbb vonásokban ilyenek azok, a kiknek lelki-szükségletét ki kell elégítsék a romániai ref. egyházak, és ezek épen nemzeti és felekezeti szempontból kell tekintsenek, legalább a külsőségekben, híveiknek helyzetére, felfogására, állapotára s némi tekintetben a környezetre is. Ha ezekre nem figyelnek, híveik elfordulnak s mind felekezeti, mind nemzeti szempontból reánk nézve elvesznek.

Ezért van az, hogy tekintettel a magyar lutheránus hívekre a romániai [ref. egyházakban] úrvacsoraszertés alkalmával a kenyér és ostya egymás mellett van a tányéron, egyes keresztelések és esketések alkalmával gyertyákat gyújtanak a templomban, temetéseknél pedig mindig, még a pap kezébe is égő gyertyát adnak. Épen így nem lehet kárhozotni azt sem, hogy a sátoros ünnepeket ref. híveink a románokkal együtt ünneplik. A mint említém is, nagyobb részük, és legtöbbször épen azok, akik anyagi áldozatokkal is föntartják ottani egyházainkat, iparosok. Minden iparosnak épen a nagy ünnepek előtt van a legtöbb dolga és jövedelme. Lehet-e azt követelni tőlük, hogy 3 napig beszüntessék munkájukat? Ha beszüntetik: egy évben legalább 15 napot a legjobb munkaidőből elveszítnek; ha nem szüntetik: nem lesz alkalmuk az ünnepeket saját egyházukban megülni. A mi románaink legnagyobb részben a földmivelő osztályhoz tartoznak és azok nem veszítnek semmit jövedelmükből, ha itt külön tartják is meg ünnepeiket.

Nagyon igaz az, a mit Barabás Endre úr az egyházi alkalmazottak kevés fizetéséről ír s a lelkészhiányon kívül talán épen ennek tulajdonítható, hogy a romániai 5 lelkészi állomás közül csak egy van betöltve most rendes képesítésű lelkésszel. Az igaz, hogy a hívek is, bár nem túlságosan, de mégis meg vannak terhelve az egyháznak fizetendő stóla — templom — és tandíjakkal.

Lássuk miben áll ez utóbbi kérdés!

Bukarestben az I. rangu (bocsánat! így nevezik ott hivatalosan) temetésért fizetnek 50 leit. (Egy lei 80—94 fillér az ázsió szerint.) Ez a mi pénzünk szerint 40—48 korona. Ebben benne van a sirásó (6 lei), harangozó (2·50 lei), kántor (3 lei) és a pap (6 lei) fizetése, a többi marad az egyház fentartására. Ezért a pap a kántorral elmegy a házhoz s ott egy könyörgéssel „felveszi” a halottat s a harangok zúgása között elviszi a templomba. Ott ravatalra helyezik s következik egy, a rendes vasárnapi isteniszteletnek megfelelő gyászszertartás. Innen a temetőbe mennek, ott is rövid beszéddel elbucsznak

a halottól. Nálunk, ha valaki *ilyen* ünnepélyességgel akarja halottját eltemetni, fizet a papnak legalább is 20–50 koronát, a kántornak 10–30-at s ezenkívül a harangozónak és sirásónak. *A szegényeket ott is teljesen díjtalanul temetik el.* Így az egyház stóladíj szedését jóformán csak a papra és tanítóra nézve lehet terhesnek nevezni, de az ottlevő egyháznak szüksége van azokból a stóladijakból fennmaradó jövedelemre, mert a segítségén kívül, melyet tőlünk kap, abból fizeti alkalmazottait. Tőkéje nincs, kénytelen így tenni s épen így tesz az ottlevő német luheránus és és poligottó rom. kath. egyház is, habár azok nem szorulnak reá. A ki igénybe akarja venni az egyház szolgálatait, az ha szegény: ingyen teheti; ha módja van reá: nem érezheti túlságos tehernek annak az 5 leinek a fizetését, a melylyel felekezetét és nemzetiségét dokumentálhatja. Hiszen itt nálunk 500 egyház közül nincs 10, a melynek tagjai ekkora, vagy ennél sokkal nagyobb terhet ne hordoznának, daczára annak, hogy nincs annyi jövedelemforrásuk, mint az ottvalóknak. Bár nem nagy, de mégis csak terhe ott élő hiveinknek a stóla, templom- és tandíj fizetés. Ezeket levév róluk, nagy lendületet nyerne anyaszentegyházunk.

Sokkal veszedelmesebb jellegű ennél a lelkész- és tanítóhiány. A költséges életmód, a reprezentáció, a család tisztességes fentartása, a gyerekek taníttatása abból a kevés fizetésből, melyet az egyház ad, nem telik. Idegenek között nyomorogni: nem lehet csábító! Nagyobb fizetést az egyházak nem adhatnak. Nekik nincs miből. *A hiveket jobban megterhelni nem lehet, nem szabad.* Ha ezt teszik: a czéllal ellenkező irányban haladnak. Tudomásom szerint egyházkerületünknel is ki van merítve minden alap, mely a nagyobb segélyezést lehetővé tenné. Külön e czélra papokat nem nevelhet, nincs pénze, nincs anyaga hozzá. Az állam a román kormány túlkapásaiba, melyekkel iskoláinkat kivetkezettette nemzeti és felekezeti jellegéből, politikai okokból nem tud, nem akar, vagy nem szólhat belé. De így tovább nem maradhat, mert egyházaink, iskoláink ezek miatt nagy misszójukat nem teljesíthetik! Mit tegyünk ily körülmények között!?

(Vége következik.)

Jung Ferenc
ev. ref. lelkész.

Az egyetemes konvent.

(Általános tudósítás.)

A konvent április 17-én kezdette meg ülését Budapesten, a reform. gimnázium disztermében.

A konvent világi elnöke volt Tisza Kálmán. Egyházi elnöke Kun Bertalan. Tanácskozás előtt Kún Bertalan mondott imádságot. Az ülést megnyitotta Tisza Kálmán. A választott képviselőket igazolták. Molnár Albert emlékét jegyzőkönyvben örökítették meg.

Jegyzőkké választották, egyházi részről, Sass Bélát, Radácsi Györgyöt; világi részről Molnár Bélát, dr. Nagy Dezsőt. Megalakították a közjogi, közigazgatási, az iskolaügyi tökesegélyző bizottságokat, az egyetemes tanügyi bizottságot.

Kenessey Béla a következőkben tette meg jelentését a közalap múlt évi állapotáról: Hátralék 1901. júni 1-én 16.365 korona. 1901-re megajánlatott 153.855

korona. Tőkeegyenleg 193.604 kor. 34 fill. E számla terhére kiutalványoztak 178.731 koronát. Építkezési segélyül az öt egyházkerületnek 3404 koronát utalványoztak. A 1900 évi folyószámla bevétel 506.831 korona. Kiadás 301.284 korona. A közalap vagyona 2,166,000 korona; a Jordán-alappal együtt 2,463,910 korona. Az 1901-ik évi költségelőirányzat a következő:

Kiadások: tőkésítés 64,890 kor.; missziói segélyre 40,564 kor., orsz. özvegy-árva-gyámintézetre 25956 kor., egyszermindenkori segélyekre 17.934 kor. tőke segélyekre 87.782 kor. egyházi adóterhek csökkentésére 14.000 k. kiegyenlítésekre 19.961 kor., Összesen 270.501. kor. Bevételi előirányzat 270.501 kor.

Azt is határozták, hogy a horvátszlavoniai lelkészeket is fogják segélyezni.

Április 18-án tárgyalták a tiszáninneri egyházkerület kérését, mely szerint 500.000 korona kölcsönt kér a közalaptól, a sárospataki főiskola szükségeire. A kérés nagy vitát támasztott. A kölcsönt azonban nem szavazták meg. Mert így könnyen széthordódnék a közalap és nem lehetne czélszerűen kezelni. Azután következett a kongrua-bizottság javaslata, mely szerint mondja ki a konvent, hogy a kongrua segély kiutalása ne az egyházkerületekhez, hanem a konventhez történjék. A konvent kimondotta, hogy saját joga, hogy a miniszterrel megállapítsa, hogy mely részletekben és mely adóhivataloknál történjék a kongrua kiutalása. A kongrua-összszégeket jövőre is az egyházkerületekhez fogja utalni a miniszter. A konvent kérni fogja a minisztert, hogy a kongrua-segélyek kiutalványozása félévi előleges részletekben történjék. Arra is kérni fogja a minisztert, hogy ez évben a lelkészek özvegyei megkapják a kongrua-segélyt.

Április 19-én a következőket tárgyalta. Elhatározta, hogy felterjesztést intéz a miniszterhez, hogy intézkedjék az iránt, hogy a lelkészi kongrua birói foglalat tárgyát ne képezze.

Szintén pártolól fogja felterjeszteni az erdélyi egyházkerület igazgató tanácsának azon kérését, hogy az ideiglenesen helyettes lelkészekül alkalmazott végzett papjelöltek részére is folyósítsassék az állami kongrua-összeg. Az iránt is felterjesztés történik, hogy jövőre a lelkészek közalapi tartozásait, mint egyéb adókat levonásba tehessék. Azután Váro Ferencz előterjesztette a gimnáziumi tantervjavaslatot. A konvent elfogadta és elhatározta, hogy megküldi az egyes egyházkerületeknek, ahhoz alkalmazkodás végett

A gerendi egyezés életbeléptetésének napjával jun. 1-ét tüzte ki a konvent.

Tisza Kálmán indítványára elhatározta a konvent, hogy zsinati bizottságot alakít, a mely a zsinati tárgyakat előkészíti és az 1901-ik évi konvent elébe terjeszti. A bizottság elnökei: Kún Bertalan, Tisza Kálmán; helyettes elnök br. Bánffy Dezső. Az *erdélyi püspöki* cím kérdése heves vitakozást idézett elő, mert sérelmesnek tartották a miniszter válaszát. A válaszzal senki nincs megelégedve, mert sérti a valásegénylőséget, mégis *ezuttal* levette e cím kérdését napirendről, a miniszter válaszát egyszerűen tudomásul vette. (A fontosabb kérdések körül folyt vitakról jövő számunk részletesebb tudósítást hoz.)

T Á R C Z A.

Bethlen Gábor fejedelemnek

a deési ev. ref. egyházközség birtokában levő két adomány-levelének ismertetése.

(Felolvastatott Szolnok-Doboka vármegye irodalmi, történelmi stb. társulati ülésén)

Mielőtt tulajdonképeni tárgyammal foglalkoznám, kötelességemnek tartom, az ismertetésre felveit okmány keltét megvilágosító előzmények elmondását. Bethlen Gábort Erdély rendei a kolozsvári országgyűlésen 1613. október 23-án választották fejedelemmé. Minthogy azonban, mint azt Nagy Szabó Ferencz csipősen megjegyzi, a rendek „Féltekben liberace eligálták Bethlen Gábort“, Bethlen Gábornak sokat kelle küzdeni, míg fejedelemségében teljesen megerősült. Mindjárt uralkodása kezdeten a törökökkel gyűlt meg a baja, mert, mint a töröknek segítségül hívása alkalmával ígérte volt, Lugos várát késedelmezett átadni. Ezért Ali basa elébb Báthori Gábor öccsét, Andrást, később pedig a töröknek tömérdek adót s e mellett Lippát és Kis-Jenőt is kináló Gyarmathi Balassa Zsigmondot biztatta Bethlennel szemben erdélyi fejedelemséggel. A törökök részéről jövő áskálódásokat a porta által elismerő fejedelem sokkal könnyebben legyőzhette, mint azt az aknamunkát, melylyel új meg új cselek kigondolásában el nem fáradva, a bécsi udvar igyekezett Bethlen fejedelemségét megsemmisíteni s Erdélyt a császár uralma alá juttatni. E részről a legvérmesebb és legveszedelmesebb volt Kendi István, ki a Báthori Gábor fejedelem ellen szőtt széki összeesküvés nem sikerülte után, a büntetés elől Magyarországra menekült ugyan, de a kit Bethlen, az 1614 diki medgyesi országgyűlésen megsemmisítvén Báthori Gábor proscriptioit, hazájába visszafogadott, tanácsossá tette, udvari tisztségre emelte, pénzt is adott neki. Kendinek azonban, ugy látszik, nem volt elég az 1610-diki leczke; Bethlen ellen is konspirálni kezdett s érintkezésbe lépett Homonnay Drugeth Györggyel, magyarországi gazdag, hatalmas főúrral, kit már Báthori Gábor alatt katolikus fejedelemjelölt gyanánt emlegettek. 1615 elején a felső-magyarországi vármegyék már erősen nyugtalankodtak, mivel mindenfelé beszélték, hogy Kendi katonákat fogad Homonnaynak Erdélybe való bevitelére. S minthogy a Bethlen ellenes törekvéseknek erős slálai lehettek Belső Szolnok vármegyében is, amennyiben egyik főispánja, Monostorszegi Kun István, Kendiékkel egvetérteti valószínű, hogy Bethlen Gábor erdélyi fejedelemnek 1615. tavaszán, Deésen való időzése épen a jelzett mozgalmakkal áll összefüggésben. Nem szándékom folytatni a fejedelemségért történt küzdelmek leírását, csupán arra akartam rámutatni, hogy minő okok indították abban az időben a fejedelmet arra, hogy városunkban tartózkodjék. Itt léte alatt, 1615. április 5-én adta ki azt a két adomány levelet, melyek a deési ev. ref. egyházközség levéltárának legrégebb, igen becses okmányai. A két adomány-levelének látszólag ugyanaz a tárgya, kevés eltéréssel kifejezései is egyeznek. Mindkettőt Bethlen Gábor fejedelem és titkársa, Beöleöni Gáspár írták alá; mindkettő el van látva a fejedelmi pecséttel is: „két oroszán által tartott nyílt korona alatt három pajzs, a jobb és baloldaliban Erdély czimere: a sas és hét vármegye csillaggal s félholddal, a Középsőben a Bethlen család czimere: nyíllal átöltött két szemkőzt néző hattyu. A pajzsok alatt: 1614. A körirait: „GABRIEL BETLEN. D(ei). G(ratia). PRIN(ceps). TRAN(sylvaniae)PART(ium). R(egni). HUN(gariae) DOM(inus). SIC(ulorum) CO(mes).“ Az egyik okmánynak Pokoly József theol. akad. tanár fordításában ez a szövege:

„Mi Bethlen Gábor, Isten kegyelméből Erdély fejedelme, Magyarország részeinek Ura és a székelyek Ispánja stb. emlékezetül hagyjuk jelen levelünk rendei-

ben, jelezvén mindenkinek, a kiket illet, hogy mi figyelmünkre méltatván a Deés városi iskolában, vagyis gymnasiumban, a szabad művészetek tanulásában foglalatos tisztas fiatalságnak szegénységét és szűkös állapotát, hogy ők magokat táplálhassák, fenntarthassák, a tanulásban serényebbek legyenek és végre, hogy számuk is napról napra szaporodjék, növekedjék: különös kegyelmünkből száz kalangya vagyis kereszt buzát rendelünk kegyelmesen nekik évenként kiadni és kiutaltatni azon tizedek bevételeiből és jövedelmeiből, melyek deési sókamaránk számára ugyanazon Deés városunk határáról minden évben beszedetni és összegyűjtetni szoktak, a minthogy jelen levelünkkel adjuk és kiutaltatjuk is. Ennélfogva jelen levelünk által keményen meghagyjuk és megparancsoljuk, együttesen és külön külön nektek, Nagyságos Wesselényi Anna asszonynak, néhai Tekintetes és Nagyságos Keresszeghi Csáky István meghagyatott özvegyének, továbbá ugyanazon sókamaránk jelenlegi főnökének. Oláh Boldizsárnak és mostani számvevőjének. Vásárhelyi János deáknak, valamint a jövendőbelieknek is, kik időnként beállítatnak, nem különben a mondott deési kamara dézsmái számadóinak s beszédőinek és másoknak is, a kiket illet, vagy illetni fog, hogy látván ezen levelünket, a jövő idők folyamán is mindenkor kötelesek vagytok és tartoztok az elői ott száz kalangya vagyis kereszt buzát, az említett deési kamaránk számára beszedetni szokott dézmák jövedelméből, a mondott deési iskola alumnusainak, ugy a jelenlegieknek, mint a jövendőbelieknek, minden hiány nélkül, évenként a maga rendes idejében megadni és megengedni, hogy ők azt a maguk számára felvegyék. Másképen ne cselekedjétek. Jelen levelünket elolvastván, a felmutatónak adjátok vissza. Kelt Deés városunkban, április hó 5-dik napján, az Ur 1615. esztendejében Bethlen Gábor mk. (p. h.) Beöleöni Gáspár s. k. titkár.“ A másiknak ez a szövege:

»Mi Bethlen Gábor, Isten kegyelméből Erdély fejedelme, Magyarország részeinek Ura és a székelyek Ispánja stb. Emlékezetül hagyjuk jelen levelünk rendiben, jelezvén mindenkinek, a kiket illet, hogy mi azon kegyesség és könyörület által idittatva, melylyel az egyházi rendek, jelesen pedig Deés városunk iskolájának, vagyis gymnasiumának szegény alumnusai iránt, természetünknél fogva birunk és viseltetünk, egyfelől tehát ezen okból, másfelől pedig mivel fejedelmi tisztünkből kifolyólag a mindenható Istennek, az idők viszontagságai következtében elhanyagolt jámbor tiszteletét, a mennyire tőlünk telik helyreállítani, és a tápláltatásukban megfogyatkozott iskolákat, mint az egyháznak veteményes kertjeit, az egyházi személyeknek jelen, nagy szűk voltában támogatni óhajtuk: kegyelmesen elhatároztuk, hegy az elől említett Deés városa gymnasiumába, a tisztas művészetek elsajátítása végett szereplő és hivatásuk iskolai kötelezettségeit magukra hűségesen felvevő ifjúságnak, összesen és egyenként, a mostaniaknak és jövendőbelieknek, naponként való tápláltatásuk végett, a mondott Deés városi sókamaránk által beveendő sódézmáinkból száz kalangya buzát adunk, rendelünk és adományozunk, a minthogy jelen levelünk erejével adunk, rendelünk és adományozunk is. Ennélfogva keményen meghagyjuk és megparancsoljuk ezen levelünkkel nektek, hűveinknek, nemes gorboi Oláh Boldizsárnak, t. i. deési, sókamaránk mostani főnökének és a jövendőben beállítandóknak is, valamint helyetteseiknek, továbbá mindenkinek másnak, a kiket illet vagy illetni fog, a kik jelen levelünkről tudomást szereznek, hogy ti is mostantantól fogva jövőre, az elől említett száz kalangya buzát, a már mondott deési sókamaránk említett jövedelméből, az érintett deákoknak vagyis tanulóknak, évenként minden vonakodás nélkül, kiadni és kiutalni mindenestre tartoztok és kötelesek vagytok. Másképen ne cselekedjétek. Jelen levelünket elolvastván, a felmutatónak adjátok vissza. Kelt előlemlített Deés váro-

sunkban, April. hó 5. napján az Ur 1615. esztendejében. Bethlen Gábor s. k. (p. h.) Beöleöni Gáspár s. k. titkár. *

Pokoly József, ki a régi okmányok olvasásában és fordításában nagy jártassággal bír, a fordítás dolgában hozzám intézett levelében ezt írja: »A fordításhoz nincs mit hozzátennem, hanem csak azt a különös dolgot említem fel, a mi engemet nagyon meglepett, hogy a két okmány annyira egy tárgy, hogy szinte érthetetlen a két különböző fogalmazású levél külön kiadása. A hát lapon az egyik az iskoláénak, a másik a deákokénak van jelezve. De a belső tartalom ezt nem igazolja. Csak erőltetve birtam azt a feltételes következtetést kivonni, a mit alá is huztam, hogy az egyik talán bizonyos (fejedelmi) alumnusoknak, a másik az összes tanuló ifjúságnak szól. De ennek nem volna értelme, mert akkor az összes ifjak is alumnu sok volnának. Tehát én a kettőt egy és ugyanazon 100 kalangyára vonatkozó okmánynak tartom, míg valami emlék nem jön elő, mely az egyiket az iskoláénak nem mutatja.« Továbbá megjegyzi Pokoly, hogy: »a deákok számára valónak állított oklevél szövegében ezen kifejezés is előfordul, hogy: „az unia vocationis ut pote cholaria fideliter abeuntibus“, melyet én így fordítottam: „és hivatásuk iskolai kötelezettségeit magukra hűségesen felvevő“ stb. Ha volna nyoma, hogy a tanító deákok is kaptak ebből a cameraticumból, ekkor tekintettel a »vocatio«-ra, mely leginkább hivatalra való meghívást és nem hivatást jelöl, így kellene fordítani: „és az iskolai tisztségre való meghívást“, vagy: a „tanítói kötelezettségek végzésére való meghívást hűségesen magukra vállaló“ stb.« — Hogy ebben a kérdésben tisztán lássunk, természetesen ismernünk kell az akkori tanügyi állapotokat. Kádár József »Szolnok-Doboka vármegye népoktatás ügyének története« című munkájában ezt írja: »A hitujítás korában az iskolát is reformálták. Mindenik felekezett, a lutheránus és ev. ref. a maga egyház tanai ismertetésére fektette a fősúlyt. 1568. tájt beregszói Hagymási Kristóf, unitárius főúr, Deés és Aknának tulajdonosa, felekezete számára közélettanodát állít fel s azt saját költségén építteté fel, mely a mostani ev. ref. fiúiskola helyén feküdt.« »E középiskolába jöttek tanulásra nemcsak a város, hanem az egész egyházkerületből, mely akkor igen népes és nagy lévén, kiterjedt a Szamos minden völgye. sőt a Sajó és Besztercze vidékére is. (Fosztó, Uzoni-féle kéziratban levő egyházt.)

(Vége következik.)

Vásárhelyi Boldissár

Konventi segélyezések és lelkészi fizetés pótlások az erdélyi egyházkerületben.

Tudósítónk szíves feljegyzései alapján abban a helyzetben vagyunk, hogy már most közölhetjük a részletes segélyezéseket, melyeket a konvent részint az orsz. ref. közalap segélyeiből egyszersmindenkori segélyül vagy építési tőkesegélyül vagy azon 23 ezer koronából, melyet a miniszter a nyugalmazott lelkészek mellett szolgáló rendes vagy helyettes- és segédlelkészek fizetéspótlására utalt ki, megszavazott.

I.) Egyszersmindenkori segélyt kapnak: Bácsi 50 korona. Rákosd 100, Vajda-Hunyad 60, Alvincz 100, Magyar-Sárd 50, Krakó 150, Zalathna 60, Bágyon 50, Istvánháza 50, Lőrinczréve 120, Maros-Gezse 150, Maros-Gombás 60, Mező-Nagy-Csán 100-Ózd 100, Alsó-Jára 80, Kóród 60, Györgyfalva 50, Vista 50, Méra 100, M.-Gyerő-Vásárhely 50, Magyarókeréke 50, Középlak 50, Nyárszó 50, Sárvasár 50, Völesök 120, Lecsmér 100. M.-Goroszló 60, Girólt 50, Magyar-

Köblös 80, Vicze 50, Somkerék 100, Abafája 100, Gernyeszeg 100, Kis-Ilye 80, Köbölkút 60, Magyar-Fülpös 100, Maros-Jára 100, Mező-Ujlak 150, Radnótfája 80, Sárpaták 60, Száltelek 50, Csejd 60, Maros-Szentkirály 100, Kis-Görgény 50, Göcs 80, Koronka 100, Seprőd 50, Ny.-Szt.-Imre 50, Bere-Keresztúr 150, Bere 50, Hagymás-Bodon 100, Ny.-Gáltalva 100, Kebele-Szt.-Iván 50, Baczka-Madaras 100, Mája 100, Csikfalva-Szt.-Márton 50, M.-Szabéd 50, Szt.-Gericze 150, N.-Adorján 80, Fintanáza 50, Ákosfalva 50, Tompa 80, Jedd 50, M.-Keresztúr 50, Galambod 100, Gyalakuta 50, Szász-Dányán 50, Mező-Bodon 100, Kis-Solymos 150, M.-Péterfalva 100, Balázsfalva 50, Magyar-Lapad 120, Aszszonynépe 50, Magyarós 150, Magyar-Hidegkút 150, Parajd 50, Kőrispatak 100, Bikfalva 50, Hodgya 150, Héjjasfalva 50, Dobó 80, Ége 50, Farczád 50, Patakfalva 50, Miklósvár 150, Baróth 120, Nagy-Alta 50, Bibarczfalva 50, Burdócz 50, Komolló 100, Erősd 50, Nyén 50, Kőröspatak 120, Árapatak 50, Fel-Doboly 50, Papolcz 80, Márkosfalva 80 kor.

II. Építési tőkesegélyt kapnak: Marosujvár 200, Balázsfalva 400, Szászsebes 600, Szentegyed 200, Ikland-Kaál 40 koronát.

III. Fizetési kiegészítést a következő egyházakban szolgáló rendes, helyettes vagy segédlelkészek: Sz.-Kocsárd, Pap István 500 K. Középlak, Nagy Mihály 500 K. Magyar-Valkó, Mihácz Ákos 500, Szent-Margita, Kovács Gábor 349 K. Magyar-Borzás, Sipos Gyula 300 K. Magyar-Nagy-Fülpös, Kövendi Kálmán 394 K. Uzdi-Szent-Péter, Ifj. Vályi János 500 K. Bere-Keresztúr, Kolozsvári József 500 K. Mező-Panit Boér Károly 461 K. 64 fill. Magyarós, Orbán Béla 250 K. Nagy-Ernye, Jenei Sándor, 500 K. Besztercze, Balázs József 411 K. Sárvár-Szász-Bréte, Menyhárt Elek 188 K. 18 fill. Vámos-Gálfalva, Tóth László 250 K. Kézdi-Márkosfalva Kelemen Győző 446 K. 07 fill. Málom, Jakaházi Dániel (tudósítónknak nem sikerült feljegyezni, hogy mennyit? — de kap.)

A III. sz. alatti kimutatásban itt-ott fordulhatnak elő apróbb tévedések, melyekért a tudósító elnézést kér. A 23 ezer koronából a konvent most csak 15 ezeret osztott ki. Ebből Erdély, mert a segédlelkészi ügyek hivatalosan rendbehozattak, több mint 6000 koronát kapott. De a fennmaradt összegből kapnia kell még Szász-Régen, Harangláb, Hosdát, M.-Péterfalva, M.-Léta, M.-Gy.-Vásárhely, Vista, Kolozs és Tür számára is, hol az elaggott, vagy elnyomorodott lelkészek mellé vagy helyett is feltétlenül segédlelkészek lesznek alkal mazandók. Ha megérkeznek, a „hivatalos“ kimutatásokat lelkésztársaink tájékoztatására is sietünk közölni.

Tudósító.

Különfélék.

Dr. Bartók György püspök urat névnapja alkalmából a kolozsvári földészek énekkara szerenád-dal tisztelte meg. A számos testület és barátok jókívánataihoz lapunk is csatlakozik, kívánván, hogy a jó Isten munkás életét anyaszentegyházunk javára sokáig tartsa meg.

Néhai Molnár Albert theol. tanár emlékezetét az egyetemes konvent, melynek négy éven keresztül volt munkás tagja, jegyzőkönyvében örökitette meg. Bizonyára ezt fogja tenni minden testület, melynek ő munkás tagja volt. Ezek fényesen fognak beszélni a Molnár Albert jelleméről. Más védelemre az nem szorul. Az igaznak emlékezete áldott!

A tanítványok Molnár Albert emlékéért. Azon általános felháborodástól, melyet a „P. E. és I. L.“ „Necrolog“-ja, mindenfelé keltett, a boldogult-

nak tanítványai is mélyen érintettek s szeretett tanáruk áldott emlékezetének a következő beküldött sorokban kelnek jogos védelmére.

Kivonat a kolozsvári ev. ref. theol. fakultás internátusa „Ifjúsági Egylet“ ének 1901 évi április hó 20-án tartott közgyűlési jegyzőkönyvéből.

Elnök a gyűlés megnyitása után tárgyalás alá véteti a tárgysorozat első pontját: hogy milyen álláspontot foglaljon el az ifjúság „Sz. F.“-nek a „Protestáns Egyházi és Iskolai Lap“ 1901. márczius 31-iki számában megjelent, néhai Molnár Albertről, szeretet tanáráról szóló nekrológiával szemben.

Többek hozzászólása után a közgyűlés egyhangulag a következő határozatot hozta: Megbotránkozva veszi tudomásul azt a kegyetlen nekrológot s a benne foglalt ferdtések miatt határozottan elítéli. A jegyzőkönyv ezen pontjának szíves közzétételére azon lapok szerkesztőségét felkéri, melyek ez ügygel foglalkoztak.

Kolozsvár, 1901. április 23.

Lovass Aladár,
egyleti elnök.

Tóth János,
egyl. jegyző.

A kegyelet megnyilatkozásának szép jele ez. Méltó ahhoz az ifjúsághoz, melynek Molnár Albert volt a Mestere.

Vajda Ferencz szásziónai pap, kit a népies egyházi-irodalom egyik buzgó munkásának ismerünk a „Koszoru“ füzetekből és „Téli Ujság“-ból, az egyh. értekezlet választmánya felkérésére belépett a „*Vasárnap*“ szerkesztőségébe, mint *tőmunkatárs.* Isten áldása legyen munkáján!

A nagy-ajtai ev. ref. egyházba 27. évi üresség után e hó 21-én iktatták be az új lelkészt **Sándor András** lelkész aa. személyében. Gratulálunk. Egy rövid tudósítást is kérünk.

Zathuretzky Kálmán nagy-ajtai szolgabíró úr az új pap beiktatása alkalmából 20 koronát volt kegyes adományozni a Szeretetház javára. Rendelteségi helyére juttatjuk. Ismét egy Zathuretzky, ki az elődök nyomán akar és fog járni. Mig nagybátyja Zathuretzky Gyula megteremtette a *baróthi* ref. egyházat, Zathuretzky József. Kálmán fiával új életre hívta a *nagy-ajtaikat.* Ezek az urak egyházmegyéjüknek (erdővidéki) valóban gondnokai. Tündöklő példák. Az Ur áldása legyen rajtuk és munkáikon! Találjanak minél több követőkre!!

Tájékoztató. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület egyházi „Értekezlete“ május hó 29–31. napjain Székely-Udvarhelyen fogja megtartani 1901. évi első vidéki rendes közgyűlését. A közgyűlést előkészítő bizottság védnökei: az udvarhelyi ev. ref. egyházmegye részéről: Ugron János kollegiumi gondnok, országgy. képviselő; a székelyudvarhelyi ev. ref. egyházközség részéről pedig Kassay F. Ignác főgondnok, ny. polgármester. Ügyvivő elnökök: Dr. Kovács Mór ügyvédő, világi presbyter az egyh. megye, Gyarmathy Ferencz ügyvédő, világi presbyter az egyházközség részéről és Biró Áron főökköri elnök, beszolgáló lelkész. Az elfogadó bizottság elnöke Dr. Damokos Andor alispán, presbyter; az elszállásoló bizottság elnöke Szakács Zoltán polgármester, presbyter; az elfogadás, istentisztelet és közgyűlés sorrendjét készítő bizottság elnöke Biró Áron beszolgáló lelkész; a felolvasó, ének- és zeneestélyt rendező bizottság elnöke Dr. Mezei Ödön orvos, kollegiumi főgondnok, presbyter; az ismerkedést és a társas ebédet rendező bizottság elnöke Dr. Kassay Albert városi orvos, presbyter. — Nevezett elnökök szíves készséggel adnak további felvilágosítást. Az elszállásolás tárgyában a megkereséseket május hó 20-ig fogadhatja el nevezett bizottság elnöke: Szakács Zoltán polgármester. Székely-Udvarhely, 1901. április 20. Az egyházmegyei Értekezlet nevében: Az elnökség. „Székely-Udvarhely.“

Kuncz Elek, kir. tanácsos, kolozsvári tankerületi főigazgató, mint a vallás- és közoktatásügyi miniszternek az állami főfelügyeleti jog szempontjából kiküldött megbízottja, e hó 18. és 19. napjain végezte a zilahi ev. ref. főgymnasiumnál hivatalos látogatását. A látogatás végeztével tartott értekezleten első sorban annak az örömeinek adott kifejezést, hogy immár nem kell többé az intézet nyomorúságos, majdnem tarthatatlan elhelyezési viszonyairól, rozsozott épületeiről panaszkodnia; mert ha az új, pompás iskolaépület csak a tervrajzokon van is még meg, de, minthogy a törvényhozás már megszavazta a kért 170,000 koronát, tehát csak a finanszírozás nem könnyű, ám nem is lehetetlen feladatát kell megoldani, remélhető, hogy már ez év nyarán hozzáfognak fölépítéséhez. Azután a tanítás és a nevelés munkája terén látott eredményekkel s általános haladással szemben adott kifejezést elismerésének, rámutatva egyszermind azokra a részletekre is, amelyek még javítást és fejlesztést követelnek.

Protestáns nők lapja. Vargha Gyuláné tollából igen lelkes felhívást vettünk. A felhívás mély vallásos meggyőződéssel mondja, hogy szükség van arra, hogy a Lorántffy Zsuzsánna egyesület adjon ki egy evangéliumi irányu lapot a magyar protestáns nők számára. A lelkes felhívás megérdemi az elolvasást, meg az ügy pártolását. Épen azért sajnáljuk, hogy lapunk csak kivonatossan közölheti, mivel tere csak ezt engedi meg. »Mintha a Szentlélek fuvalma rezdülne át a szíveken, mintha hallani kezdenék ama szélnék zugását, melyről nem tudjuk, honnét jő és hová megyen, de melyről érezzük, hogy ellenállhatatlan, s a kit egyszer megragadott, azt viszi magával, amaz igaz világgosság felé, mely megvilágosít minden-e világ született embert. (Ján. I. 9.) De sokan vannak, kiket nem érintett a Lélek füvalma; a kik ama néphez tartoznak, melyet az örállók trombitájának kell figyelmessé tenni a veszélyre, melyben lelke és üdvössége forog. Kik amaz örállók? Örálló mindenki, ki az evangéliumnak megváltó hatalmáról meggyőződött s érzi magában, hogy Isten feladatául tüzte ki, hogy meggyőződését mások előtt hirdesse. Örálló a pap, a tanító mindenki. Örállónak van kiszemelve a Lorántffy Zsuzsánna egyesület. Kötelessége buzditó szavát messzire hangoztatni, hogy a trombita fuvását meghallja minden magyar nő, hogy felébredjen a közönyösség álmából. Mert a haza, az egyház iránt való közönyösség, közönyösség a Krisztus iránt az, a mely legtöbb magyar nő lelkét eltölti, s el a protestáns nőket is. *Igy neveltetnek leányaik. Hiszen a vallás nem tontos. Csak a többi tárgyból legyen a kislánynak jó bizonyítványa, tudjon francziát, zongorát, tánczot, aztán ha a vallás elveit nem tudja, nem baj; a társaságban úgy sincs ezekről szó. Ez a legfájdalmasabb seb a mi társadalmunknak testen.* Azért lehet a nő vallásos is, hiszen ez csak abból áll, hogy néha elmenjünk a templomba kezünkben az imakönyvvel, melyből könnyű az imádságokat leolvasni. Ezen a bajon akar segíteni a Lorántffy Zsuzsánna-egyesület az által, hogy ésszel a *Keresztényen Hiradó* helyett *Uljaj ág* czímen protestáns nők számára szerkesztett evangéliumi lapot fog kiadni, havonként egyszer, 16 oldalon. Ára 2 korona. — A lelkes ügyet ujjólaj ajánljuk olvasóink pártoló figyelmébe.

Az ev. reform. egyetemes énekügyi bizottság zenei albizottsága tanácskozást tart Sárospatakon ápril. 26—27-én. A próba-énekeskönyv kiadása lesz a tanácskozás tárgya.

Kérelem. Azon esperes, lelkész és tanár aait, a kikhez annak idején az egyházkerületi egyházi értekezlet tagsági díjaikkal hátralékos (alapító, rendes és pártoló) tagjainak névsorát még az 1900. évi tagsági díjak beszédese, va-

lamint az 1900. évi Évkönyvet kellő példányban kiosztás, illetve elárusítás végett megküldöttem e helyen tisztelettel kérem fel, hogy a tagsági díjaknak (a mennyiben lehet az 1901. évre is) és az Évkönyvek árának beszedésével siessenek s az összeget május 15-ig czímemre küldeni sziveskedjenek. Az egyházkerületi egyházi értekezlet közgyűlését ugyanis május 30—31. napjain fogja megtartani s akkorra a pénztári számadást be kell nyujtanom. Kolozsvárt, 1901. ápril 22-én. **Molnár Lőrinc**s lelkész, pénztárnok.

Szerkesztői üzenetek

Gy. A. Bethlen. — *Cs. Zs. Kálnok.* Beküldött dolgozataikat a többi közt nem találtam meg.

R. A. Heidelberg. Megindítottam. Szíves üdvözlét. *Tudósítóinknak.* Referádaikat kérjük szépen lapunk erjedelméhez mérni és a közérdekű s tanulságos mozzanatokra szorítkozni. Lapunk heti lap és terjedelme egy ív.

Hivatalos rész.

561—1901. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyh. kerületben a kolozs-kalotai egyh. megyébe kebelezett *magyar-gerő-monostori egyházközség papi* állomására pályázat nyitattik.

Javadalom: kényelmes, jó lakás, tágas kertei, gazdasági épületekkel. Fizetés 1016 korona 65 fillér, melyből 812 Kor. 40 fill. a hivek által fizetendő készpénz, a többi a 18 hold 725 öl kan. portio tiszta jövedelme. Ehez járul 183 korona 35 fillér állami kiegészítés.

Pályázati határidő 1901. évi május 18. Folyamodványok nt. Deési Gyula esperes aához küldendők Gyaluba.

Kolozsvárt, 1901. április hó 18-án.

Dr. Bartók György,
erd. ev. ref. püspök.

559—1901. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyh. kerületben a kolozs-kalotai egyh. megyébe kebelezett *sztánai egyházközség papi* állomására pályázat nyitattik.

Javadalom: jó és kényelmes lakás, gazdasági épületekkel, kerttel. Fizetés 580 Kor., mely a hivek által adandó kepenek, szolgálmanynoknak és a 13 hold can. portio hasznobérének értékét képezi. Ehez járul 624 Kor. 78 fill. állami kiegészítés.

Pályázati határidő 1901. évi május 18. Folyamodványok nt. Deési Gyula esperes aához küldendők Gyaluba.

Kolozsvárt, 1901. április hó 18-án.

Dr. Bartók György,
erd. ev. ref. püspök.

565—1901 PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett *nagy-paczali egyházközség lelkészi* állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom: 4 szobás új modern papi lakás, jó karban levő melléképületekkel s kerttel. A miniszteriumi értékelés szerint: földjövedelem 28 Kor. 66 fill., készpénz a bor és faváltsággal 330 Kor. Termény 369 Kor. 71 fill. stóla 50 Kor. alapítványi kamat jó

vedelem 48 Kor. 50 fill. (Ebből levonás: adókra: 11 Kor., orsz. gyámint. járulék 20 K. 67 fill. fuvarköltség 25 Kor.) Így a papi javadalom miniszterileg 770 Kor. 20 fillérre van értékelve, a melyhez járul 429 Kor. 80 fillér 1200 koronaig végleg megállapított kongrua.

Ezen lelkészi fizetésbe be van számítva a paczalusai egyház tagjai által adott javadalom is, miért is a megválasztandó lelkész a paczalusai leány-egyház az itt kitüntetett javadalomért adminisztrálni köteles.

Pályázati határidő 1901. évi május hó 15.

Lelkészi minősítvénynyel, szolgálati bizonyítványnyal fölszerelt pályázati kérelmek fenti napig nagytiszt. Viski Pál esperes urhoz küldendők Zoványra. (Szilágy-megyé.)

Kolozsvárt, 1901. április hó 18 án.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök

HELYESBÍTÉS.

Az „Erdélyi Protestáns Lap“ 14-ik száma hivatalos részében 507—1901. sz. a. a. deési ev. ref. egyházmegyébe kebelezett *Ormányi papi állás* köröztetvén, kánonika porcio hasznélvezete czímen, a lelkész nem 160 + 13 = 173 koronát, hanem 247 korona 30 fillért élvez s így ezen lelkészi állás összes jövedelme 1200 korona. Tudomás vétel végett.

Pap István esperes.

MEGHIVÓ

A széki ev. ref. egyházmegye »Egyházi értekezlet«-nek mtt. tagjait, 1901 május hó 3-ik napján, Rettegen, a casino helyiségében. d. e. 10 óraker kezdődő, rendkívüli közgyűlésre, tisztelettel meghívom.

Tárgyak: az egyházkerületi „Egyházi értekezlet“ közgyűléséből kelt és az egyházi hivatalos lap idei 13 ik számában közzétett határozati javaslatokra véleményes jelentések megadása. Indítványok.

Bethlen, 1901 ápril 22-én.

Megbizásból:
Gyárfás Albert,
egyh. alelnök.

MEGHIVÓ.

A kolozs-kalotai ev. ref. egyházmegye Egyházi Értekezlete ez évi rendes közgyűlését f. évi május hó 8-án tartja meg Torda-Szent-Lászlón. Ezen közgyűlésre az Értekezlet t. tagjait és az érdeklődő közönséget tisztelettel meghívom.

Tárgyak: 1. Elnöki megnyitó. 2. Isteni tisztelet, imádkozik nt. Deési Gyula esperes, prédikál Csürös József n.-almási lelkész. 3. Felolvas: Valler József, mákói lelkész. 4. Az egyházkerület értekezletéhez felterjesztendő vélemények tárgyalása. 5. Titkári jelentés. 6. Indítványok.

Fölkérem tiszteletes lelkész társaimat, hogy a világi tagokkal közöljék a közgyűlés idejét és helyét. Szász-Lóna, 1901. ápr. 23.

Vajda Ferencz,
értekezleti egyh. alelnök.

MEGHIVÓ.

A rikánbelöli ref. özvegy-árvai gyámintézet tagjait közgyűlésre van szereacsém meghívni május 8-ikán délelött 9 órára S.-Szentgyörgyre, a szokott helyre, melynek tárgyai lesznek:

Á mult évi számadás megvizsgálása; az özvegy-árvai segélyek kiutalása s végül tisztujítás.

Szörce, 1901. április 22.

Péter Károly,
gyámintézeti elnök.